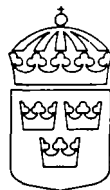

Regeringens proposition

1992/93:98

om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet, m.m.

Prop.
1992/93:98

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 3 november 1992.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Görel Thurdin

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas förslag till ändringar i bl.a. lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (kärntekniklagen). Förslagen grundas på de överväganden som redovisas i betänkandet (SOU 1991:95) Översyn av lagstiftningen på kärnenergiområdet.

Förslagen innebär en modernisering och skärpning av kärntekniklagen och en samordning med strålskyddslagen, som tillämpas parallellt med kärntekniklagen vid kärnteknisk verksamhet.

I propositionen föreslås att regeringen eller en myndighet skall få utfärda de föreskrifter som behövs med hänsyn till Sveriges internationella åtaganden enligt bl.a. icke-spridningsavtalet. Därmed underlättas också en anpassning till vad som gäller inom EG.

Begreppet kärnavfall i kärntekniklagen renodlas och en möjlighet införs för regeringen eller en myndighet att besluta om undantag från lagens tillämpning för material med mycket låg radioaktivitet.

Beslutsunderlaget vid prövning av ärenden enligt kärntekniklagen och strålskyddslagen föreslås förbättrat genom nya regler om miljökonsekvensbeskrivningar. Den av riksdagen fastslagna principen att utländskt använt kärnbränsle och kärnavfall inte skall slutförvaras i Sverige föreslås komma till uttryck i lagtexten.

Regeringens och tillsynsmyndigheternas befogenheter stärks på flera områden. Bl.a. föreslås utvidgade möjligheter att besluta om föreskrifter och att villkor skall kunna beslutas i samband med utvärderingen av forsknings- och utvecklingsprogrammet avseende hanteringen av använt kärnbränsle och kärnavfall.

Ansvarsfördelningen enligt kärntekniklagen i de fall då driftansvaret m.m. överlåts till någon annan än tillståndshavaren klarläggs. I fortsättningen skall alla sådana överlåtelser godkännas av regeringen eller en myndighet och ett särskilt ansvar gälla för uppdragstagaren.

Ett särskilt straffansvar införs för den som bryter mot de allmänna bestämmelserna i kärntekniklagen. Vid grova brott mot lagen skall kunna dömas till fängelse i högst fyra år. Kravet på en särskild åtalsanmälan från tillsynsmyndigheten som en förutsättning för åtal tas bort.

I propositionen föreslås att en redaktionell omarbetning görs av lagen (1981:669) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. och att en ny lag ersätter den gamla.

Slutligen föreslås vissa ändringar i lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m. Ändringarna har sin bakgrund i en omstrukturering av verksamheten vid Studsvik AB.

1 Förslag till Lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

*dels att 1-5, 12-13, 16-19, 25, 28 och 29 §§ skall ha följande lydelse,
dels att det i lagen skall införas fyra nya paragrafer, 2 a, 5 a, 5 b och 25 a §§, av följande lydelse.*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Enna lag gäller kärnteknisk verksamhet, m.m.

Med sådan verksamhet avses

1. uppförande, innehav eller drift av kärnteknisk anläggning,
2. förvärv, innehav, överlåtelse, hantering, bearbetning, transport av eller annan befattning med kärnämne eller kärnavfall,
3. införsel till riket av kärnämne eller kärnavfall,
4. utförsel ur riket av
 - a. kärnämne eller mineral med halt av sådant ämne,
 - b. vad som har framställts av kärnämne eller vara i vilken sådant ämne ingår,
 - c. utrustning eller material som har särskilt konstruerats eller iordningställts för bearbetning, användning eller framställning av kärnämne eller som annars är av väsentlig betydelse för framställning av kärnladdningar, i den utsträckning regeringen föreskriver, och
5. upplåtelse eller överlåtelse av rätt att utom riket tillverka sådan utrustning eller sådant material som avses i 4 c och som tillverkas inom riket, i den utsträckning regeringen föreskriver.

3. införsel till riket och utförsel ur riket av kärnämne eller kärnavfall,
4. utförsel ur riket av
 - a. mineral med halt av kärnämne,
 - b. vad som har framställts av kärnämne eller vara i vilken sådant ämne ingår,
 - c. utrustning eller material som har särskilt konstruerats eller iordningställts för bearbetning, användning eller framställning av kärnämne eller som annars är av väsentlig betydelse för framställning av kärnladdningar, i den utsträckning regeringen föreskriver, och
5. upplåtelse eller överlåtelse från svensk myndighet, svenska företag eller den som är bosatt eller stadigvarande vistas här i riket till någon i utlandet av rätt att tillverka sådan utrustning eller sådant material som avses i 4 c, i den utsträckning regeringen föreskriver.

¹Senaste lydelse 1987:3.

2 §

I denna lag avses med

1. kärnteknisk anläggning:

a. anläggning för utvinning av kärnenergi (kärnkraftsreaktor),

b. annan anläggning i vilken en självunderhållande kärnreaktion kan ske, såsom forskningsreaktor,

c. anläggning för utvinning, framställning, hantering, bearbetning, lagring eller slutlig förvaring av kärnämne, och

d. anläggning för hantering, bearbetning, lagring eller slutlig förvaring av kärnavfall,

2. kärnämne:

a. uran, plutonium eller annat ämne som används eller kan användas för utvinning av kärnenergi (kärnbränsle) eller förening i vilken sådant ämne ingår,

b. torium eller annat ämne som är ägnat att omvandlas till kärnbränsle eller förening i vilken sådant ämne ingår, och

c. använt kärnbränsle som inte har placerats i slutförvar,

3. kärnavfall:

a. använt kärnbränsle som har placerats i slutförvar,

b. radioaktivt ämne som har bildats i en kärnteknisk anläggning eller material eller annat som har blivit radioaktivt förorenat i en sådan anläggning, och

c. radioaktiva delar av en kärnteknisk anläggning som avvecklas.

I denna lag avses med

1. kärnteknisk anläggning:

a. anläggning för utvinning av kärnenergi (kärnkraftsreaktor),

b. annan anläggning i vilken en självunderhållande kärnreaktion kan ske, såsom forskningsreaktor,

c. anläggning för utvinning, framställning, hantering, bearbetning, förvaring som avses bli bestående (slutförvaring) eller annan förvaring (lagring) av kärnämne, och

d. anläggning för hantering, bearbetning, lagring eller slutförvaring av kärnavfall,

3. kärnavfall:

a. använt kärnbränsle som har placerats i slutförvar,

b. radioaktivt ämne som har bildats i en kärnteknisk anläggning och som inte har framställts eller tagits ur anläggningen för att användas i undervisnings- eller forskningssyfte eller för medicinska, jordbrukstekniska eller kommersiella ändamål,

c. material eller annat som har tillhört en kärnteknisk anläggning och blivit radioaktivt förorenat samt inte längre skall användas i en sådan anläggning, och

d. radioaktiva delar av en kärnteknisk anläggning som avvecklas.

2 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i fråga om kärnämne eller kärnavfall föreskriva om undantag från denna lag eller vissa bestämmelser i lagen, i den utsträckning det kan ske utan att syftet med lagen åsidosätts.

3 §²

Kärnteknisk verksamhet skall bedrivas på sådant sätt att kraven på säkerhet tillgodoses och de förpliktelser uppfylls som följer av Sveriges överenskommelser i syfte att förhindra spridning av kärnvapen.

Kärnteknisk verksamhet skall bedrivas på sådant sätt att kraven på säkerhet tillgodoses och de förpliktelser uppfylls som följer av Sveriges överenskommelser i syfte att förhindra spridning av kärnvapen och obehörig befattning med kärnämne och sådant kärnavfall som utgörs av använt kärnbränsle.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de föreskrifter som behövs för att sådana förpliktelser skall uppfyllas som ingår i överenskommelser som avses i första stycket.

Bestämmelser om strålskydd finns i strålskyddslagen (1988:220).

4 §

Säkerheten vid kärnteknisk verksamhet skall upprätthållas genom att de åtgärder vidtas som krävs för att

1. förebygga fel i eller felaktig funktion hos utrustning, felaktigt handlande eller annat som kan leda till en radiologisk olycka, och
2. förhindra olovlig befattning med kärnämne eller kärnavfall.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om åtgärder som avses i första stycket.

² Senaste lydelse 1988:23.

5 §³

För kärnteknisk verksamhet krävs tillstånd enligt denna lag. Frågor om tillstånd prövas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. *Tillstånd att uppföra en kärnkraftsreaktor får inte meddelas.*

I fråga om kärnämne eller kärnavfall i små mängder eller med låga halter av radioaktivitet kan regeringen i förordning meddela föreskrifter om tillstånd för envar eller för viss yrkesgrupp eller för vissa inrättningar, institutioner eller företag att använda ämnet eller avfallet i undervisnings- eller forskningssyfte eller för medicinska, jordbruks tekniska, industriella eller kommersiella ändamål.

För kärnteknisk verksamhet krävs tillstånd enligt denna lag. Frågor om tillstånd prövas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

En tillståndshavare får efter godkännande av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer uppdra åt någon annan att vidta åtgärder som enligt denna lag skall utföras av tillståndshavaren.

Såvitt avser de åtgärder som godkännandet omfattar är även uppdragstagaren att anse som tillståndshavare vid tillämpning av 10 och 17—29 §§.

5 a §

Tillstånd att uppföra en kärnkraftsreaktor får inte meddelas.

Det är förbjudet att utan särskilt tillstånd här i riket slutförvara använt kärnbränsle eller kärnavfall från en kärnteknisk anläggning eller en annan kärnteknisk verksamhet i ett annat land. Tillstånd får medges endast om det finns synnerliga skäl och genomförandet av det program som avses i 12 § inte försvåras.

5 b §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får

³Senaste lydelse 1987:3.

föreskriva att det i ärenden om tillstånd enligt denna lag skall upprättas en miljökonsekvensbeskrivning som möjliggör en samlad bedömning av en planerad anläggnings, verksamhets eller åtgärds inverkan på miljön och hälsan.

12 §

Den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnkraftsreaktor skall i samråd med övriga reaktorinnehavare upprätta eller låta upprätta ett program för den allsidiga forsknings- och utvecklingsverksamhet och de övriga åtgärder som anges i 10 § 2 och 3 och 11 §. Programmet skall dels innehålla en översikt över samtliga åtgärder som kan bli behövliga, dels närmare ange de åtgärder som avses bli vidtagna inom en tidrymd om minst sex år. Programmet skall *med början år 1986* vart tredje år insändas till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer för att granskas och utvärderas.

Den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnkraftsreaktor skall i samråd med övriga reaktorinnehavare upprätta eller låta upprätta ett program för den allsidiga forsknings- och utvecklingsverksamhet och de övriga åtgärder som anges i 10 § 2 och 3 och 11 §. Programmet skall dels innehålla en översikt över samtliga åtgärder som kan bli behövliga, dels närmare ange de åtgärder som avses bli vidtagna inom en tidrymd om minst sex år. Programmet skall vart tredje år insändas till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer för att granskas och utvärderas. *I samband med granskningen och utvärderingen får sådana villkor ställas upp som behövs avseende den fortsatta forsknings- och utvecklingsverksamheten.*

13 §

I fråga om skyldighet för en reaktorinnehavare att svara för vissa kostnader som staten har och att erlägga en årlig avgift till staten finns bestämmelser i lagen (1981:669) om finansiering av

I fråga om skyldighet för en reaktorinnehavare att svara för vissa kostnader som staten har och att erlägga en årlig avgift till staten finns bestämmelser i lagen (1992:000) om finansiering av

framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.

framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.

16 §

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av villkor eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen utövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av villkor eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen *samt övervakning och kontroll av slutförvar* utövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

17 §

En tillståndshavare skall på begäran av tillsynsmyndigheten

1. lämna myndigheten de upplysningar och tillhandahålla de handlingar som behövs för *tillsynens utövande*, och

2. ge myndigheten tillträde till anläggning eller plats där kärnteknisk verksamhet bedrivs, i den omfattning som behövs för *tillsynens utövande*.

En tillståndshavare skall på begäran av tillsynsmyndigheten

1. lämna myndigheten de upplysningar och tillhandahålla de handlingar som behövs för *tillsynen*, och

2. ge myndigheten tillträde till anläggning eller plats där kärnteknisk verksamhet bedrivs *för undersökningar och provtagningar*, i den omfattning som behövs för *tillsynen*.

En tillståndshavares skyldigheter enligt första stycket gäller i den utsträckning som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer även gentemot den som utsetts som övervakare av att de förpliktelser uppfylls som följer av Sveriges överenskommelser i syfte att förhindra spridning av kärnvapen.

Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för tillsynen.

18 §

Tillsynsmyndigheten får besluta om de åtgärder som behövs *för att trygga efterlevnaden av denna lag eller av villkor eller föreskrifter som uppställts med stöd av lagen.*

Tillsynsmyndigheten får besluta om de åtgärder som behövs *samt meddela tillståndshavaren de förelägganden och förbud som behövs i enskilda fall för att denna lag eller föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen skall följas.*

Om någon inte vidtar en åtgärd som åligger honom enligt denna lag eller enligt föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen eller enligt tillsynsmyndighetens föreläggande, får myndigheten låta vidta åtgärden på hans bekostnad.

19 §⁴

Den som har tillstånd att driva en sådan kärnteknisk anläggning som avses i 2 § 1 a eller 1 b eller en anläggning för framställning, hantering, bearbetning, lagring eller *slutlig förvaring* av kärnämne eller kärnavfall är skyldig att ge lokal säkerhetsnämnd, som regeringen bestämmer, insyn i säkerhets- och strålskyddsarbetet vid anläggningen.

Den som har tillstånd att driva en sådan kärnteknisk anläggning som avses i 2 § 1 a eller 1 b eller en anläggning för framställning, hantering, bearbetning, lagring eller *slutförvaring* av kärnämne eller kärnavfall är skyldig att ge lokal säkerhetsnämnd, som regeringen bestämmer, insyn i säkerhets- och strålskyddsarbetet vid anläggningen.

25 §

Till böter eller fängelse i högst två år döms den som

1. bedriver kärnteknisk verksamhet utan tillstånd enligt 5 § eller bryter mot 6 §, eller

2. åsidosätter villkor eller föreskrifter som meddelats med stöd av denna lag.

Till böter eller fängelse i högst två år döms den som *med uppsåt eller av oaksamhet*

1. bedriver kärnteknisk verksamhet utan tillstånd enligt 5 § *eller 5 a § andra stycket* eller bryter mot 6 §, eller

⁴Senaste lydelse 1989:323.

I fråga om olovlig införsel av kärnämne eller kärnavfall eller olovlig utförsel av kärnämne eller annat som avses i 1 § 4 eller försök därtill gäller dock lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

Den som i övrigt med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 10 § döms till böter eller fängelse i högst två år.

25 a §

Har någon med uppsåt begått brott enligt 25 § och är brottet att anse som grovt skall han dömas till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om det avsett en verksamhet, ett ämne eller en produkt av särskilt farligt slag eller om gärningen annars varit av särskilt allvarlig art.

28 §

Den som har åsidosatt vitesföreläggande döms inte till straff enligt denna lag för gärning som omfattas av föreläggandet.

Den som har åsidosatt ett vitesföreläggande eller överträtt ett vitesförbud döms inte till ansvar enligt denna lag för gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

29 §

Brott som avses i 25 § första stycket eller 27 § vad gäller beslut av tillsynsmyndigheten får åtalas av allmän åklagare endast om det anmäls till åtal av tillsynsmyndigheten.

Till ansvar enligt denna lag döms inte om gärningen är ringa. Till ansvar döms inte heller om strängare straff för gärningen kan dömas ut enligt brottsbalken eller om ansvar kan dömas ut enligt lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

Har den som har tillstånd till innehav eller drift av en kärnteknisk anläggning före ikraftträdandet uppdragit åt annan att svara för driften eller delar av driften, skall sådant godkännande som avses i 5 § anses föreligga.

Härigenom föreskrivs i fråga om strålskyddslagen (1988:220)
dels att 27 § skall ha följande lydelse,
dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 22 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att det i ärenden om tillstånd enligt denna lag skall upprättas en miljökonsekvensbeskrivning som möjliggör en samlad bedömning av en planerad anläggnings, verksamhets eller åtgärds inverkan på miljön och hälsan.

27 §

Om ett tillstånd har meddelats enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet eller under tillståndets giltighetstid, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela de ytterligare villkor som behövs med hänsyn till strålskyddet. Om tillståndet avser en kärnteknisk anläggning, skall dock villkor som i avsevärd mån kan påverka utformningen av anläggningen eller driften vid denna alltid underställas regeringens prövning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att det i fråga om villkor som enligt första stycket underställs regeringens prövning skall upprättas en miljökonsekvensbeskrivning enligt 22 a §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

3 Förslag till

Lag om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Avgifter skall betalas enligt denna lag för att finansiera dels omhändertagande av använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall från kärnkraftsreaktorer, dels vissa kostnader som staten har enligt denna lag och enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

Avgift skall betalas av den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnkraftsreaktor (reaktorinnehavaren). Avgiften skall betalas årligen så länge reaktorn är i drift.

2 § Avgiftsskyldigheten avseende omhändertagande omfattar kostnader för

1. en säker hantering och slutförvaring av i reaktorn använt kärnbränsle och radioaktivt avfall som härrör från detta efter det att kärnbränslet eller avfallet har förts bort från anläggningen,

2. en säker avveckling och rivning av reaktoranläggningen,

3. den forsknings- och utvecklingsverksamhet som behövs för att vad som avses i 1 och 2 skall kunna fullgöras.

3 § Reaktorinnehavaren skall i samråd med övriga reaktorinnehavare beräkna kostnaderna för omhändertagandet. En sådan beräkning skall innehålla en uppskattning av dels kostnaderna för samtliga de åtgärder som kan behövas, dels kostnaderna för de åtgärder som avses bli vidtagna inom en tidrymd om minst tre år.

Kostnadsberäkningen skall varje år ses över och lämnas till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

4 § Utöver kostnaderna för omhändertagande skall avgifterna täcka statens kostnader för att

1. komplettera forsknings- och utvecklingsverksamhet som avses i 2 § 3 samt pröva frågor härom,

2. pröva frågor som avses i 5 § första stycket och 8 § andra stycket denna lag,

3. pröva frågor om övervakning och kontroll av slutförvar enligt 16 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

5 § Avgiftens storlek fastställs årligen för nästföljande kalenderår av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Varje reaktorinnehavare skall betala avgift i förhållande till den energi som levereras.

6 § Avgiften bestäms så att de sammanlagda avgiftsbeloppen som betalas under reaktorns drifttid täcker kostnaderna för omhändertagandet och statens kostnader enligt 4 §.

Vid avgiftsberäkningen skall hänsyn tas till tidigare åtgärder för omhändertagande av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall som härrör från detta, reaktoranläggningens beskaffenhet och övriga omständigheter som kan påverka avgiftens storlek.

7 § Avgiften skall betalas till den myndighet som regeringen bestämmer. Myndigheten skall sätta in medlen på räntebärande konto i Riksbanken. Räntan skall läggas till kapitalet.

8 § De avgifter som betalats av reaktorinnehavaren skall användas för att ersätta innehavaren för kostnader för omhändertagandet samt för att täcka statens kostnader för åtgärder enligt 4 § hänförliga till reaktorn och bränsle som använts i reaktorn.

Frågor om användning av avgiftsmedlen prövas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

9 § Reaktorinnehavaren skall på begäran lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar som behövs för att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall kunna fastställa avgiftens storlek och pröva frågor om användningen av medlen. I den utsträckning det behövs skall reaktorinnehavaren på begäran även lämna tillträde till anläggningar eller platser där använt kärnbränsle eller radioaktivt avfall som härrör från detta förvaras eller hanteras.

10 § Den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet åsidosätter sina skyldigheter enligt 9 § genom att lämna oriktig uppgift döms till böter, om gärningen inte är belagd med straff i brottsbalken.

11 § Ett beslut enligt 9 § att infordra uppgifter eller begära tillträde till anläggningar eller platser får förenas med vite.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993, då lagen (1981:669) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. upphör att gälla.

Lag om ändring i lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m.

Härigenom föreskrivs att 1 och 5 §§ lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Avgift skall betalas till staten enligt denna lag såsom kostnadsbidrag till *sådan verksamhet* vid Studsvik AB som avser

Avgift skall betalas till staten enligt denna lag såsom kostnadsbidrag till *följande åtgärder i anledning av verksamhet som bedrivits* vid Studsvik AB

1. dekontaminering och nedläggning av forskningsreaktorerna R2 och R2-0 i Studsvik med tillhörande byggnader,

2. dekontaminering och nedläggning av kraftvärmereaktorn i Ågesta,

3. dekontaminering och nedläggning av det aktiva centrallaboratoriet, bränslelaboratoriet och vissa avfallsanläggningar i Studsvik, nämligen förbränningsanläggningen HA, behandlingsanläggningen HM, förvaringsanläggningen FA, berg-rumslagret och det s. k. aktiva tråget,

3. dekontaminering och nedläggning av det aktiva centrallaboratoriet, bränslelaboratoriet, *van der Graaf-generatoren* och vissa avfallsanläggningar i Studsvik, nämligen förbränningsanläggningen HA, behandlingsanläggningen HM, förvaringsanläggningen FA, berg-rumslagret och det s. k. aktiva tråget,

4. hantering och slutförvaring av kärnavfall och kärnbränslerester härrörande från samarbetet med de svenska kärnkraftsföretagen i det svenska kärnkraftsprogrammet och från sådan verksamhet som avses i 1 — 3,

5. hantering och slutförvaring av kärnbränsle från forskningsreaktorn R1 i Stockholm och kraftvärme-reaktorn i Ågesta,

5. hantering och slutförvaring av kärnbränsle från forskningsreaktorn R1 i Stockholm och kraftvärme-reaktorn i Ågesta *samt av de bränsleelement från forskningsreaktorn R2 i Studsvik som den 30 juni 1991 fanns i anslutning reaktorn,*

6. återställning enligt lag av anläggningen i Ranstad till följd av tidigare bedriven kärnteknisk verksamhet,

7. strålskyddsåtgärder som enligt lag är nödvändiga till följd av sådan verksamhet som avses i 1 — 6.

5 §⁵

Studsvik AB — eller efter medgivande av Statens kärnkraftinspektion annan juridisk person — skall upprätta en beräkning över kostnaderna för *sådan verksamhet som avses i 1 §*. I de beräknade kostnaderna skall ingå dels en uppskattning av kostnaderna för samtliga de åtgärder som kan anses bli behövliga, dels kostnaderna för de åtgärder som avses bli vidtagna inom en tidsrymd av minst tre år.

Den som har tillstånd enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet till sådan verksamhet som avses i 1 § — eller efter medgivande av Statens kärnkraftinspektion annan juridisk person — skall upprätta en beräkning över kostnaderna för verksamheten. I de beräknade kostnaderna skall ingå dels en uppskattning av kostnaderna för samtliga de åtgärder som kan anses bli behövliga, dels kostnaderna för de åtgärder som avses bli vidtagna inom en tidsrymd av minst tre år.

Kostnadsberäkningen skall ses över årligen samt varje år lämnas till Kärnkraftinspektionen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

⁵ Senaste lydelse 1992:286.

Härigenom föreskrivs att punkt 6 av anvisningarna till 24 § kommunalskattelagen (1928:370) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Anvisningar

till 24 §

6.⁶ Företag, som driver kärnkraftsanläggning, får avdrag för belopp som i räkenskaperna för beskattningsåret avsätts för att täcka företagets utgifter för framtida hantering av utbränt kärnbränsle, radioaktivt avfall o.d. Avdrag medges dock inte för hanteringsutgifter som belöper på verksamhet som bedrivs efter beskattningsårets utgång och inte heller för hanteringsutgifter för vilka företaget kan påräkna ersättning enligt 9 § lagen (1981:669) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. Medgivet avdrag skall återföras till beskattning nästföljande beskattningsår.

6. Företag, som driver kärnkraftsanläggning, får avdrag för belopp som i räkenskaperna för beskattningsåret avsätts för att täcka företagets utgifter för framtida hantering av utbränt kärnbränsle, radioaktivt avfall o.d. Avdrag medges dock inte för hanteringsutgifter som belöper på verksamhet som bedrivs efter beskattningsårets utgång och inte heller för hanteringsutgifter för vilka företaget kan påräkna ersättning enligt 8 § lagen (1992:000) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. Medgivet avdrag skall återföras till beskattning nästföljande beskattningsår.

Vad i föregående stycke sagts gäller även i fråga om företag, som icke driver kärnkraftsanläggning, såvida företaget mot förskottsbetalning åtagit sig att svara för framtida utgifter för hantering av utbränt kärnbränsle, radioaktivt avfall o.d.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

⁶ Senaste lydelse 1990:650.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 3 november 1992

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Friggebo, Laurén, Olsson, Svensson, af Ugglas, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidsson, Könberg, Odell, Lundgren, P. Westerberg, Ask

Föredragande: statsrådet Thurdin

Proposition om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet, m.m.

1 Inledning

Utredningen om översyn av kärntekniklagstiftningen har enligt sina direktiv (dir. 1989:10) haft till uppgift att genomföra en allmän översyn av lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (kärntekniklagen) med tillhörande förordning (1984:14). I tilläggsdirektiv (dir. 1991:14) fick utredningen bl.a. till uppgift att se över systemet för finansiering av kostnader för hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle m.m. I betänkandet (SOU 1991:95) Översyn av lagstiftningen på kärnenergiområdet har utredningen bl.a. lämnat förslag till ändringar i kärntekniklagen och till en ny lag om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.

Betänkandet har remissbehandlats. Till protokollet i detta ärende bör fogas en sammanfattning av betänkandet som *bilaga 1*, ett utdrag ur betänkandets lagförslag som *bilaga 2* och en förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena som *bilaga 3*.

Jag kommer i det följande att mot bakgrund av utredningens förslag ta upp frågan om ändringar i kärntekniklagen m.fl. lagar. Som framgår av avsnitt 2.4 kommer de förslag som utredningen har lämnat i fråga om kontrollen av utförsel av viss utrustning att behandlas i ett annat sammanhang. Jag kommer också att i anledning av en skrivelse från Vattenfall AB föreslå vissa ändringar i lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m.

Lagrådet

Regeringen beslöt den 8 oktober 1992 att genom lagrådsremiss inhämta Lagrådets yttrande över förslag till ändringar i bl.a. kärntekniklagen. Lagrådsremissens lagförslag bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 4*. Lagrådets yttrande bör fogas till protokollet som *bilaga 5*. Lagrå-

dets synpunkter behandlas i avsnitt 2.8.1 och 2.10 i den allmänna motiveringen samt i specialmotiveringen. Jag kan dock redan nu säga att jag godtar lagrådets synpunkter. Lagrådsgranskningen har också lett till vissa redaktionella ändringar i de remitterade förslagen.

2 Allmän motivering

2.1 Allmänna utgångspunkter

En utgångspunkt för all kärnteknisk verksamhet måste vara att alla åtgärder vidtas som behövs för att upprätthålla säkerheten och strålskyddet. Detta gäller såväl vid drift av kärntekniska anläggningar som vid hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall. Att de senare frågorna löses på ett tillfredsställande sätt är en förutsättning för tillstånd till en kärnteknisk verksamhet. Höga krav måste ställas på analysen beträffande miljökonsekvenserna. Verksamheten på kärnenergiområdet regleras av en lagstiftning som har utformats mot den bakgrunden och som därför innehåller långtgående restriktioner och krav på insyn från samhällets sida.

Lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (kärntekniklagen) trädde i kraft år 1984 och ersatte då atomenergilagen (1956:306) m.fl. lagar. Kärntekniklagen innehåller grundläggande bestämmelser om säkerheten i samband med kärnteknisk verksamhet, varmed avses såväl driften av kärntekniska anläggningar som all hantering av kärnämnen och kärnavfall. Lagen innehåller regler om tillståndsplikt och om tillståndshavarens skyldigheter. I lagen anges att tillstånd till nya kärnkraftsreaktorer inte får meddelas. Ytterligare föreskrifter finns i förordningen (1984:14) om kärnteknisk verksamhet (kärnteknikförordningen).

Huvudsyftet med kärntekniklagen är att så långt det är möjligt eliminera olycksrisker i samband med kärnteknisk verksamhet. Däri ingår också det fysiska skyddet av kärntekniska anläggningar mot intrång från obehöriga och skadegörelse etc. I kärntekniklagen och -förordningen finns också sådana bestämmelser som krävs för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden om icke-spridning av kärnvapen.

Strålskyddslagen (1988:220) med den tillhörande strålskyddsförordningen (1988:293) tillämpas parallellt med kärntekniklagen. Strålskyddslagstiftningen har ett vidare tillämpningsområde än kärntekniklagen och syftar till att skydda människor, djur och miljö från skadliga verkningar av såväl joniserande som icke-joniserande strålning. I fråga om kärnteknisk verksamhet skall strålskyddsreglerna garantera att den strålning som normalt förekommer vid en verksamhet avgränsas så att skadliga effekter inte uppkommer.

Enligt kärntekniklagen gäller att reaktorinnehavarna skall ansvara för behandling och förvaring av kärnkraftproduktionens restprodukter. Kärnkraftföretagen betalar därför en årlig avgift till staten enligt lagen (1981:699) om finansiering av framtida utgifter för utbränt kärnbränsle m.m. (finansieringslagen). Avgifterna fonderas och de fonderade medlen

används för att ersätta reaktorinnehavarna för kostnader i samband med hanteringen av använt kärnbränsle, rivning av reaktoranläggningar och forskning på kärnavfallsområdet. Reaktorinnehavarna betalar också en särskild avgift enligt lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m. Dessa medel används för att bekosta åtgärder avseende bl.a. vissa äldre försöksanläggningar.

Det civilrättsliga ansvaret för skador som kan uppkomma i samband med driften av kärntekniska anläggningar regleras i atomansvarighetslagen (1968:45), som grundas på den s.k. Pariskonventionen om skadeståndsansvar på atomenergins område och tilläggskonventionen till denna jämte tilläggsprotokoll (SÖ 1968:17-20 och SÖ 1983:31-32).

Ansvariga myndigheter för kärnsäkerhet resp. strålskydd är Statens kärnkraftinspektion (SKI) och Statens strålskyddsinstitut (SSI). SKI är tillsynsmyndighet enligt kärntekniklagen och prövar frågor om tillstånd till kärnteknisk verksamhet. Vissa tillståndsfrågor prövas dock av regeringen. SKI fullgör också kontrolluppgifter i anslutning till Sveriges åtaganden om icke-spridning av kärnvapen. Sedan den 1 juli 1992 har SKI hand om de uppgifter som tidigare ankom på Statens kärnbränslenämnd (SKN).

SSI fullgör motsvarande uppgifter inom strålskyddsområdet. SSI är tillsynsmyndighet enligt strålskyddslagen och utfärdar föreskrifter samt beslutar om tillstånd enligt den lagen. SSI handlägger också vissa tillståndsärenden enligt kärntekniklagen.

Lokala säkerhetsnämnder finns i vissa kommuner där kärnteknisk verksamhet bedrivs. Nämnderna har rätt till insyn i verksamheten och har till uppgift att sammanställa och förmedla information till allmänheten om säkerheten och strålskyddet.

En viktig uppgift för myndigheterna är att initiera och driva fram forskning inom kärnsäkerhetsområdet. En betydelsefull del av detta forsknings- och utvecklingsarbete avser metoder och teknik för omhändertagande och slutförvaring av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall. Reaktorinnehavarna har ansvaret för den verksamheten och skall enligt 12 § kärntekniklagen upprätta ett forsknings- och utvecklingsprogram, som vart tredje år inges till regeringen för granskning och utvärdering.

Statens råd för kärnavfallsfrågor (KASAM) är ett rådgivande organ i dessa frågor och består av ledamöter med hög vetenskaplig kompetens inom områden med anknytning till kärnenergifrågor. KASAM har bl.a. till uppgift att vart tredje år till regeringen redovisa sin självständiga bedömning av kunskapsläget på kärnavfallsområdet.

Den pågår en snabb utveckling på kärnsäkerhetsområdet, inte minst när det gäller det internationella samarbetet. Samtidigt har erfarenheter från tillämpningen av kärntekniklagen visat på ett behov av vissa ändringar och kompletteringar i den gällande lagstiftningen. Utredningens förslag har i huvudsak bemötts positivt av remissinstanserna och är enligt min mening väl ägnade att ligga till grund för en ändrad lagstiftning. De förslag som jag lämnar i det följande på grundval av utredningens arbete är huvudsakligen av teknisk karaktär men innehåller också vissa nyheter. Särskilt vill jag peka på att den grundläggande principen att varje land tar fullt ansvar för det använda kärnbränsle och kärnavfall som uppkommer inom

landet, som länge varit vägledande för Sveriges agerande, nu kommer till uttryck i lagen genom en bestämmelse om förbud mot slutförvaring av utländskt använt kärnbränsle och kärnavfall. Förslagen skall ses som ett led i ett fortgående arbete i syfte att vidmakthålla kärnsäkerheten och strålskyddet på högsta möjliga nivå.

2.2 Behovet av lagändringar m.m.

Min bedömning: Lagstiftningen på kärnenergiområdet är i huvudsak utformad på ett lämpligt sätt. Vissa ändringar och kompletteringar av de gällande reglerna behövs dock, bl.a. för att samordna kärntekniklagens och strålskyddslagens regelsystem.

Ett förbud mot s.k. ersättningsinvesteringar i kärnkraftverk bör av praktiska skäl inte genomföras.

Utredningen: Utredningens ställningstaganden överensstämmer med mina.

Remissinstanserna: I allmänhet instämmer remissinstanserna i utredningens slutsatser. *Kammarrätten i Jönköping* ifrågasätter om inte kärntekniklagens karaktär av säkerhetslag kan renodlas och vissa bestämmelser överföras till strålskyddslagen.

Skälen för min bedömning: Den gällande kärntekniklagen trädde i kraft år 1984 och har sedan dess inte varit föremål för en allmän översyn. Utredningens förslag till ändringar i lagen grundas på de erfarenheter som vunnits vid tillämpningen och tar bl.a. sikte på att åstadkomma en samordning med reglerna i den nya strålskyddslagen, som tillkom år 1988. Allmänt sett anser utredningen att den nuvarande uppbyggnaden av lagstiftningen har visat sig ändamålsenlig och att den bör behållas.

Jag delar uppfattningen att det inte finns skäl att överväga några grundläggande förändringar i regelsystemet. Den nuvarande uppdelningen i en lag som behandlar strålskyddsfrågor och en lag om kärnsäkerhet med två myndigheter som ansvarar för var sitt verksamhetsområde har i praktiken hittills visat sig fungera tillfredsställande. Vissa gränsdragningsproblem kan visserligen uppkomma med en sådan konstruktion, men dessa har visat sig möjliga att hantera för myndigheterna och tillståndshavarna. Samtidigt har det visat sig vara en fördel att två myndigheter var och en från sina särskilda perspektiv håller uppsikt över säkerheten och strålskyddet. När det gäller myndighetsstrukturen på kärnenergiområdet vill jag i övrigt hänvisa till det beslut som nyligen har fattats av riksdagen om att överföra uppgifterna hos Statens kärnbränslenämnd (SKN) till SKI (prop. 1991/92:99, bet 1991/92:NU22, rskr. 1991/92:226).

Innan jag övergår till förslagen till lagändringar vill jag ta upp frågan om ett förbud mot ersättningsinvesteringar i kärnkraftverk.

När ett tillstånd till en kärnteknisk verksamhet har meddelats finns i princip ingenting som hindrar tillståndshavaren att göra investeringar i ny utrustning, om verksamheten även efter investeringen bedrivs inom de

ramar som anges i tillståndet. Ett nytt tillstånd eller en komplettering av det gällande tillståndet krävs inte. Vissa begränsningar kan dock gälla enligt tillståndsvillkor som meddelas av regeringen eller tillsynsmyndigheterna.

Utredningen har haft i uppdrag att bedöma möjligheten att begränsa rätten till ersättningsinvesteringar för de fall det enda syftet med investeringen är att förlänga livslängden hos ett kärnkraftverk och investeringen således inte är nödvändig från säkerhetssynpunkt. Utredningens slutsats är att det är mycket svårt att skilja ut investeringar som enbart har detta syfte. Alternativet med en regel som tar sikte på att förbjuda investeringar som inte är nödvändiga från säkerhetssynpunkt skulle enligt utredningen kunna påverka säkerheten och strålskyddet negativt. Investeringar som förlänger kärnkraftverkets tekniska livslängd är i allmänhet också till fördel för säkerheten. De remissinstanser som har särskild teknisk sakkunskap på området instämmer enhälligt i utredningens slutsatser på denna punkt.

I denna fråga gör jag följande bedömning. Ett kärnkraftverk bygger på ytterst avancerad teknik som ständigt är stadd i utveckling. Utmärkande för verksamheten är de mycket höga krav som måste ställas på säkerhet och strålskydd. Flertalet investeringar i ett kärnkraftverk är också till gagn för säkerheten och innebär att stråldoser till provnings- och reparationspersonal minskar. Mot bakgrund av utredningens slutsatser beträffande svårigheten att särskilja investeringar vars enda syfte är att förlänga livslängden från andra säkerhets- och skyddshöjande investeringar är jag inte beredd att föreslå en bestämmelse om förbud. Även en möjlighet för regeringen att föreskriva om tillståndsplikt för vissa investeringar, som nämns som ett alternativ av Kammarrätten i Jönköping och föreslås av Greenpeace, skulle leda till liknande svårigheter vid tillämpningen. Det får aldrig uppstå någon osäkerhet kring investeringar som förbättrar säkerheten och strålskyddet. Detta skulle innebära en konflikt med grundläggande mål och förutsättningar i nuvarande säkerhetslagstiftning.

Jag vill i detta sammanhang påpeka att beslutet om en omställning av energisystemet och kärnkraftens avveckling står fast, vilket framgår av riksdagens senaste energipolitiska beslut (prop. 1990/91:88, bet. 1990/91:NU40, rskr. 1990/91:373 och 374). Om en tillståndshavare väljer att företa en investering som medför en förlängning av den tekniska livslängden för en kärnkraftsreaktor, dvs. den tid då anläggningen kan drivas med full säkerhet, måste han därför kalkylera med risken att verksamheten inte kan bedrivas under hela denna tid.

2.3 Begreppen kärnämne och kärnavfall m.m.

Mitt förslag: Begreppet kärnavfall renodlas. Strålkällor för användning inom medicin och industri undantas från kärntekniklagens tillämpningsområde. En möjlighet för regeringen eller en myndighet att medge undantag för material med mycket låg radioaktivitet införs.

Utredningens förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Utredningens förslag tillstyrks av bl.a. *SKI*, *SSI* och *SKN*. Några remissinstanser är tveksamma till möjligheten till undantag och understryker att en sådan inte får medföra att kraven på säkerheten eftersätts.

Skälen för mitt förslag: Begreppen kärnteknisk anläggning, kärnämne och kärnavfall är av central betydelse för tillämpningen av kärntekniklagen. Definitionen av kärnteknisk verksamhet i 1 § kärntekniklagen — som i sin tur är utgångspunkten för lagens regler om säkerhetskrav, tillståndsplikt m.m. — grundas bl.a. på dessa begrepp.

När det gäller definitionen av kärnteknisk anläggning i 2 § 1 kärntekniklagen har utredningen föreslagit ett förtydligande i fråga om gränsdragningen mellan slutförvaring och annan lagring av kärnämne och kärnavfall. Det är viktigt att det inte finns någon osäkerhet om denna gränsdragning, bl.a. med hänsyn till mitt förslag till regler om restriktioner mot slutförvaring av utländskt kärnavfall i Sverige (avsnitt 2.6). Utredningens förslag till definition av begreppet slutförvaring överensstämmer med den definition som används av IAEA och bör genomföras. Jag vill dock påpeka att det kan bli aktuellt att på nytt se över denna definition i framtiden, mot bakgrund av den internationella utveckling som sker inom kärnavfallsområdet och med hänsyn till att ett beslut ännu inte har fattats om slutförvaringen av använt kärnbränsle i Sverige.

Av 2 § 2 kärntekniklagen framgår att med kärnämne avses dels ämnen som kan användas som kärnbränsle (t.ex. uran, plutonium) och dels ämnen som är ägnade att omvandlas till kärnbränsle (t.ex. torium). Använt kärnbränsle betraktas som kärnämne så länge det inte har placerats i slutförvar. Även föreningar där ämnena ingår omfattas av definitionen. Kärnavfall definieras i 2 § 3 i lagen dels som använt kärnbränsle som placerats i slutförvar, dels som radioaktiva ämnen som bildats i en kärnteknisk anläggning eller material eller annat som har blivit radioaktivt förorenat i en sådan anläggning. I punkten 3 c anges som ett förtydligande att även radioaktiva delar av en kärnteknisk anläggning som avvecklas utgör kärnavfall.

Inom dessa definitioner faller även material i små mängder och med låga halter av radioaktivitet. Enligt 5 § andra stycket kärntekniklagen kan regeringen för sådana fall meddela föreskrifter om tillstånd för envar eller för viss yrkesgrupp eller för vissa inrättningar, institutioner eller företag att använda ämnet eller avfallet i undervisnings- eller forskningssyfte eller för medicinska, jordbrukstekniska, industriella eller kommersiella ändamål. Sådana föreskrifter, ibland benämnda generella tillstånd, har utfärdats i kärnteknikförordningen. Även om tillståndsplikt i dessa fall inte föreligger enligt kärntekniklagstiftningen kan krav på tillstånd gälla enligt strålskyddslagen.

Jag delar utredningens bedömning att det inte finns skäl för några grundläggande förändringar när det gäller definitionerna av kärnämne och kärnavfall. Däremot bör begreppet kärnavfall ges en något snävare definition för att undvika en dubbelreglering genom kärntekniklagen och främst strålskyddslagen i de fall då särskilda bestämmelser i kärntekniklagen framstår som obehövliga.

Strålkällor som används för medicinskt och tekniskt bruk kan framställas i kärnreaktorer men även på annat sätt. Om de framställs i kärnreaktorer blir de att hänföra till kärnavfall enligt 2 § 3 b kärntekniklagen, trots att de tas ut ur reaktorn för annan användning. De har sedan länge omfattats av generella tillstånd enligt kärnteknikförordningen. Den nödvändiga kontrollen av dessa ämnen för att förebygga olyckor och tillbud sker således genom strålskyddslagen. Jag delar utredningens uppfattning att sådana strålkällor inte bör betraktas som kärnavfall och att de bör undantas från kärntekniklagens tillämpningsområde. Språkligt sett är beteckningen kärnavfall missvisande i detta fall och den kontroll som sker genom strålskyddslagen har visat sig tillräcklig.

Motsvarande resonemang bör tillämpas i de fall delar av en reaktor som blivit radioaktivt förorenade tas ut ur anläggningen för reparation för att sedan åter användas i denna. Beteckningen kärnavfall bör endast tillämpas i fråga om delar som inte längre skall användas. Endast då framstår det som naturligt att föremålen skall betraktas som avfall och omfattas av tillståndshavarens särskilda ansvar för kärnavfallet. Det framstår också som missvisande att beteckningen kärnavfall används t.ex. för verktyg som används av en reparatör och som blivit svagt radioaktiva vid arbete i en reaktor. Strålskyddslagens regler är tillräckliga för kontrollen av de föremål som på detta sätt undantas från kärntekniklagens tillämpningsområde.

Det sagda föranleder vissa ändringar i 2 § 3 kärntekniklagen. Jag återkommer i specialmotiveringen till frågan om hur gränsdragningen i fråga om kärnavfallet bör göras.

Definitionerna av kärnämne och kärnavfall omfattar i princip även material där halten av radioaktiva ämnen är så låg att materialet i praktiken inte kan användas för kärnenergiändamål. Exempel på sådana material är rester från bränsletillverkning med mycket låga uranhalter och avfall där radioaktiviteten avklingat till så låga nivåer att en kontroll genom kärntekniklagen framstår som uppenbart obehövlig. I sådana fall gäller för närvarande enligt 5 § andra stycket kärntekniklagen att regeringen kan föreskriva om generella tillstånd. Jag anser i likhet med utredningen att det bör finnas en möjlighet för regeringen att överlåta åt en myndighet att besluta om undantag som medför en friklassning, i likhet med vad som gäller enligt strålskyddslagen. En sådan friklassning bör bara ske om kärntekniklagens skyddsintressen inte åsidosätts. För att kärnämne skall kunna friklassas krävs dessutom att det kan fritas från safeguard-kontrollen enligt internationella överenskommelser. Jag föreslår att regler om undantag införs i en ny paragraf, 2 a §.

Mitt förslag: Hänvisningen i 3 § kärntekniklagen till Sveriges internationella överenskommelser på kärnsäkerhetsområdet kompletteras. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de föreskrifter som behövs med hänsyn till överenskommelserna.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt.

Remissinstanserna: Inga invändningar framförs mot utredningens förslag. SKI påpekar att hänvisningen till internationella överenskommelser även bör omfatta kärnavfall som utgörs av använt kärnbränsle och att det i kärntekniklagen bör anges var de internationella överenskommelserna har publicerats.

Skälen för mitt förslag: Inom kärnenergiområdet förekommer ett omfattande internationellt samarbete, som Sverige sedan länge är starkt engagerat i. De internationella överenskommelser som finns på kärnenergiområdet syftar dels till att förhindra spridning av kärnvapen genom kontroll av hanteringen av klyvbart material, dels till att upprätthålla kärnsäkerheten och strålskyddet.

Samarbetet bedrivs genom FN:s internationella atomenergiorgan i Wien (International Atomic Energy Agency, IAEA), som har viktiga uppgifter när det gäller kontrollen av användningen av klyvbart material enligt det s.k. icke-spridningsavtalet (Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons, NPT). Enligt IAEA-stadgan, som liksom icke-spridningsavtalet har ratificerats av Sverige, åläggs medlemsstaterna vissa skyldigheter när det gäller informationsutbyte, tillhandahållande av material, finansiering m.m. IAEA utarbetar vissa säkerhetsföreskrifter med stöd av stadgan. Vidare har Sverige i enlighet med icke-spridningsavtalet träffat en särskild överenskommelse med IAEA, som bl.a. innebär att Sverige skall tillämpa ett system för redovisning och kontroll av kärnmaterial och godta inspektioner från IAEA. Mot bakgrund av icke-spridningsavtalet har riktlinjer för exporten av utrustning och material på kärnenergiområdet utarbetats av den s.k. Zanggerkommittén och vidareutvecklats genom Londonriktlinjerna, som beslutades av en grupp stater i London år 1975 och som Sverige har anslutit sig till. IAEA utarbetar också rekommendationer på kärnsäkerhetsområdet, bl.a. om transporter av kärnämnen och hanteringen av radioaktivt avfall.

På strålskyddsområdet förekommer viktigt internationellt samarbete inom Internationella strålskyddskommissionen, ICRP. De rekommendationer som ICRP utfärdat har inordnats i andra internationella organs säkerhetsnormer och även i de flesta staternas lagstiftning om strålskydd.

Inom OECD:s organ på kärnenergiområdet, NEA (Nuclear Energy Agency), har som jag berört inledningsvis utarbetats den s.k. Paris-konventionen från år 1960 om skadeståndsansvar på atomenergiområdet med tilläggskonvention och anslutande protokoll.

Sverige har vidare ratificerat konventionen om fysiskt skydd av kärnämne (SÖ 1985:24). Konventionen, som för Sveriges del trätt i kraft år

1987, tar sikte på åtgärder för att garantera det fysiska skyddet av kärnämnen, främst i samband med internationella transporter, och därmed motverka tillgrepp och obehörig användning. Bl.a. skall vid lagring och transporter av kärnämnen vissa krav avseende skyddsåtgärder vara uppfyllda. Tre olika nivåer för det fysiska skyddet skall tillämpas beroende på kärnämnets art och mängd. Tillämpningen av konventionen ankommer på SKI, som har att besluta om de villkor som tillståndshavare enligt kärntekniklagen skall följa för att konventionens krav skall uppfyllas.

Konventioner finns vidare om information och bistånd vid kärnenergiolyckor. Dessa konventioner har nyligen föranlett ändringar i bl.a. räddningstjänstlagen (1986:1102)(prop. 1990/91:180, bet. 1991/92:FöU1, rskr. 1991/92:17). Konventionerna om transporter av farligt gods har också anknytning till kärnenergiområdet. Slutligen har Sverige ingått ett antal bilaterala överenskommelser som bl.a. rör leveranser av kärnämnen och tidig information vid kärnolyckor.

För att Sveriges förpliktelser enligt främst icke-spridningsavtalet skall fullgöras måste krav ställas på dem som bedriver kärnteknisk verksamhet. Enligt 3 § kärntekniklagen gäller som grundläggande krav vid utövandet av kärnteknisk verksamhet att kraven på säkerhet skall tillgodoses och att de förpliktelser skall uppfyllas som följer av Sveriges överenskommelser i syfte att förhindra spridning av kärnvapen. Bestämmelsen är avsedd att tillämpas både på de överenskommelser som fanns vid lagens tillkomst och på senare ingångna överenskommelser. Beträffande konventionen om fysiskt skydd av kärnämne gäller att den visserligen behandlar kärnsäkerhetsfrågor men att den inte i första hand syftar till att förhindra spridning av kärnvapen utan till att motverka tillgrepp och obehörig användning av exempelvis terroristgrupper. Jag delar mot den bakgrunden utredningens uppfattning att 3 § bör kompletteras, så att det tydligt framgår att de grundläggande kraven enligt paragrafen även omfattar Sveriges åtaganden enligt konventionen om fysiskt skydd av kärnämne. Vidare bör bestämmelsen i enlighet med SKI:s förslag utformas så att den även omfattar kärnavfall som utgörs av använt kärnbränsle, eftersom sådant avfall kan komma att ingå i den internationella safeguard-kontrollen.

Gentemot tillståndshavaren får bestämmelserna i de internationella avtalen verkan genom kravet på tillstånd och de villkor som uppställs enligt 8 § kärntekniklagen i varje enskilt fall. I linje med mitt ställningstagande till frågan om tillsynsmyndighetens rätt att meddela föreskrifter (jämför avsnitt 2.7) föreslår jag också att det i 3 § kärntekniklagen införs ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela de föreskrifter som behövs med hänsyn till Sveriges internationella överenskommelser på området. Sådana föreskrifter bör i flertalet fall kunna meddelas av tillsynsmyndigheten.

Av 1 § andra stycket 4 kärntekniklagen framgår att utförsel av kärnämne liksom viss utrustning som är av betydelse för framställning av kärnvapen utgör kärnteknisk verksamhet som är tillståndspliktig. Enligt punkten 5 i samma stycke gäller detsamma i fråga om kunskapsöverföring, t.ex. i form av licenstillverkning i utlandet. Utförselkontrollen krävs enligt bestämmelserna i icke-spridningsavtalet. Närmare föreskrifter finns i kärn-

teknikförordningen, som bl.a. innehåller en lista över utrustning och material som inte får föras ut utan tillstånd. Listan omfattar såväl utrustning som är direkt avsedd att användas för kärntekniska ändamål som s.k. dual use-produkter. Med dual use-produkter avses i detta sammanhang produkter som är av väsentlig betydelse för framställning av kärnladdningar men som har sin huvudsakliga användning inom andra områden. Exempel på de produkter som anges i kärnteknikförordningen är varmisostatpressar samt vissa neutrongeneratorer, röntgenblixtar och partikelacceleratorer.

Närliggande bestämmelser om utförselkontroll i fråga om krigsmateriel m.m. finns i lagen (1988:558) om förbud mot utförsel av krigsmateriel, m.m., lagen (1991:341) om förbud mot utförsel av vissa produkter som kan användas i massförstörelsesyfte, m.m. och förordningen (1986:89) om förbud mot viss utförsel. Regeringen har nyligen föreslagit riksdagen (prop. 1991/92:174) att bl.a. den förstnämnda lagen skall ersättas med en ny lag om krigsmateriel.

Utredningen föreslår i fråga om de dual use-produkter som anges i förteckningen i kärnteknikförordningen att utförselprövningen i stället skall ske enligt lagen om förbud mot utförsel av vissa produkter som kan användas i massförstörelsesyfte, m.m. När kärntekniklagen tillkom fanns det ingen lagstiftning som särskilt behandlade dual use-produkter och reglerna togs därför in i kärnteknikförordningen. Därefter har dock den nyssnämnda lagstiftningen avseende produkter som kan användas i massförstörelsesyfte tillkommit. Som utredningen påpekar framstår det som lämpligt att den lagstiftningen tillämpas när det gäller prövningen av utförsel av dual use-produkterna. Jag har erfarit att statsrådet Dinkelspiel avser att under hösten föreslå regeringen att lägga fram förslag som berör utförselprövningen enligt den lagstiftningen. Utredningens förslag om dual use-produkter bör behandlas i det sammanhanget. Däremot bör, som utredningen föreslår, 1 § andra stycket 5 kärntekniklagen ändras så att en anpassning sker till motsvarande bestämmelse i krigsmateriellagstiftningen.

I detta sammanhang vill jag också ta upp EG-aspekterna på mina förslag. EG-ländernas samarbete på kärnenergiområdet grundas på Euratom-fördraget, som ingicks år 1957. Ett antal bindande rättsakter på kärnsäkerhetsområdet har beslutats med stöd av fördraget. De innehåller bl.a. regler om säkerhetskontrollen (safeguard), om strålskydd samt om transporter av radioaktivt material. De förslag till ändringar i kärntekniklagen m.fl. lagar som jag lämnar i detta sammanhang är inte av den karaktären att de kan tänkas medföra problem inför en integration med EG. EG-aspekterna på ett förbud mot slutförvaring av utländskt kärnavfall i Sverige bör dock diskuteras närmare. Jag återkommer till den frågan i avsnitt 2.6. Allmänt kan sägas att bl.a. förslagen om en utvidgad möjlighet för regeringen och tillsynsmyndigheterna att meddela föreskrifter på kärnsäkerhets- och strålskyddsområdet överensstämmer med vad som tillämpas inom EG.

Mitt förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får förordna att miljökonsekvensbeskrivningar skall upprättas i ärenden enligt kärntekniklagen och strålskyddslagen.

Utredningens förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Utredningens förslag tillstyrks av bl.a. *Kammarkollegiet*, *Statens naturvårdsverk*, *SKI*, *Koncessionsnämnden för miljöskydd*, *Hovrätten för Övre Norrland* och *Svensk Kärnbränslehantering AB*. *Boverket* instämmer med förslagen men ifrågasätter om de lokala säkerhetsnämnderna kan garantera tillräcklig insyn i tidiga stadier av urvalsprocessen. Behovet av insyn och utförliga miljökonsekvensbeskrivningar understryks också av bl.a. *Universitetet i Uppsala* och *Naturskyddsföreningen*. *SSI* anser att en regel om miljökonsekvensbeskrivningar bör tas in i strålskyddslagen men inte i kärntekniklagen.

Skälen för mitt förslag: En kärnteknisk anläggning provas enligt ett flertal lagar. För anläggningar som enligt kärntekniklagen skall provas av regeringen gäller att en särskild tillåtlighetsprövning skall ske enligt 4 kap. lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m. (naturresurslagen). Därtill sker prövning enligt strålskyddslagen av de villkor som skall gälla från strålskyddssynpunkt. Tillstånd krävs också enligt miljöskyddslagen (1969:387) och i vissa fall vattenlagen (1983:291).

Behovet av en samordning av prövningen enligt de olika lagarna har diskuterats i tidigare lagstiftningsärenden och i andra sammanhang. Kritiken mot de nuvarande reglerna har bl.a. riktat in sig på underlaget för ställningstagandet i lokaliseringsfrågan och allmänhetens tillgång till information och möjlighet att framföra synpunkter.

I fråga om prövningsförfarandet delar jag utredningens uppfattning att lagändringar med syftet att förbättra samordningen mellan kärntekniklagen och andra lagar inte bör övervägas nu. Eftersom kärnkraften skall avvecklas återstår endast att pröva ett begränsat antal ansökningar om tillstånd till större anläggningar, främst slutförvaret för det högaktiva avfallet. Prövningen enligt naturresurslagen och kärntekniklagen avser skilda frågor men en praktisk samordning av hanteringen är enligt min mening möjlig att genomföra inom ramen för de gällande reglerna. Tillståndsprövningen enligt dessa lagar sker hos regeringen. Prövningen hos regeringen bör i princip handläggas på samma sätt som det senaste större ärendet enligt kärntekniklagen, tillståndsprövningen avseende lagret för medel- och lågaktivt avfall (SFR-1). Underlaget för ställningstagandet i lokaliseringsfrågan har förbättrats sedan denna prövning gjordes, genom att krav på miljökonsekvensbeskrivningar har införts i naturresurslagen. Beträffande ansökningen enligt naturresurslagen — som således innehåller en miljökonsekvensbeskrivning enligt 5 kap. i lagen — inhämtar regeringen yttranden från ett stort antal organisationer och myndigheter, däribland *SKI*, *SSI* och *Koncessionsnämnden för miljöskydd*. Vidare hörs den berörda kommunen. Beträffande ärendet enligt kärntekniklagen sker en inledande granskning av

SKI som också inhämtar synpunkter från andra myndigheter m.m. Handläggningen av ärendena enligt de två lagarna samordnas i regeringskansliet så att båda besluten kan fattas samtidigt.

Behovet av miljökonsekvensbeskrivningar i ärenden enligt kärntekniklagen och strålskyddslagen varierar i olika fall. Enligt naturresurslagen gäller som jag nyss nämnt redan ett krav på miljökonsekvensbeskrivningar i fråga om kärntekniska anläggningar som prövas av regeringen. Vid den prövning enligt naturresurslagen och kärntekniklagen som jag nyss berört bör i princip samma miljökonsekvensbeskrivning kunna användas för prövningen enligt båda lagarna. För prövningen av ärendet enligt kärntekniklagen bör dock säkerställas att beskrivningen på ett tillräckligt utförligt sätt behandlar kärnsäkerhets- och strålskyddsaspekterna. För vissa andra ärenden enligt kärntekniklagen kan det finnas behov av en självständig miljökonsekvensbeskrivning. Som exempel kan nämnas ärenden om tillstånd att uppföra, inneha eller driva anläggning för deponering av lågaktivt kärnavfall, som prövas av SSI enligt 19 § kärnteknikförordningen. Miljökonsekvensbeskrivningar i ärenden enligt strålskyddslagen utan anknytning till kärnteknisk verksamhet kan också behövas.

Mot denna bakgrund delar jag utredningens uppfattning att regler om miljökonsekvensbeskrivningar bör införas i kärntekniklagen och strålskyddslagen. Av bestämmelserna bör framgå att beskrivningarna skall möjliggöra en samlad bedömning av inverkan på miljön och hälsan. Inverkan på hushållningen med naturresurserna, som också brukar anges som ett moment i en miljökonsekvensbeskrivning, behandlas när det gäller kärntekniska anläggningar av beskrivningen enligt naturresurslagen och är av underordnad betydelse i ärenden enligt strålskyddslagen. Det bör ankomma på regeringen eller tillsynsmyndigheten att besluta att en miljökonsekvensbeskrivning skall inges och vad den skall innehålla. Närmare föreskrifter om detta bör införas i kärnteknikförordningen och strålskydds-förordningen, vilka också bör innehålla regler om hur beskrivningen skall kungöras. Det är givetvis viktigt även i fråga om miljökonsekvensbeskrivningen enligt naturresurslagen att behovet av offentlighet tillgodoses på lämpligt sätt.

Det är mycket viktigt att allmänheten och de närboende bereds insyn i beslutsprocessen och får möjlighet att framföra sina synpunkter. Utöver förslaget om miljökonsekvensbeskrivningar anser utredningen att lokala säkerhetsnämnder redan i urvalskedet skall inrättas i de kommuner där undersökningsarbeten avseende slutförvaret pågår. Några remissinstanser har ifrågasatt utredningens förslag. Jag anser att frågan om hur den lokala insynen i detta fall skall säkerställas bör övervägas ytterligare. Det är inte säkert att statligt tillsatta nämnder i några få kommuner är det bästa sättet att på ett tidigt stadium i urvalsprocessen garantera en bred insyn på det lokala planet. Jag avser att återkomma till denna fråga i ett senare sammanhang.

När det gäller frågan om allmänhetens insyn i planeringsarbetet för ett slutförvar avseende använt kärnbränsle och kärnavfall vill jag i detta sammanhang erinra om de forsknings- och utvecklingsprogram som enligt 12 § kärntekniklagen vart tredje år skall inges till regeringen av reaktorinneha-

varna. I regeringens yttrande över 1989 års program framhölls dels att Svensk Kärnbränslehantering AB i nästa forsknings- och utvecklingsprogram borde informera om det underlag som tagits fram för valet av lämpliga platser för slutförvar, dels att fortlöpande information om detta arbete borde lämnas till myndigheterna. Jag återkommer i avsnitt 2.9 med förslag om förbättrade möjligheter att styra arbetet med forsknings- och utvecklingsprogrammen.

Jag vill slutligen ta upp allmänhetens möjlighet att muntligen framföra synpunkter och få information vid en offentlig förhandling. Regler om detta saknas i naturresurslagen och kärntekniklagen. Koncessionsnämndens yttrande till regeringen i tillståndsärendet föregås dock regelmässigt av ett offentligt sammanträde enligt 14 § andra stycket 3 miljöskyddslagen. Sammanträdet avser egentligen inte kärnsäkerhets- och strålskyddsfrågor, men vid tidigare sammanträden i ärenden om tillstånd till kärntekniska anläggningar har synpunkterna från allmänheten ofta rört dessa frågor. Koncessionsnämnden föreslår i sitt remissyttrande att expertis från SKI och SSI i framtiden skall närvara vid sådana sammanträden, för att allmänhetens behov av information skall tillgodoses bättre. Jag anser att detta är en smidig lösning, som inte kräver författningsreglering utan kan planeras i samråd mellan myndigheterna. Det är givetvis önskvärt att en så fullständig miljökonsekvensbeskrivning som möjligt finns tillgänglig innan Koncessionsnämnden håller sitt sammanträde.

2.6 Förbud mot slutförvaring av utländskt kärnavfall

Mitt förslag: Slutförvaring av utländskt använt kärnbränsle och kärnavfall i Sverige förbjuds. Särskilt tillstånd krävs för utförsel av kärnavfall.

Utredningens förslag: Ett förbud föreslås mot att uppföra anläggningar för slutförvaring av utländskt använt kärnbränsle och kärnavfall. I övrigt överensstämmer utredningens förslag med mina.

Remissinstanserna: Utredningens förslag till förbud tillstyrks av *SKI* och av *SSI*, som påpekar att undantag från ett förbud kan vara berättigade i vissa fall. Flera remissinstanser diskuterar den lagtekniska lösning som utredningen valt och förordar ett uttryckligt förbud mot slutförvaring av utländskt använt kärnbränsle i stället för ett förbud mot vissa anläggningar. Denna uppfattning framförs av *Riksrevisionsverket*, *Hovrätten för Övre Norrland*, *Universitetet i Uppsala*, *Naturskyddsföreningen*, *Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen*, *Greenpeace* samt de *Lokala säkerhetsnämnderna vid Barsebäcks, Ringhals och Oskarshamns kärnkraftverk*. *Koncessionsnämnden för miljöskydd* och *Kammarrätten i Jönköping* uttrycker också tveksamhet inför den lagtekniska lösningen.

Skälen för mitt förslag: Att varje land skall ta fullt ansvar för det kärnavfall som uppkommer i landet har flera gånger av riksdagen fastslagits som en grundläggande princip för Sveriges agerande. Av detta följer att

slutförvaring av kärnavfall från kärnteknisk verksamhet i utlandet inte skall förekomma i Sverige. Principen har inte kommit till uttryck i kärntekniklagen men utgör en utgångspunkt vid tillståndsprövningen avseende olika former av hantering av kärnavfall och kärnämne.

Det är emellertid en annan sak om t.ex. utländskt kärnämne eller kärnavfall under en begränsad period skulle finnas i Sverige för undersökning eller som ett led i en behandlingsprocess, dvs. en process som avser att förändra avfallets egenskaper med avseende på volym, form, aktivitetsinnehåll och kemiska egenskaper m.m. Det är angeläget att Sverige har en tillräcklig kompetens inom olika delar av kärnavfallsområdet. Vidare är det en stor fördel från miljösynpunkt att avfallet behandlas så att volymen reduceras. Hantering av utländskt material sker självfallet under uppfyllande av samma strålskydds-, säkerhets- och omgivningskrav som ställs vid hanteringen av svenskt material.

Den tid under vilken avfallet får lagras i Sverige bör bestämmas vid införseltillfället med beaktande av principen att slutförvaring av avfallet i Sverige inte får förekomma. Det avfall som behandlas i Sverige skall snarast efter behandlingen återställas till leverantören. Ett ytterligare krav är att den utländska kontraktsparten är ett väletablerat och seriöst företag. Det måste anges som en förutsättning för det svenska företagets engagemang att den utländska kontraktsparten kan garantera att avfallet återtas. Jag återkommer till frågan om avsteg från principen om förbud mot slutförvaring av utländskt avfall i rena undantagsfall. Allmänt anser jag att nuvarande praxis när det gäller införsel av kärnämne och kärnavfall för andra ändamål än slutförvaring inte bör ändras.

När det gäller behovet av en bestämmelse i kärntekniklagen som uttrycker principen att utländskt kärnavfall inte skall slutförvaras i Sverige gör jag följande bedömning. Eftersom införsel och andra former av hantering av kärnämne och kärnavfall skall tillståndsprövas enligt kärntekniklagen kan det, som utredningen påpekar, hävdas att en särskild bestämmelse är onödig. Det ankommer ju på regeringen eller den myndighet som ansvarar för prövningen att se till att principen upprätthålls. Å andra sidan ser jag det som naturligt att kärntekniklagen uttrycker grundprinciperna för den svenska politiken på kärnteknikområdet. I lagen har t.ex. fastslagits att tillstånd till ytterligare kärnkraftsreaktorer inte får lämnas och att tillståndshavaren ansvarar för slutförvaringen av kärnavfallet. Principen om slutförvaring av utländskt kärnavfall är enligt min mening så viktig att även den bör uttryckas i lagtexten.

Utredningen har föreslagit att en sådan bestämmelse inte skall utformas som ett direkt förbud mot slutförvaring av utländskt kärnavfall utan som ett förbud mot att lämna tillstånd att uppföra anläggningar för sådan slutförvaring. Som skäl för denna lagtekniska lösning anger utredningen att ett direkt förbud skulle kunna komma i konflikt mot EG:s principer om fri rörlighet för varor och tjänster m.m. Flertalet remissinstanser som behandlar frågan förordar dock ett förbud. De påpekar bl.a. att ett förbud av det slag som utredningen förordar inte medför någon begränsning i fråga om slutförvaring av utländskt avfall i anläggningar som inte särskilt uppförts för det ändamålet.

När det gäller de internationella aspekterna vill jag anföra följande. Internationellt är det allmänt erkänt att varje land skall ta ansvar för sitt avfall och att avfallet i största möjliga utsträckning skall tas om hand i närheten av källan. Dessa självförsörjnings- och närhetsprinciper har kommit till uttryck i EG:s program på avfallsområdet. När det gäller farligt avfall hör principerna till grundtankarna bakom den s.k. Baselkonventionen om gränsöverskridande transporter och slutligt omhändertagande av farligt avfall. Baselkonventionen omfattar inte radioaktivt avfall, men motsvarande principer har lagts till grund för IAEA:s nyligen beslutade riktlinjer för internationella transaktioner med kärnavfall. Enligt riktlinjerna har varje land en suverän rätt att förbjuda införsel av kärnavfall.

EG saknar en gemensam politik när det gäller förvaring och lagring av utbränt kärnbränsle och kärnavfall. Det samarbete som förekommer har mest rört forsknings- och utvecklingsfrågor. Samarbetet är frivilligt och medlemsstaterna har förbehållit sig rätten att fatta egna beslut. De beslut och rekommendationer m.m. som har antagits är således inte av bindande karaktär. Det pågår vidare ett arbete med att utarbeta gemensamma regler om avfallskategorier och återanvändning av visst material från kärntekniska anläggningar m.m.

I Euratomfördraget ingår regler som förbjuder restriktioner mellan medlemsstaterna när det gäller handeln med kärnämnen. Vidare har nyligen antagits ett direktiv (92/2/EURATOM) om övervakning och kontroll av transporter av radioaktivt avfall mellan medlemsstater samt till och från gemenskapen. I direktivet finns bestämmelser som gäller förfarandet vid transporter av radioaktivt avfall. I artikel 14 i direktivet sägs att direktivet inte skall inverka på medlemsstaternas rätt att sända tillbaka avfallet till ursprungslandet efter bearbetning. Detsamma gäller enligt artikeln i fråga om avfall eller produkter som uppkommit i samband med upparbetning av bestrålat kärnbränsle.

Tyskland och Storbritannien tillämpar numera båda principen att varje land skall svara för sitt eget kärnavfall och att avfall från andra länder inte tas emot för slutförvaring. I Frankrike har år 1991 antagits en lag som rör forskning om hanteringen av radioaktivt avfall. I lagens artikel 3 anges uttryckligen att importerat radioaktivt material inte får förvaras i Frankrike, även om det upparbetats där.

Vad jag nu har anfört är enligt min mening tillräckligt för att visa att ett svenskt förbud mot slutförvaring av utländskt kärnavfall inte skulle stå i strid mot de principer som tillämpas inom EG eller mot internationella överenskommelser i övrigt. När det gäller frågan om ett förbud överensstämmer med EG:s principer om fri rörlighet för varor och tjänster m.m. vill jag dock också beröra EG-domstolens dom i det s.k. Vallonietmålet, som är av särskilt intresse i detta sammanhang.

Målet gällde ett förbud i den belgiska regionen Valloniet mot att omhänderta avfall som härrörde från andra stater eller från andra belgiska regioner. Förbudet motiverades med hälso- och miljöskyddsskäl och med att det förekommit en omfattande och onormal tillströmning till Valloniet av avfall från andra regioner. EG-kommissionen hävdade i målet att förbudet stred mot vissa gemenskapsdirektiv och mot artikel 30 i Romfördraget,

som stadgar att den fria cirkulationen av varor mellan medlemsstaterna inte får hindras. EG-domstolen fann beträffande den senare bestämmelsen att avfallet visserligen var att betrakta som en vara i fördragets mening. Domstolen underströk dock att avfall är en vara av speciellt slag som medför särskilda miljöproblem. Vidare hänvisades till de självförsörjnings- och närhetsprinciper som gäller inom EG för omhändertagande av avfall. Domstolen ansåg bl.a. av dessa skäl med tillämpning av artikel 36 att förbudsregeln inte var diskriminerande och att den inte stod i strid mot artikel 30.

Domstolen fann dock att det belgiska förbudet stred mot direktivet 84/631/EEG om gränsöverskridande transporter av farligt avfall, vilket direktiv inte omfattar radioaktivt avfall. Ett villkorslöst förbud mot införsel av farligt avfall ansågs inte förenligt med direktivets regler.

Mot den angivna bakgrunden bör en bedömning göras om det nyssnämnda direktivet om transporter av radioaktivt avfall på motsvarande sätt skulle kunna hindra en medlemsstat från att införa ett förbud mot slutförvaring av utländskt kärnavfall. Enligt min mening finns det inte skäl att anta att så skulle vara fallet. Som påpekas av domstolen grundas det allmänna direktivet om transporter av farligt avfall på generella principer för avfallshanteringen, bl.a. på tanken att transporter mellan staterna i vissa fall är nödvändiga för att avfallet skall kunna omhändertas på bästa möjliga sätt. Det belgiska förbudet, som var mycket långtgående och omfattade alla former av lagring och deponering, kunde anses strida mot dessa principer. När det gäller radioaktivt avfall finns som jag nyss nämnt inte några motsvarande gemensamma principer. Artikel 14 i direktivet om transporter av radioaktivt avfall kan ses som ett uttryck för självförsörjningsprincipen och visar att man inte avsett att införa en skyldighet för medlemsstaterna att ta hand om avfall från andra stater.

Allmänt visar EG-domstolens dom att miljö- och säkerhetsaspekter även inom EG kan motivera restriktioner i fråga om avfall som härrör från andra länder och att självförsörjnings- och närhetsprinciperna därvid är av särskild betydelse. Den svenska inställningen i frågan grundas på dessa principer, som är särskilt viktiga när det gäller radioaktivt avfall med hänsyn till avfallets farliga egenskaper. Dessutom är det svenska programmet på avfallsområdet, som grundas på ett mycket omfattande forsknings- och utvecklingsarbete, helt inriktat på omhändertagandet av det inhemska avfallet. För att ta hand om större mängder utländskt radioaktivt avfall skulle det krävas ytterligare forsknings- och utvecklingsinsatser och en grundläggande ändring av det svenska programmets inriktning. Det finns således mycket goda skäl för vår inställning.

Sammanfattningsvis anser jag att varken närmandet till EG eller Sveriges internationella åtaganden i övrigt utgör något hinder mot ett förbud mot slutförvaring i Sverige av utländskt använt kärnbränsle och kärnavfall. Jag föreslår att en bestämmelse som anger att sådan slutförvaring är förbjuden införs i en ny paragraf, 5 a §, i kärntekniklagen. I 25 § bör anges att en överträdelse mot förbudet medför straffansvar. Till 5 a § bör även föras förbudet i 5 § mot att uppföra kärnkraftsreaktorer.

Förbudet bör endast avse slutförvaring. Det bör vidare finnas en möjlighet att genom ett särskilt tillstånd medge undantag från förbudet. Undantagsmöjligheten bör bara utnyttjas restriktivt när det finns synnerliga skäl. Jag återkommer i specialmotiveringen till frågan om när tillstånd bör kunna medges. En allmän utgångspunkt för tillståndsprövningen bör enligt min mening vara att det utländska material som totalt sett kan komma att förvaras i Sverige inte med avseende på mängd eller aktivitet får överstiga någon procent av det beräknade svenska kärnavfallet.

Jag vill i detta sammanhang också ta upp frågan om tillstånd till utförsel av kärnavfall. Av 1 § andra stycket 4 a och b kärntekniklagen följer att tillstånd krävs för utförsel av kärnämne i olika former. Särskilt tillstånd krävs dock inte för utförsel av kärnavfall. Enligt de riktlinjer från IAEA som jag nyss berört bör varje stat noga kontrollera sådana transaktioner. En sådan kontroll är också nödvändig enligt det nyssnämnda EG-direktivet om transporter av radioaktivt avfall. Utförsel av kärnavfall omfattas visserligen av kärntekniklagens kontrollsystem, genom att transporter och andra former av hantering av avfallet är tillståndspliktiga. Det framstår dock som en brist att det inte uttryckligen anges i lagen att frågan om utförsel skall prövas särskilt. Jag föreslår att det anges i 1 § att utförsel av kärnavfall utgör kärnteknisk verksamhet, som är tillståndspliktig.

2.7 Myndigheternas verksamhet

Mitt förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ges ett allmänt bemyndigande att meddela föreskrifter för att upprätthålla kärnsäkerheten och förhindra olovlig befattning med kärnämne eller kärnavfall. Kärntekniklagens tillsynsregler kompletteras enligt mönster från strålskyddslagen. IAEA:s inspektörer enligt icke-spridningsavtalet ges rätt till tillträde m.m. till kärntekniska anläggningar.

Utredningens förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Utredningens förslag tillstyrks av de remissinstanser som tar upp dessa frågor. *SKI* anför att övergången till ett nytt föreskriftssystem bör ske stegvis.

Skälen för mitt förslag: Kärntekniklagen är relativt detaljerad och innehåller endast ett fåtal bemyndiganden för regeringen eller en myndighet att besluta om kompletterande föreskrifter. Regeringen beslutar enligt 1 § första stycket 4 och 5 om tillämpningsområdet för lagen i fråga om utförsel m.m. Enligt 5 § andra stycket kan regeringen meddela föreskrifter om s.k. generella tillstånd. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får vidare meddela föreskrifter om provning, kontroll eller besiktning (9 §) samt om avgifter för myndighets verksamhet (30 §).

I fråga om föreskriftsrätten skiljer sig kärntekniklagen från strålskyddslagen, som innehåller ett generellt bemyndigande i 12 § att meddela ytterligare föreskrifter till skydd för eller för kontroll av strålning i särskilt

angivna avseenden. Behovet av kompletterande generella föreskrifter kan sägas vara mindre när det gäller kärntekniklagen än för exempelvis strålskyddslagen, främst beroende på att all kärnteknisk verksamhet i princip är tillståndspliktig. I varje tillståndsärende kan beslutas om de villkor som skall gälla för verksamheten. Regeringen har i de på den äldre atomenergilagerna grundade tillstånden för de tolv kärnkraftsreaktorerna beslutat om grundläggande villkor samt bemyndigat tillsynsmyndigheten att fortlöpande uppställa de ytterligare villkor som behövs. Dessa tillstånd och villkor skall enligt övergångsbestämmelserna till kärntekniklagen anses meddelade enligt den lagen. De villkor som beslutas av SKI är delvis mycket omfattande. De avser säkerhetstekniska driftvillkor, villkor avseende fysiskt skydd för anläggningar och transporter, särskilda villkor för transporter samt villkor för safeguard-verksamheten, dvs. åtgärder för att uppfylla Sveriges åtaganden i syfte att förhindra spridning av kärnvapen.

De villkor som uppställs är ofta specifika för varje verksamhet. På vissa områden skulle det dock vara möjligt att besluta om generella normföreskrifter. För transporter av kärnämne och kärnavfall har SKI och SSI gett ut allmänna föreskrifter om säkerhets- resp. strålskyddsåtgärder. Utredningen påpekar att dessa inte är bindande normföreskrifter utan skall ses som riktlinjer, som blir bindande för den enskilde först om det i ett tillståndsärende anges att riktlinjerna skall gälla som villkor för tillståndet.

Jag delar utredningens uppfattning att det finns ett behov av en bestämmelse i kärntekniklagen som kan ge myndigheter möjlighet att besluta om generella föreskrifter som komplettering till tillståndsvillkoren. Bemyndigandet bör avse föreskrifter om sådana säkerhetsåtgärder som avses i 4 § kärntekniklagen. Eftersom föreskrifter måste kungöras, förbättras allmänhetens insyn i kärnsäkerhetsarbetet om föreskriftsformen används. Myndigheternas arbete kan förenklas och en samordning uppnås mellan kärntekniklagens och strålskyddslagens regelsystem.

Jag föreslår att ett bemyndigande att meddela föreskrifter om åtgärder för att upprätthålla kärnsäkerheten införs som ett nytt andra stycke i 4 § kärntekniklagen.

Utredningen har dessutom föreslagit ett bemyndigande i 2 a § kärntekniklagen för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om hanteringen av kärnämne och kärnavfall. Jag anser en sådan bestämmelse obehövlig. De möjligheter att meddela föreskrifter som jag föreslår i 3 och 4 §§ omfattar alla former av kärnteknisk verksamhet, således även transporter m.m. av kärnämne och kärnavfall.

Av 16 § kärntekniklagen och 22 § kärnteknikförordningen följer att SKI har tillsynsansvaret för att kärntekniklagens regler samt de villkor och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen efterlevs. Därtill kommer den tillsyn som SSI utövar enligt strålskyddslagen. Enligt 17 § kärntekniklagen är tillståndshavaren skyldig att lämna tillsynsmyndigheten den information som behövs för tillsynen och ge myndigheten tillträde till anläggning eller plats där kärnteknisk verksamhet bedrivs. Vidare framgår av 18 § att myndigheten får besluta om de åtgärder som behövs för att trygga efterlevnaden av lagen eller av villkor eller föreskrifter som uppställts med stöd av lagen.

Utredningens förslag till ändringar av dessa lagrum innebär vissa utökade befogenheter för tillsynsmyndigheten och överensstämmer med vad som gäller enligt strålskyddslagen. Ändringarna medför att tillsynsmyndigheten på den enskildes bekostnad får vidta en åtgärd som åligger denne men som han inte fullgör. Vidare får myndigheten vid behov anlita polismyndigheten för biträde med tillsynen. Jag anser att förslagen bör genomföras.

Enligt Sveriges avtal med IAEA i anledning av icke-spridningsavtalet skall Sverige godta att IAEA:s inspektörer får tillträde m.m. till anläggningar där kärnämne förvaras. Närmare regler om vilka befogenheter inspektörerna skall ha framgår av bilagor till avtalet, som finns upprättade för varje anläggning. Jag delar utredningens uppfattning att inspektörernas ställning bör framgå av lagtexten. Det bör ankomma på regeringen eller tillsynsmyndigheten att meddela föreskrifter som närmare anger inspektörernas befogenheter. En bestämmelse med denna innebörd bör införas i 17 §.

2.8 Tillståndshavarens ansvar

2.8.1 Överlåtelse av driftansvaret m.m.

Mitt förslag: En tillståndshavare kan överlåta driftansvaret m.m. för en kärnteknisk anläggning till någon annan efter godkännande av regeringen eller tillsynsmyndigheten. Tillståndshavarens grundläggande ansvar kvarstår dock i sådana fall. Ett särskilt ansvar för den driftansvarige införs.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt.

Remissinstanserna: Förslagen tillstyrks av de remissinstanser som särskilt berört dessa frågor. *Koncessionsnämnden för miljöskydd* föreslår att det särskilt anges i lagen att ett tillstånd inte får överlätas. *SKI* anser att det bör finnas en möjlighet att överföra ansvaret enligt kärntekniklagen till en annan tillståndshavare.

Skälen för mitt förslag: Med ett tillstånd till kärnteknisk verksamhet följer omfattande skyldigheter. Tillståndshavaren skall inte bara svara för att säkerheten upprätthålls under driften utan har också ansvaret för att kärnavfall och använt kärnbränsle tas om hand och slutförvaras. För reaktorinnehavarna gäller särskilt att de skall betala avgifter som skall täcka framtida kostnader för avfallshanteringen samt bedriva en omfattande forsknings och utvecklingsverksamhet. Även om ett tillstånd har återkallats eller löpt ut, gäller enligt 14 § kärntekniklagen att tillståndshavarens skyldigheter enligt lagen kvarstår tills de fullgjorts eller befrielse från dem medgetts. Därtill kommer det skadeståndsansvar vid inträffad skada som gäller enligt atomansvarighetslagen.

I ett tillståndsärende prövas ingående sökandens förutsättningar att uppfylla de långtgående krav som ställs på verksamheten. Tillståndet gäller

bara tillståndshavaren. Om en kärnteknisk anläggning överläts till någon annan måste därför en ny tillståndsprövning ske avseende den nye ägaren.

Som utredningen påpekar förekommer det beträffande vissa kärntekniska anläggningar att tillståndshavaren har upplåtit driftansvaret till annan. Detta gäller reaktorerna i Forsmark och Barsebäck, där driften sköts av Vattenfall resp. Sydkraft AB. Liknande förhållanden gäller i fråga om driften av slutförvaret för radioaktivt driftavfall (SFR) och det centrala mellanlagret för använt bränsle (CLAB). Arrangemangen har godtagits av regeringen och tillsynsmyndigheterna. Kärntekniklagen innehåller dock inte några regler om hur lagens skyddsintressen skall tillgodoses när driftansvaret för en anläggning överläts och vilket ansvar som åvilar den driftansvarige. Utredningen föreslår vissa kompletteringar i det avseendet. Jag delar utredningens uppfattning att det bör framgå av lagtexten att tillståndshavaren kan uppdra åt annan att t.ex. svara för driften av en kärnteknisk anläggning, under förutsättning att regeringen eller tillsynsmyndigheten lämnar sitt godkännande. Detta bör framgå av 5 § kärntekniklagen, som innehåller de grundläggande reglerna om tillståndsplikt. Bestämmelsen bör inte medföra att nya tillstånd krävs i de nyssnämnda fallen, då avtal om att upplåta driften redan träffats och godtagits av regeringen och tillsynsmyndigheterna. Detta bör framgå av övergångsbestämmelserna. Däremot kan bestämmelsen bli tillämplig vid en ändring i de gällande avtalen, om ändringen påverkar ansvarsfördelningen mellan tillståndshavaren och uppdragstagaren.

Några remissinstanser har tagit upp frågan om en överlåtelse av driftansvaret i flera led, dvs. från tillståndshavaren till en uppdragstagare som i sin tur anlitar någon annan för att utföra vissa uppgifter. En sådan överlåtelse av ansvaret i flera led måste omfattas av det särskilda godkännandet från regeringen eller tillsynsmyndigheten. Någon särskild regel om detta krävs inte.

En tillståndshavare bör även i de fall driftansvaret upplåts till annan i princip behålla ansvaret för att skyldigheterna enligt kärntekniklagen fullgörs. En uppdelning av ansvaret skulle kunna leda till oklarheter om ansvarsfördelningen, t.ex. ansvaret för slutförvaringen, och är därför enligt min mening inte lämpligt. Däremot bör även den driftansvarige åläggas ett ansvar för att kraven på säkerhet i driften upprätthålls. Således bör tillsynsmyndigheten ha samma möjlighet till insyn i uppdragstagarens verksamhet som i tillståndshavarens och samma möjlighet att besluta om förelägganden eller förbud. Vidare bör straffbestämmelserna i kärntekniklagen även gälla för uppdragstagaren.

I lagrådsremissen föreslogs att 17 och 18 §§ kärntekniklagen skulle kompletteras med bestämmelser av vilka framgår att uppdragstagaren jämställs med tillståndshavaren när det gäller insyn i verksamheten och i fråga om tillsynsåtgärder. En särskild regel om uppdragstagarens straffrättsliga ansvar ansågs obehövlig. *Lagrådet* finner dock att uppdragstagaren inte kan dömas till ansvar enligt 25 eller 25 a § om lagtexten utformas på det sätt som föreslås i lagrådsremissen. En lösning på detta skulle enligt *Lagrådet* kunna vara att till 5 § foga ett tredje stycke av innebörd att, såvitt avser de åtgärder som godkännandet omfattar, vissa

angivna bestämmelser i lagen, bl.a. 10, 17, 18 och 25 §§, skall tillämpas på uppdragstagaren som om han var tillståndshavare. Jag godtar lagrådets bedömning att lagtexten behöver kompletteras för att klarlägga det straffrättsliga ansvaret. Med den lagtekniska lösning som anges av Lagrådet framgår också tydligare än i lagrådsremissens lagförslag vad uppdragstagarens ansvar skall omfatta. Jag anser därför att 5 § bör kompletteras med ett tredje stycke som utformas i enlighet med vad Lagrådet anför. Jag återkommer i specialmotiveringen till frågan om bestämmelsens närmare utformning.

SKI har i en särskild skrivelse som anknyter till myndighetens remissyttrande tagit upp frågan om en komplettering av tillståndsreglerna med bestämmelser av vilka framgår att reaktorinnehavarens skyldigheter i fråga om bl.a. hanteringen av kärnavfallet kan överföras på annan tillståndshavare. Enligt skrivelsen aktualiseras behovet av sådana regler av att ett särskilt bolag har bildats av fyra kraftföretag för att riva och avveckla kärntekniska anläggningar i Studsvik samt ta hand om det avfall som uppkommit i Studsvik AB:s verksamhet. Det synes då enligt SKI rimligt att det öppnas en laglig möjlighet att med för Studsvik AB befriande verkan överföra ansvaret enligt 10 § första stycket kärntekniklagen till det nya bolaget.

Det finns inga särskilda regler i kärntekniklagen som behandlar den situation som berörs i SKI:s skrivelse. Enligt min mening finns det dock inte något hinder i lagen mot att ett tillstånd återkallas på tillståndshavarens begäran och att denne befrias från sina skyldigheter enligt lagen, under förutsättning att det samtidigt konstateras att skyldigheterna kan fullgöras på ett tillfredsställande sätt av en annan tillståndshavare. Denna möjlighet berördes av departementschefen i propositionen till kärntekniklagen (prop. 1983/84:50 s. 93). Jag anser därför inte att en lagändring är nödvändig.

Särskilt med de ändringar jag nu föreslagit anser jag inte heller att det finns något behov av att uttryckligen i lagtexten ange att ett tillstånd inte kan överlåtas utan regeringens eller en myndighets godkännande. Det torde aldrig ha funnits någon osäkerhet om att denna princip gäller enligt kärntekniklagen.

2.8.2 Bestämmelser om straffansvar

Mitt förslag: Straffansvar införs för den som med uppsåt eller av grov oaktksamhet bryter mot de allmänna bestämmelserna i kärntekniklagen. Vid grova brott mot kärntekniklagen skall kunna dömas till fängelse i högst fyra år. Ringa brott skall inte föranleda ansvar. Kravet på en anmälan från tillsynsmyndigheten som förutsättning för allmänt åtal tas bort.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt.

Remissinstanserna: Förslagen tillstyrks av bl.a. *Hovrätten för Övre Norrland* och *SKI*. Förslaget att ta bort bestämmelsen om åtalsanmälan ifråga-

sätts av bl.a. *Närings- och teknikutvecklingsverket. Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen* förordar en ytterligare skärpning av straffskalorna.

Skälen för mitt förslag: Bestämmelser om straffansvar vid brott mot kärntekniklagen finns i 25 och 27 §§. Enligt 25 § döms den till böter eller fängelse i högst två år som bedriver kärnteknisk verksamhet utan tillstånd eller som åsidosätter villkor eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen. 27 § tar sikte på fall då tillståndshavaren lämnar oriktiga uppgifter till tillsynsmyndigheten eller den lokala säkerhetsnämnden eller inte rättar sig efter vad tillsynsmyndigheten beslutat med stöd av 18 §. I dessa fall döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Ansvar förutsätter att tillståndshavaren handlat med uppsåt eller grov oaksamhet.

Lagen innehåller inte någon bestämmelse om straff vid brott mot den allmänna skyldigheten enligt 10 § att vidta de åtgärder som behövs för att upprätthålla säkerheten. 25 § tar endast sikte på fall då tillståndshavaren åsidosätter villkor eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Enligt utredningen är det otillfredsställande att t.ex. ett åsidosättande av säkerheten i en kärnteknisk anläggning på grund av grov oaksamhet från personalen inte skulle kunna beivras av den anledningen att situationen inte förutsatts i tillståndsvillkoren men bort förutses av tillståndshavaren. Jag delar uppfattningen att det finns skäl att införa en sådan bestämmelse. En förutsättning för straffansvar bör vara att gärningen begåtts med uppsåt eller grov oaksamhet. Bestämmelsen bör utformas som ett nytt andra stycke i 25 §. Det kan förekomma fall av konkurrens mellan en sådan straffregel och brottsbalkens bestämmelser, särskilt reglerna i 13 kap. om allmänfarliga brott. Jag föreslår därför att det i 29 § anges att straffbestämmelserna i kärntekniklagen inte skall tillämpas i de fall gärningen är belagd med strängare straff i brottsbalken.

Jag delar utredningens uppfattning att straff inte bör ådömas i ringa fall. Utredningen föreslår också en uppdelning av straffskalan, så att det skall vara möjligt att döma till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år vid grova brott. I allmänhet finns inte bestämmelser om så stränga straff i speciallagstiftning av det nu aktuella slaget. I stället brukar hänvisas till brottsbalkens regler. När det gäller kärnteknisk verksamhet måste man dock ta hänsyn till de alldeles speciella risker som verksamheten kan medföra. Kärntekniklagens 25 § tillämpas för alla typer av överträdelser mot villkor eller föreskrifter enligt lagen. Det kan vara fråga om överträdelser som har karaktären av förbiseenden och som inte medför allvarliga risker likaväl som uppsåtliga brott mot villkor som måste följas för att inte fara skall uppkomma för synnerligen allvarliga olyckor. Fall av det senare slaget omfattas inte av straffbestämmelserna i brottsbalken eller leder endast till lindriga straff. Mot den bakgrunden anser jag att det finns skäl för en bestämmelse om grovt brott. Det måste finnas möjligheter till mycket stränga sanktioner även om t.ex. ett haveri eller annan skada inte inträffar. Straffbestämmelsen bör införas i en ny paragraf, 25 a §, och endast avse uppsåtliga gärningar.

Utredningens förslag om att ta bort kravet i 29 § kärntekniklagen att en anmälan från tillsynsmyndigheten skall vara en förutsättning för åtal har ifrågasatts av några remissinstanser, som ser en risk för att åklagarmyndig-

heten belastas med obefogade eller bagatellartade anmälningar. Jag gör följande bedömning. Bestämmelsen härstammar från den äldre atomenergilagen och har sin bakgrund i att kärnteknisk verksamhet i stor omfattning kräver specialkunskaper och särskilt i fråga om kärnkraftverk avser avancerade tekniska system. Å andra sidan saknas motsvarande bestämmelse i närliggande lagstiftning, t.ex. strålskyddslagen. Det är viktigt att reglerna i kärntekniklagen inte utformas så att de kan skapa intrycket att en särskild restriktivitet skall gälla vid tillämpningen av straffreglerna på kärnsäkerhetsområdet. Jag anser därför att övervägande skäl talar för att bestämmelsen om åtalsanmälan avskaffas. Som påpekas av utredningen är det naturligt att åklagaren inhämtar yttrande från SKI innan åtal väcks. Ändringen innebär ingen skillnad i fråga om SKI:s skyldighet att som tillsynsmyndighet lämna en anmälan till åklagaren vid misstanke om att en straffbar överträdelse ägt rum.

Jag återkommer i avsnitt 2.10 till frågan om straffansvaret för brott mot finansieringslagens regler.

2.9 Forskning och utveckling samt finansieringen av kärnavfallets slutförvaring

Mitt förslag: Vid utvärderingen av de treåriga forsknings- och utvecklingsprogrammen skall särskilda villkor för den fortsatta verksamheten kunna uppställas.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt.

Remissinstanserna: Förslaget tillstyrks av bl.a. *SKI*. *SKN* föreslår att förslaget kompletteras med en möjlighet för tillsynsmyndigheten att meddela föreskrifter. *Svensk kärnbränslehantering AB* anser den föreslagna regeln onödigt med hänsyn till de befogenheter som tillsynsmyndigheten redan har.

Skälen för mitt förslag: Enligt 11 § kärntekniklagen skall den som innehar eller driver en kärnkraftsreaktor svara för att den allsidiga forsknings- och utvecklingsverksamhet bedrivs som behövs för att fullgöra vad som krävs i fråga om slutförvaret av kärnavfall och avvecklingen av befintliga anläggningar. Tillståndshavaren har således det fulla ansvaret för de mycket resurskrävande forskningsinsatser som krävs. Dessutom skall enligt 12 § reaktorinnehavarna i samarbete ta fram ett program för forsknings- och utvecklingsverksamheten och för de övriga åtgärder som måste vidtas i samband med avvecklingen. Programmet skall vart tredje år sändas till regeringen för att granskas och utvärderas. Det skall innehålla en översikt över samtliga de åtgärder som kan bli behövliga och närmare ange de åtgärder som planeras under de närmaste sex åren.

Innan programmet lämnas till regeringen granskas det av tillsynsmyndigheten, som yttrar sig över det efter att hört ett stort antal myndigheter och utomstående experter. Tidigare fullgjordes denna uppgift av Statens kärnbränslenämnd. Som jag inledningsvis nämnt har *SKI* nu övertagit Kärn-

bränslenämndens uppgifter. 1992 års forsknings- och utvecklingsprogram kommer att behandlas av regeringen under år 1993.

Forsknings- och utvecklingsprogrammet är av mycket stor betydelse genom att det ger samhället en möjlighet till kontroll och insyn, som i sin tur är en förutsättning för att styra planeringsverksamheten avseende kärnavfallens slutförvar. Kärntekniklagen innehåller dock inte några bestämmelser som direkt tar sikte på att ge reaktorinnehavarna anvisningar om att komplettera sådana brister i programmen som kan komma fram som en följd av granskningen. Vid tillkomsten av kärntekniklagen hänvisades till möjligheten att i sådana fall meddela vitesföreläggande enligt 22 § och, i sista hand, återkalla drifttillståndet.

För min del anser jag att det finns behov av en bestämmelse som anger att regeringen som en följd av granskningen och utvärderingen av programmet kan besluta om villkor som avser den fortsatta forsknings- och utvecklingsverksamheten. Jag förordar att utredningens förslag om en sådan regel genomförs. Bestämmelsen bör ingå i 12 § och bör inte begränsas till att avse villkor om verksamhetens huvudinriktning, vilket utredningen föreslagit. I villkoren bör t.ex. kunna anges att en viss del av programmet måste kompletteras på angivet sätt. Det är dock viktigt att påpeka att det är reaktorinnehavarna som självständigt skall svara för forsknings- och utvecklingsverksamheten. En styrning av verksamheten i detalj genom villkor bör inte förekomma. En bestämmelse om att tillsynsmyndigheten härutöver får besluta om föreskrifter anser jag obehövlig. Möjligheten att enligt 18 § besluta om förbud eller förelägganden bör vara tillräcklig.

2.10 Finansieringslagen

Mitt förslag: Lagen om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. omarbetas redaktionellt. Vissa bestämmelser utan direkt samband med finansieringsfrågorna överförs till kärntekniklagen.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt.

Remissinstanserna: *Hovrätten för Övre Norrland* föreslår att finansieringslagen i sin helhet inarbetas i kärntekniklagen. *Riksrevisionsverket* förordar en ytterligare översyn av finansieringssystemet. *Naturskyddsföreningen* anser att reaktorinnehavaren bör ställa ekonomiska garantier för det fall de enligt lagen avsatta medlen visar sig otillräckliga.

Skälen för mitt förslag: Lagen (1981:669) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. (finansieringslagen) innehåller bestämmelser om de avgifter som skall betalas av reaktorinnehavarna för att täcka kostnaderna för avfallens slutförvaring. Utredningen föreslår med ett undantag inte några materiella ändringar i finansieringsreglerna utan endast en redaktionell omarbetning av lagen och en överföring av vissa bestämmelser utan direkt samband med finansieringsfrågorna till kärntekniklagen.

Regeringen har tidigare redovisat för riksdagen (prop. 1991/92:99) att en översyn av finansieringslagen bör ske i syfte att undersöka möjligheterna att förbättra formerna för kapitalförvaltningen, så att en hög och säker avkastning på fonderade medel kan tryggas. Detta bör dock inte hindra genomförandet av utredningens förslag, som leder till en mer överskådlig och konsekvent lagreglering. Att inarbeta finansieringslagen i sin helhet i kärntekniklagen, som föreslås av Hovrätten för Övre Norrland, är i och för sig också en möjlig lösning. Det kan dock ses som en fördel att lagtekniskt skilja de allmänna säkerhetsreglerna i kärntekniklagen från de mer speciella finansieringsbestämmelserna. Jag föreslår därför att utredningens förslag genomförs.

När det gäller frågan om materiella ändringar i finansieringslagen anser jag inte att det nu finns underlag för att lägga fram några genomgripande förslag. Jag anser dock att bestämmelsen i 4 § om en särskild plan för myndighetens verksamhet kan tas bort, vilket också föreslagits av utredningen. Vidare bör tillämpningsområdet för straffbestämmelsen i 12 § finansieringslagen begränsas. Bestämmelsen bör endast gälla fall då reaktorinnehavaren lämnar en oriktig uppgift som underlag för avgiftsberäkningen. Om reaktorinnehavaren inte lämnar de uppgifter som behövs för att avgiften skall kunna bestämmas eller vägrar en myndighet tillträde till en anläggning m.m. framstår en möjlighet att besluta om vite som en effektivare sanktion än en straffbestämmelse. Jag föreslår att en sådan vitesbestämmelse införs.

I lagrådsremissen föreslås att en bestämmelse om kompletterande forsknings- och utvecklingsverksamhet i 10 § finansieringslagen flyttas till 11 § kärntekniklagen. *Lagrådet* anser att bestämmelsen är obehövlig. Jag delar Lagrådets bedömning att bestämmelsen kan utgå. Som en konsekvens av detta bör 4 § i den föreslagna nya lagen omarbetas redaktionellt jämfört med lagrådsremissen.

I punkt 6 av anvisningarna till 24 § kommunalskattelagen (1928:370) hänvisas till 9 § finansieringslagen. Hänvisningen bör avse 8 § i den nya lagen. Jag har i denna fråga samrátt med statsrádet Lundgren.

2.11 Studsvikslagen

Mitt förslag: Lagen om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m. (Studsvikslagen) ändras på grund av omstruktureringen av Studsvik AB. Förteckningen över de åtgärder som skall finansieras med avgifter enligt lagen kompletteras.

Förslaget från Vattenfall AB: Överensstämmer med mitt.

Skälen för mitt förslag: Enligt lagen (1988:1597) om finansiering av visst radioaktivt avfall m.m. (Studsvikslagen) betalar de fyra reaktorinnehavarna i Sverige en avgift till staten som ett kostnadsbidrag till verksamheter vid Studsvik AB som har ett samband med framväxten av det svenska kärnkraftsprogrammet. De kostnader som avgifterna skall täcka är enligt

1 § dekontaminering och nedläggning av forskningsreaktorena i Studsvik, kraftvärmereaktorn i Ågesta och vissa andra kärntekniska anläggningar i Studsvik. Vidare avser avgiften hantering och slutförvaring av kärnavfall och bränslerester som härrör från samarbetet med kärnkraftföretagen i det svenska kärnkraftsprogrammet, hantering och slutförvaring av kärnbränsle från forskningsreaktorn R1 och kraftvärmereaktorn i Ågesta, återställning av anläggningen i Ranstad samt strålskyddsåtgärder som krävs till följd av de angivna verksamheterna.

I enlighet med riksdagens beslut (prop. 1990/91:184, bet. 1990/91:NU48, rskr. 1990/91:350) gav regeringen den 26 april 1991 Vattenfall AB i uppdrag att förvalta samtliga aktier i Studsvik AB. I propositionen angav regeringen samtidigt att verksamheten i Studsvikskoncernen borde delas upp på tre delar med olika ägarförhållanden. Bland annat föreslogs att kärnkraftproducenterna gemensamt skulle överta ansvaret för den verksamhet enligt Studsvikslagen för vilken kärnkraftproducenterna erlägger avgift. Riksdagen hade inga erinringar mot regeringens ställningstaganden.

Vattenfall AB har nu genomfört den föreslagna omstruktureringen av Studsvik AB. Ett konsortialavtal har tecknats mellan Vattenfall AB, Forsmarks Kraftgrupp AB, OKG AB och Sydsvenska Värmekraft AB vari företagen förbinder sig att gemensamt ta såväl ekonomiskt som tekniskt ansvar för att avveckla och riva kärntekniska anläggningar vid Studsvik samt omhändertaga uppkommet avfall. För att genomföra åtagandet har företagen bildat ett gemensamt bolag, AB SVAFO. Detta företag avses alltså driva den verksamhet som anges i Studsvikslagen.

Vattenfall AB har i en skrivelse till regeringen den 16 mars 1992 påtalat ovan angivna förhållanden och föreslagit vissa ändringar i Studsvikslagen. Bolaget påpekar att hänvisningen till Studsvik AB i lagen bör tas bort och anger några ytterligare verksamheter som bör föras in förteckningen i 1 §. Det gäller dels dekontaminering och avveckling av den s.k. van der Graff-generatorn vid Studsvik, dels hantering och slutförvaring av de 567 bränsleelement från forskningsreaktorn R2 som den 30 juni 1991 fanns i anslutning till reaktorn. Enligt skrivelsen ingår dessa verksamheter i det åtagande som kraftföretagen gemensamt har gjort när det gäller att avveckla de kärntekniska anläggningarna vid Studsvik.

Övriga reaktorinnehavare har under hand meddelat Miljö- och naturresursdepartementet att de inte har några invändningar mot förslagen. Statens kärnbränslenämnd, numera SKI, har yttrat sig över skrivelsen och tillstyrker ändringarna.

Jag anser att Studsvikslagen bör ändras i enlighet med det anförda. Förteckningen över de åtgärder som avgifterna skall bidra till att bekosta bör således kompletteras. Hänvisningarna till Studsvik AB i 1 och 5 §§ bör också ändras.

Avgift enligt lagen utgår med 0,1 öre för varje levererad kilowattimme elström. Det saknas skäl att med anledning av de ändringar jag nu föreslår överväga en förändring av avgiften.

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom Miljö- och naturresursdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet,
2. lag om ändring i strålskyddslagen (1988:220),
3. lag om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.,
4. lag om ändring i lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m.,
5. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370).

Förslagen 1-3 har granskats av *Lagrådet*. Förslagen 4 och 5 är av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

4 Specialmotivering

4.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

1 §

I punkten 3 i andra stycket har införts ett krav på tillstånd för utförsel av kärnavfall. Punkten 4 a har ändrats i överensstämmelse med detta. Ändringen kommenteras i avsnitt 2.6 i den allmänna motiveringen.

I punkten 5, som avser kunskapsöverföring, har den begränsningen tagits bort att upplåtelse av tillverkningsrätt endast betraktas som kärnteknisk verksamhet om det rör sig om utrustning eller material som också tillverkas inom riket. I stället föreskrivs att upplåtelsen eller överlåtelsen skall ske från svensk myndighet, svenskt företag eller den som är bosatt eller stadigvarande vistas här. Motsvarande bestämmelse finns i 4 § lagen (1988:558) om förbud mot utförsel av krigsmateriel, m.m. och i förslaget till ny lag om krigsmateriel (prop. 1991/92:174).

2 §

I paragrafen definieras begreppen kärnteknisk anläggning, kärnämne och kärnavfall.

I punkten 1 c har införts en definition av begreppet slutförvaring, varmed avses förvaring som avses bli bestående. Annan förvaring betecknas som lagring. Begreppen slutförvaring och lagring har bl.a. betydelse för gränsdragningen mellan kärnämne och kärnavfall enligt punkt 2 och 3 i paragrafen och för tillämpningen av 5 a § andra stycket.

Definitionen av begreppet kärnämne i punkten 2 är oförändrad.

I punkten 3 anges vad som avses med kärnavfall. Liksom tidigare gäller enligt punkten 3 a att använt kärnbränsle som har placerats i slutförvar utgör kärnavfall. Den tidigare punkten 3 b har delats upp i två punkter. Enligt 3 b i förslaget gäller liksom tidigare att ett radioaktivt ämne som har bildats i en kärnteknisk anläggning skall anses som kärnavfall. Undan-

tag görs dock för ämnen som har framställts eller tagits ur anläggningen för att användas i undervisnings- eller forskningssyfte eller för medicinska, jordbrukstekniska eller kommersiella ändamål. Därmed undantas särskilt framställda strålkällor från lagens tillämpningsområde, i den mån de inte utgör kärnämnen enligt paragrafens andra punkt.

Punkten 3 c omfattar alla former av material, föremål m.m. som blivit radioaktivt förorenade i kärntekniska anläggningar. Som en förutsättning för att det skall vara kärnavfall gäller att materialet eller föremålet skall ha tillhört en kärnteknisk anläggning och att det inte längre skall användas i en sådan anläggning. Således skall verktyg som införs i anläggningen i samband med en reparation och som därvid blir radioaktivt förorenade inte anses som kärnavfall. Utrustning som tas ut från en kärnteknisk anläggning, exempelvis i samband med en reparation, för att åter användas i anläggningen - eller i en annan kärnteknisk anläggning - skall inte heller betraktas som kärnavfall. Om den utrustning som tas ut däremot inte skall användas i en kärnteknisk anläggning i fortsättningen blir den att betrakta som kärnavfall, även om den kommer till användning för andra ändamål. Om radioaktiviteten är låg kan frågan om en friklassning från kärnsäkerhetssynpunkt enligt 2 a § bli aktuell.

Punkten 3 d motsvarar 3 c i den äldre lydelsen.

2 a §

Enligt paragrafen, som är ny, kan regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva om undantag från lagen eller vissa bestämmelser i lagen beträffande kärnämne och kärnavfall, om det kan ske utan att syftet med lagen åsidosätts. En motsvarande bestämmelse finns i strålskyddslagen. Undantag får bara beslutas i de fall det står klart att en kontroll av materialet är obehövlig från kärnsäkerhetssynpunkt. Undantag kan t.ex. vara aktuellt i fråga om kärnavfall som har så låg radioaktivitet att det undantagits från strålskyddslagens tillämpningsområde. Som framgår av den allmänna motiveringen (avsnitt 2.3) krävs för undantag beträffande kärnämne att ett fritagande kan ske från den internationella safeguard-kontrollen.

3 §

Paragrafen anger de allmänna intressen som kärntekniklagen skall tillgodoses.

Hänvisningen till Sveriges internationella överenskommelser i första stycket har kompletterats för att klargöra att överenskommelser för att förhindra olovlig befattningsmed kärnämne och sådant kärnavfall som utgörs av använt kärnbränsle omfattas, även i de fall överenskommelserna inte i första hand syftar till att motverka spridning av kärnvapen. Som framgår av den allmänna motiveringen (avsnitt 2.4) behandlas sådana frågor i konventionen om fysiskt skydd av kärnämne.

I det nya andra stycket har införts en möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att besluta om de föreskrifter som behövs för att säkerställa att de internationella förpliktelserna uppfylls. Detta har tidigare endast kunnat ske genom villkor som i varje enskilt fall

riktats mot tillståndshavaren. Det ligger i sakens natur att föreskrifterna endast får avse områden inom vilka en delegering av normgivningsmakten är möjlig enligt regeringsformen.

Det tidigare andra stycket har flyttats till ett nytt tredje stycke.

4 §

Enligt det nya andra stycket bemyndigas regeringen eller en myndighet som regeringen bestämmer att besluta om föreskrifter om åtgärder som enligt första stycket krävs för att upprätthålla kärnsäkerheten. Tidigare har sådana beslut bara kunnat fattas genom villkor i det enskilda fallet. Bakgrunden till bestämmelsen framgår av avsnitt 2.7. Särskilda föreskrifter som krävs enligt Sveriges internationella överenskommelser på kärnsäkerhetsområdet kan meddelas med stöd av bemyndigandet i 3 §.

5 §

Bestämmelsen om s.k. generella tillstånd i andra stycket har tagits bort. I stället har en regel om undantag införts i 2 a § och definitionen av kärnavfall i 2 § 3 ändrats.

Enligt det nya andra stycket får tillståndshavaren uppdra åt annan att vidta åtgärder som ankommer på tillståndshavaren enligt lagen, om godkännande inhämtats från regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Uppdraget kan t.ex. avse driften av en kärnteknisk anläggning. Bakgrunden till bestämmelsen har utvecklats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.8.1).

En förutsättning för godkännande bör vara att uppdragstagaren själv skall utföra arbetet. När det gäller rätten att anlita utomstående för exempelvis servicearbeten, transporter och bevakningsuppdrag, gäller att godkännande krävs i alla fall då ansvaret för en åtgärd som enligt tillståndet ankommer på tillståndshavaren överlämnas till någon annan. Att t.ex. en serviceåtgärd utförs av ett utomstående företag torde normalt inte medföra att ansvaret överläts. I tveksamma fall bör samråd ske med tillsynsmyndigheten, som vid behov kan besluta om de villkor som skall gälla i detta avseende.

I tredje stycket, som utformats med hänsyn till de synpunkter som framförts av *Lagrådet*, anges att såvitt avser de åtgärder som godkännandet omfattar är även uppdragstagaren att anse som tillståndshavare vid tillämpning av 10 och 17–29 §§. Således gäller skyldigheten att vidta säkerhetsåtgärder enligt 10 § även uppdragstagaren i fråga om åtgärder som denne svarar för enligt godkännandet. Uppdragstagaren är också skyldig att följa de villkor och föreskrifter som gäller för verksamheten. Uppdragstagaren jämföras också med tillståndshavaren i fråga om bestämmelserna om tillsyn i 17 och 18 §§, reglerna om insyn i 19–21 §§ och ansvarsbestämmelserna i 22–29 §§.

Av övergångsbestämmelserna framgår att den nya bestämmelsen om krav på godkännande inte skall tillämpas i de fall en tillståndshavare före ikraftträdandet har uppdragit åt någon annan att svara för åtgärder som ankommer på tillståndshavaren. De avtal som redan träffats om överlåtelse av driftansvar behöver alltså inte godkännas i efterhand. Senare ändringar

i dessa avtal som påverkar ansvarsfördelningen mellan tillståndshavaren och uppdragstagaren måste dock godkännas, bortsett från fall då ändringarna endast innebär att tillståndshavaren återtar ansvaret. Villkor enligt 8 § kan uppställas även i fråga om sådana uppdragsförhållanden som förelåg vid tidpunkten för ikraftträdandet.

5 a §

Paragrafen är ny. Första stycket har överförs oförändrat från 5 § första stycket.

Enligt andra stycket är det förbjudet att utan särskilt tillstånd här i riket slutförvara använt kärnbränsle eller kärnavfall från en kärnteknisk anläggning eller en annan kärnteknisk verksamhet i annat land. Bakgrunden till bestämmelsen framgår av avsnitt 2.6 i den allmänna motiveringen. Vad som avses med slutförvar framgår av i 2 § 1 c. Kravet på tillstånd gäller även s.k. sekundäravfall som uppkommit vid behandling av radioaktivt material från ett annat land.

Vidare anges i andra stycket att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta om tillstånd, om synnerliga skäl föreligger och genomförandet av det program som avses i 12 § inte försvåras. Utgångspunkterna för en prövning avseende tillstånd framgår av den allmänna motiveringen. Av de i lagtexten angivna begränsningarna följer att tillstånd skall meddelas med stor restriktivitet. Synnerliga skäl kan exempelvis föreligga om det vid en samlad bedömning visar sig lämpligast från säkerhets- och strålskyddssynpunkt att en liten mängd material slutförvaras i Sverige. Det kan gälla fall i samband med provning av t.ex. bränslekapsling eller reaktordelar, då mycket små mängder avfall bildas, eller sekundäravfall (filtermassor m.m.) som bildas vid behandling i anläggningar i Sverige. Undantag som strider mot det svenska avfallsprogrammet får inte medges. Däri ligger dels att det använda kärnbränslet eller kärnavfallet måste vara av ett slag som kan hanteras inom ramarna för det svenska programmet och dels att undantaget skall avse mycket begränsade mängder.

I några få fall har vid tillståndsprövning enligt kärntekniklagen redan godtagits att visst radioaktivt material som härrör från utlandet får slutförvaras i Sverige. Beträffande dessa fall krävs inte en ny tillståndsprövning enligt denna paragraf.

5 b §

Enligt paragrafen, som är ny, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att en miljökonsekvensbeskrivning skall upprättas i tillståndsärenden enligt lagen. Beskrivningen skall möjliggöra en samlad bedömning av en planerad anläggnings, verksamhets eller åtgärds inverkan på miljön och hälsan. Som framgår av den allmänna motiveringen (avsnitt 2.5) gäller redan krav på en sådan beskrivning för anläggningar som också prövas enligt naturresurslagen. Om den beskrivningen behöver kompletteras i fråga om kärnsäkerhetsaspekter, kan myndigandet i paragrafen tillämpas. Även i andra tillståndsärenden kan ett krav på en miljökonsekvensbeskrivning uppställas med stöd av paragrafen.

Av ett sådant beslut bör framgå vad beskrivningen skall innehålla. Av 8 kap. 13 § regeringsformen följer att regeringen får meddela föreskrifter om innehållet i en miljökonsekvensbeskrivning.

12 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om de forsknings- och utvecklingsprogram som skall upprättas av reaktorinnehavarna. I paragrafen har tillagts att villkor för den fortsatta verksamheten kan uppställas i samband med den granskning och utvärdering av programmen som sker vart tredje år. Villkorens innehåll har diskuterats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.9). En numera överflödigt bestämmelse om första år för rapporteringsskyldighet har utmönstrats ur lagen.

13 §

Paragrafen har ändrats redaktionellt på grund av den nya lagen om finansiering av framtida utgifter för utbränt kärnbränsle.

16 §

Tillägget beträffande övervakning och kontroll av slutförvar har förts över från 10 § lagen (1981:669) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.

17 §

Ändringarna i första stycket är av redaktionell art. De nya bestämmelserna i andra - tredje styckena har kommenterats i avsnitt 2.7 och 2.8.1.

Av andra stycket följer att de inspektörer som utsetts av IAEA enligt det tillämpningsavtal till icke-spridningsavtalet som träffats mellan Sverige och IAEA skall ha rätt till insyn i en tillståndspliktig verksamhet. Inspektörerna utses av IAEA:s generaldirektör efter konsultationer med SKI och anmäls till myndigheten. Vilka befogenheter de skall ha framgår av bilagorna till tillämpningsavtalet. Det ankommer på regeringen eller tillsynsmyndigheten att närmare ange i vilken utsträckning tillståndshavarens skyldigheter enligt första stycket också skall gälla gentemot inspektörerna.

Enligt det nya tredje stycket kan tillsynsmyndigheten anlita polismyndigheten att biträda vid tillsynen, om det i undantagsfall skulle visa sig nödvändigt.

18 §

Ändringarna i första stycket syftar till att förtydliga vilka åtgärder tillsynsmyndigheten kan vidta i det enskilda fallet för att säkerställa att lagen eller föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen efterlevs.

Om någon underlåter att vidta en åtgärd som åligger honom kan enligt andra stycket tillsynsmyndigheten förordna om rättelse på dennes bekostnad. Motsvarande bestämmelser om tvångsutförande finns i bl.a. strålskyddslagen och miljöskyddslagen.

19 §

I paragrafen har den redaktionella ändringen gjorts att uttrycket slutlig förvaring har ersatts med slutförvaring, i enlighet med den föreslagna nya lydelsen av 2 § 1.

25 §

I första stycket har som ett förtydligande angetts att även oaktsamhetsbrott omfattas av straffansvar. Ändringen i 12 § medför att särskilda villkor kan uppställas i samband med granskningen av det forsknings- och utvecklingsprogram som behandlas i den paragrafen. Brott mot sådana villkor omfattas av reglerna om straffansvar i denna och följande paragraf. Vidare har införts en hänvisning till förbudet i 5 a § mot att utan tillstånd slutförvara utländskt använt kärnbränsle och kärnavfall.

Hänvisningen till varusmuggningslagen i andra stycket har flyttats till 29 §. I andra stycket har i stället införts en ny straffbestämmelse som avser fall då någon bryter mot de allmänna säkerhetsbestämmelserna i 10 § första stycket utan att rekvisiten för straffansvar enligt 25 § första stycket är uppfyllda. Bestämmelsen tar således sikte på fall som inte omfattas av särskilda villkor eller föreskrifter men då det ändå funnits en allmän skyldighet enligt 10 § att vidta en viss åtgärd för att upprätthålla säkerheten. Exempelvis kan bestämmelsen tillämpas om tillståndshavaren underlåter att vidta en säkerhetsförbättrande åtgärd som inte förutsetts i villkor eller föreskrifter men som visar sig nödvändig mot bakgrund av de erfarenheter som erhållits vid driften. Bestämmelsen tillämpas bara om den ansvarige varit grovt oaktsam eller handlat med uppsåt.

25 a §

Genom paragrafen har införts en ny bestämmelse med en särskild straffskala vid grova brott. Som framgår av första stycket gäller bestämmelsen endast uppsåtliga gärningar.

I andra stycket anges exempel på omständigheter som bör beaktas vid bedömningen av om brottet skall anses som grovt. Särskilt skall beaktas om brottet avsett verksamheter, ämnen eller produkter av särskilt farligt slag. Härmed avses exempelvis drift av kärnkraftsreaktorer och hantering av kärnämnen med hög radioaktivitet. Även verksamhetens omfattning och mängden ämnen eller produkter som brottet avser måste givetvis beaktas. Bestämmelsen bör t.ex. inte tillämpas om brottet visserligen avser ett särskilt farligt ämne men det rör sig om så små mängder att risken för allvarliga skadeverkningar inte varit överhängande. Även i övrigt bör beaktas om gärningen varit av särskilt allvarlig art. Här bör hänsyn tas till den säkerhetsrisk som brottet medfört, exempelvis om det kunnat leda till en olycka med stora radioaktiva utsläpp. Paragrafen bör också kunna tillämpas om kunskapsöverföring till utlandet som avses i 1 § andra stycket 5 har skett utan tillstånd och detta har kunnat leda till kärnvapenframställning i strid mot icke-spridningsavtalet.

28 §

Ändringen är av redaktionell art och följer av den ändrade lydelsen av 18 § första stycket.

29 §

Kravet på en särskild anmälan från tillsynsmyndigheten som förutsättning för åtal har tagits bort. I paragrafen har i stället införts en bestämmelse som anger att ansvar för brott mot kärntekniklagen inte skall utdömas i ringa fall. Med hänsyn till de skyddsintressen kärntekniklagen skall tillgodose kan det bara bli aktuellt att tillämpa bestämmelsen i undantagsfall. Det kan gälla överträdelser mot föreskrifter och villkor som har karaktären av ordningsregler, exempelvis att en säkerhetsåtgärd som krävs visserligen vidtas men åtgärden av förbiseende inte rapporteras till tillsynsmyndigheten på föreskrivet sätt.

Vidare har i paragrafen införts en regel om brottskonkurrens avseende förfaranden som omfattas av straffbestämmelser i såväl kärntekniklagen som brottsbalken. Hänvisningen till varusmuggningslagen har förts över från 25 §.

Övergångsbestämmelser

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1993. Övergångsbestämmelsen rörande uppdragsförhållanden som föreligger vid tidpunkten för ikraftträdandet har kommenterats under 5 §.

4.2 Förslaget till lag om ändring i strålskyddslagen (1988:220)

22 a §

Genom den nya paragrafen införs ett bemyndigande för regeringen eller en myndighet att ställa krav på att en miljökonsekvensbeskrivning skall inges i ett tillståndsärende enligt strålskyddslagen. Bakgrunden till bestämmelsen framgår av avsnitt 2.5 i den allmänna motiveringen och av specialmotiveringen till 5 b § kärntekniklagen.

27 §

Av det nya andra stycket följer att en miljökonsekvensbeskrivning enligt strålskyddslagen även kan krävas i samband med att villkor beslutas av regeringen för en kärnteknisk anläggning som tillståndsprövas enligt kärntekniklagen.

4.3 Förslaget till lag om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.

Den nya lagen innehåller utgör en redaktionell omarbetning av den äldre finansieringslagen och innehåller endast ett fåtal sakliga ändringar. Bestämmelsen i 10 § om övervakning och kontroll av slutförvar saknar samband

med finansieringsfrågorna och har flyttats till kärntekniklagen. Bestämmelsen i 4 § om en särskild plan för myndighetens verksamhet föreslås upphävd.

1 §

I första stycket anges lagens tillämpningsområde.

Bestämmelserna i andra stycket är hämtade från 1 § och 5 § första stycket i den äldre lagen.

2 §

Paragrafen anger de åtgärder som utförs av reaktorinnehavaren och som skall finansieras genom avgiften. Som en samlande benämning för dessa åtgärder används ordet omhändertagande. Paragrafen motsvarar 1 § i den äldre lagen. Tillägget i punkten 1 är hämtat från 5 § första stycket.

3 §

Paragrafen motsvarar 3 § i den äldre lagen.

4 §

I paragrafen anges vilka kostnader för statens verksamhet som avgifterna skall täcka. Den motsvarar 2 § i den äldre lagen. Som en följd av granskningen i *Lagrådet* har paragrafen ändrats redaktionellt jämfört med lagrådsremissen.

5-7 §§

Bestämmelserna om hur avgiften skall bestämmas m.m. är hämtade från motsvarande paragrafer i den äldre lagen. Vissa redaktionella ändringar har gjorts.

8 §

Reglerna om hur de inbetalade medlen skall användas är hämtade från 9 och 10 §§. I 8 § första stycket har som ett förtydligande angetts att avgiftsmedlen skall användas för de angivna ändamålen. Av 2 § 1 följer att ersättning för hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall som härrör från detta endast skall avse kostnader som uppkommer sedan bränslet eller avfallet har förts bort från anläggningen.

9-11 §

Paragraferna motsvarar 11 och 12 §§ i den äldre lagen. Bestämmelsen om straffansvar i den äldre lagens 12 § har begränsats till att gälla fall då oriktig uppgift lämnas. I stället har införts en regel i 11 § om att ett beslut att infordra uppgifter och en begäran om tillträde kan förenas med vite.

4.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m. Prop. 1992/93:98

1 §

Ändringen när det gäller hänvisningen till Studsvik AB i paragrafens inledning har sin bakgrund i den omstrukturering bolagets verksamhet som redovisas i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.11). Vidare har punkterna 3 och 5 i paragrafen kompletterats med vissa åtgärder som ingår i det åtagande som reaktorinnehavarna gjort beträffande avvecklingen av de kärntekniska anläggningarna i Studsvik.

5 §

I paragrafens första stycke har tillståndshavaren enligt kärntekniklagen i stället för Studsvik AB angetts som den som i första hand har ansvaret för att den kostnadsberäkning som avses i paragrafen upprättas. Bakgrunden till ändringen framgår av den allmänna motiveringen (avsnitt 2.11).

4.5 Förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)

Anvisningar till 24 §

punkt 6

Anvisningspunkten har ändrats redaktionellt på grund av den nya lagen om finansiering av framtida utgifter för utbränt kärnbränsle.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet,
2. lag om ändring i strålskyddslagen (1988:220),
3. lag om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.,
4. lag om ändring i lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m.,
5. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370).

Ärendet bör behandlas av riksdagen under år 1992.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Sammanfattning av betänkandet (SOU 1991:95) Översyn av lagstiftningen på kärnenergiområdet

Prop. 1992/93:98
Bilaga 1

Bakgrund

Den kärntekniska verksamheten i Sverige regleras genom lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (kärntekniklagen) vilken trädde i kraft år 1984 och ersatte en äldre lag från 1956 i samma ämne. Kärntekniklagen är främst en säkerhetslag som syftar till att ta tillvara säkerheten vid kärnteknisk verksamhet. Även andra lagar innehåller bestämmelser som är viktiga för kärnteknisk verksamhet, främst strålskyddslagen (1988:220) och lagen (1981:669) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. (finansieringslagen). Här bör också nämnas atomansvarighetslagen som innehåller bestämmelser om den civilrättsliga ansvarigheten för skador som kan uppkomma i samband med driften av kärntekniska anläggningar.

Kärntekniklagen innehåller grundläggande bestämmelser om tillstånd till och villkor för kärnteknisk verksamhet, innehav och hantering av kärnämne och kärnavfall, allmänna skyldigheter för tillståndshavare, återkallelse av tillstånd, myndighetstillsyn och offentlig insyn samt ansvarsbestämmelser vid brott mot lagen. Strålskyddslagen, som tillämpas parallellt med kärntekniklagen, innehåller bestämmelser till skydd mot strålning.

Utredningen har fått i uppdrag att göra en översyn av kärntekniklagens bestämmelser, bl.a. i fråga om hur begreppen kärnämne och kärnavfall skall definieras, samordning med strålskyddslagen, normgivning och hur villkor för kärnteknisk verksamhet meddelas, samt i fråga om driftansvaret vid driften av en kärnteknisk anläggning. Enligt direktiven skall utredningen även kunna ta upp andra frågor om kärntekniklagstiftningen inom ramen för en allmän översyn. Enligt tilläggsdirektiv skall utredningen dessutom bl.a. göra en översyn av finansieringslagen samt överväga möjligheterna att begränsa reaktorinnehavares rätt till ersättningsinvesteringar i kärnkraftsreaktorer.

De förslag utredningen lägger fram är utformade för att tillgodose kärntekniklagens syfte, nämligen att ta tillvara en hög säkerhet inom den kärntekniska verksamheten och att framhäva lagens inriktning som en säkerhetslag. Huruvida det vid sidan härav kan föreligga andra intressen och åsikter som kan påverka lagens innehåll har med hänsyn till att utredningen inte varit parlamentariskt sammansatt inte bedömts som möjligt att beakta.

Utredningen har vid sina överväganden funnit att såväl kärntekniklagen som strålskyddslagen har tillgodosett de syften som avsetts med dessa lagar. De säkerhets- och strålskyddssystem som byggts upp inom ramen för denna lagstiftning har således hittills visat sig vara tillräckliga och ändamålsenliga. Den nuvarande uppbyggnaden av lagstiftningen bör därför behållas. Även den nuvarande myndighetsindelningen med statens kärnkraftsinspektion, statens strålskyddsinstitut och statens kärnbränslenämnd som ansvariga myndigheter har fungerat väl och bör behållas.

Utredningen har även berört kärntekniklagstiftningens anpassning till EG.

Frågan om en fri energimarknad inom EG har först på senare tid blivit aktuell och det finns än så länge endast vissa gemensamma - icke bindande - riktlinjer som berör kärntekniklagstiftningen. Vad däremot gäller lagstiftningen i enskilda EG-länder bygger denna i stor omfattning på internationella överenskommelser som även Sverige ingått. Utredningen har därför funnit att några principiella svårigheter inte torde föreligga att harmonisera den svenska kärntekniklagstiftningen med den lagstiftning som gäller i EG-länderna.

Kärntekniklagens tillämpningsområde

Enligt kärntekniklagen är varje befattning med kärnämne och kärnavfall kärnteknisk verksamhet som kräver särskilt tillstånd. Möjlighet till undantag från tillståndsplikten finns i princip inte. För att möjliggöra en smidig tillämpning av lagen kan dock lämnas generella tillstånd till innehav av kärnämne för vissa forskningsändamål samt till innehav av vissa massartiklar som innehåller små mängder av kärnämne eller kärnavfall, som t.ex. brandvarnare samt till annan utrustning som används utanför kärnteknisk verksamhet, som t.ex. viss sjukhusutrustning.

Med kärnämne avses enligt kärntekniklagen uran, plutonium och andra ämnen som kan användas för utvinning av kärnenergi eller som är ägnade att omvandlas till kärnbränsle. Kärnämne används också som beteckning på föreningar i vilka sådana ämnen ingår samt på använt kärnbränsle som inte har placerats i slutförvar. Kärnämne är således ett lagtekniskt begrepp som är bestämmande för lagens tillämpningsområde. Kärntekniklagen är konstruerad så att varje befattning med kärnämne är att anse som kärnteknisk verksamhet som följaktligen kräver tillstånd. Som nyss har nämnts regleras viss användning av kärnämnen utanför egentlig kärnteknisk verksamhet genom generella tillstånd.

Utredningen anser att den nuvarande definitionen av kärnämne i kärntekniklagen bör behållas. För att göra tillämpningen av lagen smidigare föreslår dock utredningen att det införs möjlighet till friklassning i vissa fall, dvs. möjlighet för regeringen eller myndighet att besluta att lagen ej behöver tillämpas på t.ex. vissa föreningar med mycket låg halt av kärnämne.

Begreppet kärnavfall är i likhet med kärnämne av grundläggande betydelse för tillämpningen av kärntekniklagen. På motsvarande sätt som för kärnämne anses varje befattning med kärnavfall som kärnteknisk verksamhet. Den som har tillstånd att bedriva kärnteknisk verksamhet svarar enligt lagen för omhändertagandet av det avfall som uppstår i verksamheten. Med kärnavfall avses allt material som blivit radioaktivt i en kärnteknisk anläggning och som inte är kärnämne. Det kan gälla såväl högaktivt som lågaktivt material. I första hand gäller det driftavfall såsom förbrukningsartiklar, kasserade föremål, skrot m.m. Även annat material som blivit radioaktivt i en kärnteknisk anläggning räknas enligt den nuvarande definitionen som kärnavfall enligt kärntekniklagen även om det inte är fråga om avfallsprodukter. Hit hör t.ex. radioaktiva produkter som framställts för

tekniska eller medicinska ändamål, verktyg och annan utrustning som blivit radioaktiv även om materialet inte skall skrotas m.m. Använt kärnbränsle är dock, som tidigare nämnts, inte kärnavfall förrän det blivit placerat i slutförvar. Det högaktiva använda bränslet är dessförinnan enligt kärntekniklagens terminologi kärnämne.

Utredningen föreslår, att den nuvarande definitionen av kärnavfall behålls men att begreppet renodlas genom några smärre ändringar. Dessa ändringar innebär, att som kärnavfall inte skall anses särskilt framställda strålkällor som skall användas inom medicin, industri, m.m. Kontrollen av dessa ämnen kommer därför att ske enbart genom strålskyddslagen. Som kärnavfall skall inte heller räknas verktyg och annan utrustning som visserligen har blivit svagt radioaktiv men som även i fortsättningen skall användas i en kärnteknisk anläggning.

En särskild fråga gäller lagens tillämpning på mycket lågaktivt kärnavfall samt på material som visserligen innehåller kärnämne men i ytterst ringa mängd. Det saknas för närvarande möjligheter att föreskriva undantag från kärntekniklagens tillämpning, vilket innebär att lagens bestämmelser om tillstånd och tillsyn är tillämpliga även i fall när det inte kan motiveras med hänsyn till säkerheten. Enligt strålskyddslagen är det däremot möjligt att friklassa radioaktivt material när aktiviteten efter en viss tid genom avklingning nått ofarlig nivå. Därmed upphör strålskyddslagen att gälla för sådant material. Eftersom lagarna är avsedda att tillämpas parallellt, har avsaknaden av en sådan regel i kärntekniklagen medfört vissa tillämpningsproblem. Utredningen föreslår, att det i kärntekniklagen nu förs in en motsvarande bestämmelse som gör det möjligt för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva undantag från lagen. En förutsättning är dock att det kan ske utan att syftet med lagen sätts ur spel.

Normgivning och myndighetstillsyn vid kärnteknisk verksamhet

Med normgivning avses bindande föreskrifter som utfärdas av regeringen och myndigheter efter särskilda bemyndiganden. Sådana föreskrifter är generella till sin natur och riktar sig vanligen till en större krets. Denna krets kan dock begränsas till att avse innehavare av vissa tillstånd. Föreskrifter skiljer sig från villkor genom att de senare måste rikta sig till en särskilt angiven tillståndshavare.

Tillsynen enligt kärntekniklagen bygger på tillstånd och uppställda villkor av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer samt på en fortlöpande tillsyn av verksamheten. Kärntekniklagen innehåller däremot endast ett fåtal bemyndiganden för regeringen och myndigheterna att komplettera lagen med generella normföreskrifter. Avsaknaden av ett utbyggt system för normgivningen har medfört att vissa oklarheter uppstått om innebörden av olika riktlinjer för verksamheten som förekommer hos myndigheterna.

Utredningen föreslår, att kärntekniklagen skall ge möjlighet för tillämpande organ att såväl meddela normföreskrifter som tillståndsvillkor. Detta

är vanligt förekommande i annan och likartad lagstiftning. Härigenom kan de tillämpande organen bättre anpassa regelgivningen till vad som krävs i olika situationer. Utredningens förslag är därför att sådana bemyndiganden förs in i kärntekniklagen i olika frågor. Normgivning inom kärnteknikområdet kommer därefter att ske antingen genom generella normföreskrifter, som måste publiceras i författningssamling, eller genom särskilda tillståndsvillkor som riktas direkt till en angiven tillståndshavare.

Utredningen föreslår vidare i klarläggande och förtydligande syfte vissa ändringar i fråga om kärntekniklagens bestämmelser om myndighetstillsyn och inspektioner vad gäller kärntekniska anläggningar.

Driftansvaret för kärnteknisk verksamhet

Enligt 10 § kärntekniklagen skall den som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet svara för att bl.a. de åtgärder vidtas som behövs för att upprätthålla säkerheten. Tillståndshavaren skall vid driften av en kärnteknisk anläggning tillse att gällande villkor och föreskrifter följs. Vidare är tillståndshavaren skyldig att svara för att allt i verksamheten uppkommet kärnavfall och använt kärnbränsle tas omhand. De skyldigheter som åligger en tillståndshavare är i vissa avseenden straffsanktionerade. Vid tillståndsprövning för innehav och drift av en kärnteknisk anläggning provas ingående tillståndshavarens förutsättningar att kunna efterleva de krav som lagen uppställer. Även organisationen av säkerhet och strålskydd måste godkännas av myndigheterna och regleras genom tillståndsvillkor. Den granskas fortlöpande av kärnkraftsinspektionen och strålskyddsinstitutet.

I Sverige finns tolv kärnkraftsreaktorer och två forskningsreaktorer. Ringhalsverket med fyra reaktorer ägs och drivs av Vattenfall som också har beviljats tillstånd till driften. Oskarshamnsverket med tre reaktorer ägs och drivs av OKG Aktiebolag som likaledes beviljats tillstånden. Motsvarande gäller för forskningsreaktorerna som ägs och drivs av Studsvik AB. För Forsmarks kraftstation med tre reaktorer och Barsebäcksverket med två reaktorer gäller delvis andra förhållanden för driften. Tillstånden till reaktorer i Forsmark innehas av ett särskilt bolag, Forsmarks Kraftgrupp AB (FKA), medan driften sköts av Vattenfall. I Barsebäck råder liknande förhållanden på så sätt att tillstånden innehas av Sydsvenska Värmekraft AB (SVAB), medan driften sköts av Sydkraft AB. Även för förvaringsanläggningarna för använt kärnbränsle och kärnavfall, CLAB respektive SFR, är innehavet av tillstånden respektive handhavandet av driften uppdelat. Tillstånden till CLAB respektive SFR innehas av Svensk Kärnbränslehantering AB, medan driften sköts av OKG Aktiebolag respektive Vattenfall. Det har ifrågasatts om den uppdelning mellan tillståndshavare och driftbolag som sålunda förekommer står i överensstämmelse med kärntekniklagen.

Utredningen har gjort en kartläggning av organisationen hos de tillståndshavare och driftbolag varom är fråga och studerat hur tillstånden gavs. Det har därvid framkommit att driftorganisationen redovisats för myndigheterna i samband med tillståndsgivningen och att regeringen och myndigheterna godtagit förhållandena. Driftorganisationen är i sina väsentliga delar

reglerad i tillståndsvillkor. Samtidigt står det enligt utredningen klart att kärntekniklagen med dess starka framhävande av tillståndshavarens ansvar inte utformats för att täcka dessa fall. Det har medfört oklarheter om vilket ansvar som ligger hos driftbolaget.

För att undanröja dessa oklarheter föreslår utredningen följande. Det ansvar som åläggs en tillståndshavare enligt 10 § bör även i fortsättningen knytas till denne men lagrummet bör kompletteras med en bestämmelse av innebörd att en tillståndshavare, efter godkännande av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer, får uppdra åt annan att svara för de åtgärder som avses i paragrafen. Bestämmelsen kompletteras med ett tillägg i ansvarsbestämmelserna om att den åt vilken tillståndshavaren uppdragit att svara för sådana åtgärder har samma straffansvar som tillståndshavaren.

Vad gäller rådande förhållanden vid SVAB, FKA, CLAB och SFR, har dessa godtagits av regeringen och myndigheterna redan vid tillståndsgivningen. Något åsidosättande av givna tillstånd kan därför inte anses föreligga och utredningen ifrågasätter ej de avtalskonstruktioner som gjorts. Någon ny formell tillståndsprövning av nu gällande avtal är därför obehövlig. Prövning kan dock bli aktuell vid ändringar i gällande avtal samt självfallet om dessa avtal ersätts av nya avtal.

I fråga om ansvarsbestämmelserna föreslår utredningen bl.a. följande ändringar och tillägg. För grova brott mot kärntekniklagen införs en högre straffskala. Har brott mot kärntekniklagen begåtts uppsåtligt och är det att anse som grovt föreslås en strafflatitud på fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömandet om brottet är grovt skall särskilt beaktas om det avsett ämnen eller produkter av särskilt farligt slag eller om gärningen annars varit av särskilt allvarlig art. Vidare införs en bestämmelse om att för brott som är att anse som ringa skall ej dömas till ansvar. Det föreslås också en allmän ansvarsbestämmelse som innebär, att den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 10 § kan dömas till böter eller fängelse i högst två år. Bestämmelsen är avsedd att tillämpas i fall när de särskilda omständigheter som anges i 25 §, dvs. brott mot villkor eller föreskrift eller avsaknad av tillstånd, inte föreligger och således inte denna eller någon annan befintlig ansvarsbestämmelse är tillämplig.

Utländskt kärnavfall och använt kärnbränsle i Sverige

Den som bedriver kärnteknisk verksamhet i Sverige är i olika avseenden beroende av import av material och ämnen. Det förekommer därför både införsel och utförsel av såväl kärnämnen som kärnavfall. Det sker härvid ett samarbete mellan svenska och utländska företag ifråga om bränslehantering, olika metoder för behandling av kärnavfall m.m. Någon slutförvaring av utländskt använt kärnbränsle eller kärnavfall i Sverige sker dock i princip inte. Riksdagen och regeringen har vid flera tillfällen framhållit att en grundläggande princip för Sveriges vidkommande när det gäller använt kärnbränsle och kärnavfall är att varje land självt tar ansvar i alla led för det material som uppkommer inom landet. Vidare har regeringen uttalat, att det innebär att någon lagring av utländskt använt kärnbränsle eller kärnavfall

inte skall få förekomma i Sverige. Även om utländskt använt kärnbränsle och kärnavfall således i princip inte får förvaras i Sverige innebär det inte att sådant material inte skall få finnas här under en begränsad period för undersökning eller som ett led i en behandlingsprocess. Det anses nämligen angeläget, att Sverige har en tillräcklig kompetens på olika delar av kärnavfallsområdet och det ses vidare som en stor fördel från säkerhets- och strålskyddssynpunkt att avfallet behandlas så att volymen reduceras.

Det finns inga bestämmelser i kärntekniklagstiftningen om hantering av utländskt använt kärnbränsle och kärnavfall. Utredningen har övervägt att införa ett förbud mot införsel och slutförvaring av utländskt använt kärnbränsle och kärnavfall. Vid utformningen av ett sådant förbud måste emellertid tillses att sådana restriktioner inte kommer i strid med internationella överenskommelser och internationellt synsätt. Använt kärnbränsle och kärnavfall anses i detta sammanhang som varor. Vidare bör ett sådant förslag anpassas till EGs regelsystem. Någon gemensam politik och strategi i denna fråga för förvaring och lagring av använt kärnbränsle och kärnavfall finns dock ännu inte inom EG. Ett lagstadgat förbud mot införsel eller slutförvaring och lagring av utländskt använt kärnbränsle och kärnavfall i Sverige skulle dock sannolikt kunna komma i konflikt med EGs principer om fri rörlighet för varor, tjänster m.m. även om förbudet försågs med vissa möjligheter till undantag. Visserligen finns bestämmelser inom EG som gör det möjligt för EG-stater att hindra import som kan medföra fara för bl.a. hälsa och miljö men det anses svårt att med stöd härav inom ett EG-land införa generella och lagstadgade förbud mot t.ex. import av vissa produkter. Utredningen anser därför inte lämpligt att ett sådant förbud förs in i kärntekniklagen.

En annan lösning som ger en större smidighet och bättre anpassning till olika situationer är i stället att specialreglera tillståndsgivningen till förvaringsanläggningar för använt kärnbränsle och kärnavfall. Det kan ske på så sätt att ett tillstånd inte får meddelas för att uppföra en anläggning i Sverige som är avsedd för slutförvaring av utländskt använt kärnbränsle eller kärnavfall. Enligt vad utredningen inhämtat anses uppförandet av anläggningar i ett land i princip som en rent nationell angelägenhet även inom EG-länderna.

Utredningen föreslår att det i kärntekniklagen införs en bestämmelse som innebär att tillstånd att uppföra en anläggning för slutförvaring av använt kärnbränsle eller kärnavfall från en kärnteknisk anläggning i annat land inte får meddelas. Enligt utredningens bedömning står detta inte i strid med någon bestämmelse eller princip inom EGs regelsystem.

Regeln har utformats så att, om det föreligger särskilda skäl, mindre mängder utländskt material skall kunna slutförvaras i en anläggning för svenskt använt kärnbränsle eller kärnavfall om det kan ske utan att förutsättningarna för det svenska avfallsprogrammet rubbas. Det kan t.ex. gälla ett utländskt bränsleprov som använts i Sverige och som det av olika skäl kan vara lämpligt att slutförvara här. Även s.k. sekundäravfall som uppstår vid behandlingen av kärnavfall bör av praktiska skäl kunna slutförvaras i Sverige.

För lagring av utländskt material, således tidsbegränsad förvaring, föreslår

utredningen ingen särskild reglering i själva lagen utöver vad som allmänt gäller för lagring av använt kärnbränsle och kärnavfall. Här bör gälla samma principer som hittills, nämligen att lagring av utländskt material är tillåten om den sker i samband med en behandlingsprocess men inte annars. Däremot föreslår utredningen vissa bestämmelser i kärnteknikförordningen som gör det möjligt för myndigheterna att kontrollera förekomsten av utländskt använt kärnbränsle och kärnavfall i Sverige. Det bör redan i samband med meddelandet av införseltillstånd bestämmas hur materialet skall förvaras här och när det skall vara ute ur landet.

Utförsel av kärnteknisk utrustning m.m.

Kärntekniklagen skall möjliggöra att Sverige kan uppfylla de förpliktelser som följer av Sveriges internationella överenskommelser med ändamål att förhindra spridning av kärnvapen. Kärntekniklagen innehåller därför vissa bestämmelser som avser kontroll av utförsel av ämnen och material som är av betydelse för framställning av kärnvapen. I kärnteknikförordningen finns i en bilaga förtecknat utrustning och material som är underkastad exportkontroll med hänsyn till dess betydelse för kärnvapenframställning. Bestämmelser av betydelse för att förhindra kärnvapenspridning finns även i annan lagstiftning, såsom krigsmateriellagstiftningen, lagstiftningen om kontroll av vissa massförstörelsevapen m.m.

Utredningen har gått igenom de regeringsärenden under senare år som avsett utförsel av kärnteknisk utrustning. Det har inte framkommit att den valda konstruktionen i kärntekniklagen med en grundläggande bestämmelse i lagen och en särskild förteckning över utrustning och materiel i kärnteknikförordningen vållat tillämpningsproblem. Däremot bör den nuvarande förteckningen ersättas med den nya version som nyligen getts ut av IAEA och accepterats av Sverige. Enligt vad utredningen erfarit pågår detta arbete inom regeringskansliet.

Vad gäller utformningen av bestämmelserna i kärntekniklagen föreslår utredningen vissa ändringar beträffande utförsel av kärnteknisk utrustning och kunskapsöverföring. Vad avser utförsel av kärnteknisk utrustning gäller ändringarna vissa produkter, som är av väsentlig betydelse vid framställning av kärnladdningar men som i övrigt inte används i kärnteknisk verksamhet (s.k. dual-use-produkter). Dessa produkter omfattas för närvarande av kärntekniklagen. Riksdagen har nyligen antagit särskild lagstiftning (SFS 1991:341) om vissa produkter som kan användas i massförstörelsesyfte. I den lagen regleras särskilt utförsel av produkter som kan ha både civil och militär användning. Utredningen föreslår därför att bestämmelserna i kärntekniklagen som berör vissa dual-use-produkter överförs till denna lag.

Med kunskapsöverföring avses upplåtelse eller överlåtelse av rätt att utom riket tillverka utrustning och material av särskild betydelse för framställning av kärnladdningar. Motsvarande bestämmelser finns i krigsmateriellagstiftningen. Med dåvarande krigsmateriellagstiftning som förebild utformades en bestämmelse i kärntekniklagen som innebär att förbud mot kunskapsöverföring endast avser sådan utrustning och materiel som tillverkas i riket.

Krigsmateriellagstiftningen har nu ändrats på så sätt att begränsningen till utrustning och materiel som tillverkas i riket har slopats. Utredningen förslår att samma ändring genomförs i kärntekniklagen.

Utredningen vill slutligen i fråga om utförselkontroll än en gång framhålla att kärntekniklagstiftningen endast innehåller en del i ett större regelverk. Från principiell synpunkt skulle det vara önskvärt att ha ett samlat regelverk för all säkerhetspolitiskt motiverad utförselkontroll, inklusive en lista med alla de produkter där tillstånd för utförsel krävs. Den nuvarande internationella utvecklingen förefaller aktualisera kontroll av allt flera produkter av dual-use karaktär, vilket kan skapa oklarhet om vilken lagstiftning som skall tillämpas. För en given produkt kan det finnas flera olika motiv för utförselkontroll. Produktförteckningar kopplade till olika lagar eller förordningar med skilda handläggningsvägar kan öka riskerna för misstag och försvåra den allsidiga prövning av bl.a. slutanvändare som krävs vid varje tillfälle. Utredningen anser därför att det är angeläget att en samlad översyn görs av hela den här aktuella lagstiftningen om utförselkontroll. Detta ligger dock utanför utredningens uppdrag och torde kräva ett omfattande arbete.

Anpassningen av kärntekniklagen till Sveriges internationella överenskommelser på kärnenergiområdet

Sverige har ingått ett antal internationella överenskommelser inom kärnteknikområdet. Dessa överenskommelser är av olika slag. Vissa överenskommelser har stor internationell betydelse och omfattar många länder, som t. ex. Fördraget om förhindrande av spridning av kärnvapen (NPT), medan andra främst har till syfte att reglera hantering av kärnbränsle och administrativa frågor i förhållande till viktiga leverantörstater.

Utredningen har gått igenom de överenskommelser inom kärnenergiområdet som Sverige ingått och därvid undersökt om de har anpassats till kärntekniklagen eller om särskilda åtgärder i detta syfte är behövliga. Särskild uppmärksamhet har ägnats definitionerna av begreppen kärnämne och kärnavfall. Utredningen har med anledning av denna genomgång funnit att endast vissa begränsade lagstiftningsåtgärder av formell art är erforderliga.

Tillståndsprövning för kärntekniska anläggningar

Tillstånd enligt kärntekniklagen till uppförande av en kärnteknisk anläggning beviljas av regeringen. Eftersom numera tillstånd till uppförande av kärnkraftsreaktorer ej får meddelas, blir det närmast fråga om anläggningar för behandling och förvaring av kärnavfall, använt kärnbränsle m.m. Tillståndsprövningen sker inte enbart enligt kärntekniklagen och strålskyddslagen. För att en anläggning skall få uppföras krävs även tillstånd enligt naturresurslagen och i vissa fall enligt vattenlagen. Vidare prövas anläggningen enligt miljöskyddslagen. Prövningsförfarandet har kritiserats för

bl.a. bristande samordning av de olika prövningsmomenten.

Det finns inga författningsbestämmelser om samordning av prövningen enligt de olika lagarna. Reglerna för prövningen är också olika utformade med hänsyn till de olika syften lagarna skall tillgodose. Miljöskyddslagen innehåller t.ex. bestämmelser om visst muntligt förfarande vilket saknas i kärntekniklagen. Vidare uppställer flera lagar, dock ej kärntekniklagen, krav på att ansökan skall innehålla en miljökonsekvensbeskrivning.

Utredningen anser att en tillfredsställande samordning kan ske inom ramen för befintliga bestämmelser. Utredningen har därvid bl.a. tagit hänsyn till att myndigheterna på kärnkraftsområdet och Svensk Kärnbränslehantering AB är medvetna om problemet och kan väntas tillse att de erfarenheter som hittills vunnits vid prövningen av befintliga kärntekniska anläggningar tas tillvara. Vid prövningen av den senaste större kärntekniska anläggningen, SFR, utarbetades sålunda vissa rutiner för en samordnad prövning. Det är vidare endast några få anläggningar som återstår att bli prövade. För att öka insynen och informationen till allmänheten när det gäller tillkomstprocessen föreslår dock utredningen att lokala säkerhetsnämnder skall kunna inrättas redan i urvalsskedet i kommuner där fördjupade undersökningsarbeten om lokalisering av slutförvar kommer att göras. Vidare föreslår utredningen att det förs in bestämmelser i kärntekniklagen och strålskyddslagen om miljökonsekvensbeskrivningar (se nästa avsnitt).

Miljökonsekvensbeskrivningar

En miljökonsekvensbeskrivning är avsedd att ge bättre underlag för beslut om lokalisering och utformning av en industriell anläggning. Den skall upprättas av den som söker tillstånd till anläggningen och skall ges in i samband med ansökningsen. Beskrivningens utformning och innehåll skall bestämmas av verksamhetens art och omfattning. Bestämmelser om miljökonsekvensbeskrivning som kan beröra kärnteknisk verksamhet har nyligen förts in i naturresurslagen. Någon motsvarande bestämmelse har dock inte förts in i kärntekniklagen eller strålskyddslagen. Det innebär, att skyldighet för en sökande i ett ärende som gäller en kärnteknisk anläggning att upprätta en sådan beskrivning föreligger endast när naturresurslagen är tillämplig i ärendet. En sådan miljökonsekvensbeskrivning upprättas då enligt naturresurslagens krav vilket medför att strålskyddsaspekterna formellt sett inte behandlas.

Utredningen anser att bestämmelser om skyldighet för den som söker tillstånd till en kärnteknisk anläggning att i vissa fall inge en miljökonsekvensbeskrivning bör införas i kärntekniklagstiftningen och strålskyddslagstiftningen. En sådan miljökonsekvensbeskrivning bör kunna samordnas med eller komplettera den beskrivning som skall upprättas enligt naturresurslagen. Ett problem utgör dock de tidsmässiga skillnaderna mellan prövningen enligt naturresurslagen respektive kärntekniklagen och strålskyddslagen. Det kan därför inte förutsättas att en sålunda kompletterad miljökonsekvensbeskrivning är fullständig redan vid tiden för ansökan enligt naturresurslagen. Det bör dock inte vara något hinder mot att den komplet-

teras efterhand som undersökningsresultat m.m. föreligger.

En miljökonsekvensbeskrivning skall offentliggöras och allmänheten skall ges möjligheter att inkomma med synpunkter på den.

Prop. 1992/93:98
Bilaga 1

Frågan om förbud mot vissa investeringar i kärnkraftsreaktorer

Enligt tilläggsdirektiven skall utredningen överväga om rätten till vissa investeringar i kärnkraftsreaktorer skall begränsas. Möjligheterna att begränsa rätten till ersättningsinvesteringar bör utredas för de fall där det enda syftet med investeringen är att förlänga livslängden hos en kärnkraftsreaktor.

Utredningen anser i denna fråga följande. Investeringar i så komplicerade anläggningar som kärnkraftsreaktorer har ofta flera syften och avser olika tekniska system i anläggningarna. Säkerhetsfrågorna är hela tiden framträdande om det gäller investeringar av någon betydelse. Det är därför ytterst svårt att ange någon typ av investering som enbart kan ha till syfte att förlänga livslängden hos en kärnkraftsreaktor. Ett straffbelagt förbud mot sådana investeringar eller mot investeringar som enligt föreskrifter i lag "inte skulle vara nödvändiga ur säkerhetssynpunkt" skulle skapa osäkerhet om investeringar i kärnkraftsreaktorer överhuvudtaget och kunna påverka säkerheten negativt. Det är vidare av vikt att man inte inför regler för kärntekniska anläggningar som på ett negativt sätt kan påverka den höga motivationen att prioritera säkerhetstänkandet. Utredningen anser därför att en bestämmelse vari stadgas förbud mot vissa investeringar i kärnkraftsreaktorer inte bör införas i kärntekniklagen.

Åtalsprövning

Vid vissa brott mot kärntekniklagen gäller att åtal får väckas av allmän åklagare endast om de anmäls till åtal av kärnkraftinspektionen eller i vissa fall av kärnbränslenämnden. Denna ordning utgör ett undantag från principen om absolut åtalsplikt som, utöver kärntekniklagen, endast finns i ett fåtal lagar. Bestämmelsen motiveras av det förhållandet att frågor om kärnteknisk verksamhet anses kräva speciella kunskaper och avser avancerade tekniska system. Utredningen anser, att det inte finns tillräckligt starka skäl för att behålla bestämmelserna om åtalsanmälan. Härvid beaktar utredningen det stora samhällsintresse som det ligger i att tillämpningen av kärntekniklagens sanktionssystem inte kan uppfattas som mer restriktiv än tillämpningen av sanktionssystem inom andra områden. Utredningen föreslår därför, att bestämmelserna om åtalsanmälan avskaffas.

Kärntekniklagens förbud mot vissa förberedande åtgärder i syfte att uppföra en kärnkraftsreaktor

Enligt 6 § kärntekniklagen får ingen utarbeta konstruktionsritningar, beräkna

kostnader, beställa utrustning eller vidta andra sådana förberedande åtgärder i syfte att inom landet uppföra en kärnkraftsreaktor. Den som bryter mot bestämmelsen kan enligt 25 § dömas till böter eller fängelse i högst två år. Bestämmelsen infördes år 1987 i samband med vissa andra ändringar i kärntekniklagen, som innebar att tillstånd att uppföra nya kärnkraftsreaktorer inte får meddelas (5 §). Motivet för detta var att klargöra att de energipolitiska riktlinjerna låg fast.

Kärntekniklagen bör betraktas som en säkerhetslag och de förslag utredningen lägger fram i olika delar syftar bl.a. till att framhäva och renodla lagens inriktning på säkerhetsfrågor. Bestämmelsen i 6 § kan ej anses vara motiverad av säkerhetsskäl och hör därför i princip inte hemma i kärntekniklagen. I denna fråga är också av betydelse utredningens förslag att bestämmelsen om åtalsprövning i 29 § avskaffas. Denna bestämmelse, som innebär att brott mot kärntekniklagen får åtalas av allmän åklagare endast om det anmäls till åtal av tillsynsmyndigheten, dvs. statens kärnkraftinspektion, sågs vid införandet av 6 § som en extra garanti mot att bestämmelsen skulle kunna åberopas i andra sammanhang än lagstiftaren avsett.

Mot den nu angivna bakgrunden anser utredningen att det bör krävas särskilda skäl för att behålla bestämmelsen i 6 §. Motivet för bestämmelsen, att klargöra att de energipolitiska riktlinjerna ligger fast, tillgodoses redan genom bestämmelsen i 5 § att tillstånd till nya kärnkraftsreaktorer ej får lämnas. Behovet av 6 § som ett komplement till den bestämmelsen får vägas mot nyss anförda nackdelar, nämligen att 6 § får ses som ett främmande inslag i lagen och att åtalsprövningen nu föreslås avskaffas. Vid denna bedömning föreslår utredningen att 6 § avskaffas.

Forsknings- och utvecklingsarbetet avseende slutförvaringen av det använda kärnbränslet m.m.

Enligt kärntekniklagen är en reaktorinnehavare skyldig att bedriva forsknings- och utvecklingsarbete avseende omhändertagandet av det använda kärnbränslet och kärnavfallet. Detta arbete bedrivs av reaktorinnehavarna gemensamt genom bolaget Svensk kärnbränslehantering AB. Reaktorinnehavarna är skyldiga att upprätta eller låta upprätta ett program för det forskningsarbetet. Programmet skall innehålla en översikt över samtliga åtgärder som kan behövas samt närmare ange de åtgärder som avses bli vidtagna under en tidsrymd om minst sex år. Programmet skall vart tredje år ges in till kärnbränslenämnden som med eget yttrande överlämnar det till regeringen. Regeringen gör därefter en egen utvärdering.

Det har ifrågasatts om den granskningsprocedur som programmet för forsknings- och utvecklingsarbetet genomgår är tillräcklig. Det saknas möjligheter för kärnbränslenämnden och regeringen att utfärda generella föreskrifter för forskningen. Kärntekniklagen förutsätter inte heller att regeringen formellt tar ställning till om forskningsprogrammet uppfyller lagens krav eller inte.

För att stärka och tydliggöra myndigheternas och regeringens roll vid granskningen av forsknings- och utvecklingsverksamheten anser utredningen

att regeringen i samband med sin granskning och utvärdering av FoU-programmet skall ha möjlighet att, utan att rubba principen om tillståndshavarens grundläggande ansvar för denna verksamhet, meddela villkor avseende forskningsarbetet under den kommande treårsperioden. Beslut om sådana villkor bör fattas i samband med granskningen och avse forskningsarbetets huvudinriktning. Det bör ingå i kärnbränslenämndens uppgift att föreslå regeringen vilka åtgärder som bör vidtas och att vid den löpande granskningen av forskningen tillse att villkoren inte åsidosätts.

Finansieringen

Finansieringssystemet är uppbyggt enligt principen att alla kostnader för hanteringen och slutförvaringen av det använda kärnbränslet m.m. skall bäras av dem som utnyttjar kärnkraften. Största delen av dessa kostnader beräknas inträffa först efter sekelskiftet när anläggningar för behandling och slutförvaring av använt kärnbränsle har tagits i bruk. Kärnkraftföretagen har därför ålagts att betala en avgift till staten för dessa kostnader. Efterhand som kostnader uppstår för företagen som har samband med slutförvaringen, inte minst kostnader för forskning, har de rätt att få ersättning ur dessa medel. Finansieringssystemet och förvaltningen av avgiftsmedlen handhas av kärnbränslenämnden. Utredningen har studerat finansieringssystemet och funnit att det fungerar väl.

Vad gäller den lagtekniska konstruktionen har utredningen övervägt att slå samman kärntekniklagen och finansieringslagen. Utredningen anser dock inte att en sådan sammanslagning bör göras. Vid sina samlade överväganden har utredningen i stället funnit den lämpligaste lagtekniska lösningen vara följande. Bestämmelserna om kompletterande forskning m.m. i finansieringslagen bör föras över till kärntekniklagen. Det innebär, att såväl den forsknings- och utvecklingsverksamhet som bedrivs av Svensk Kärnbränslehantering AB som kärnbränslenämndens kompletterande forskning kommer att regleras i kärntekniklagen. Återstående bestämmelser redigeras därefter om och inleds med en paragraf som klart anger bestämmelsernas inriktning och omfång. Efter den inledande paragrafen bör därefter följa den centrala bestämmelsen om skyldighet för innehavaren av en kärnkraftsreaktor att betala avgift, skyldigheten att svara för vissa kostnader, avgiftens beräkning samt utbetalning av avgiftsmedel till reaktorinnehavarna. Slutligen bör följa, liksom nu, bestämmelser om tillsyn, ansvar vid brott mot lagen m.m.

Eftersom den föreslagna omredigeringen bl.a. innebär en helt ny disposition av bestämmelserna och att flera bestämmelser får ny lydelse bör det ske genom att finansieringslagen ersätts av en ny lag i samma ämne. Den nya lagen kommer dock att få samma innehåll som den gamla, utom såvitt gäller de bestämmelser som förs över till kärntekniklagen.

Övriga förslag

Utredningens förslag innebär omfattande ändringar i kärntekniklagen och

flera bemyndiganden för regeringen och myndighet som regeringen bestämmer att utfärda föreskrifter. Utredningen har därför utarbetat ett förslag till ny kärnteknikförordning. Den nya förordningen innehåller, som redan nämnts, vissa administrativa föreskrifter om bl.a. hanteringen av utländskt använt kärnbränsle och kärnavfall. Vidare ges i förordningen bemyndigande för statens kärnkraftinspektion att meddela särskilda föreskrifter om bl.a. användning av kärnämne för olika industriella ändamål utanför kärnteknisk verksamhet vid framställning av olika produkter, m.m. Detta innebär bl.a. att den nya kärnteknikförordningen inte innehåller lika många detaljbestämmelser som den gamla vad avser dessa frågor.

Utdrag ur lagförslagen i betänkandet
(SOU 1991:95) Översyn av lagstiftningen på
kärnenergiområdet

Prop. 1992/93:98
Bilaga 2

1. Förslag till

Lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

dels att 1-6, 10-13, 16-21, 25, 28 och 29 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas tre nya paragrafer, 2 a §, 24 a § och 25 a § av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag gäller kärnteknisk verksamhet, m.m.

Denna lag gäller kärnteknisk verksamhet, m.m.

Med sådan verksamhet avses

Med sådan verksamhet avses

1. uppförande, innehav eller drift av kärnteknisk anläggning,

2. förvärv, innehav, överlåtelse, hantering, bearbetning, transport av eller annan befattning med kärnämne eller kärnavfall,

3. införsel till riket av kärnämne eller kärnavfall,

4. utförsel ur riket av

a. *kärnämne* eller mineral med halt av *sådant ämne*,

b. vad som har framställts av kärnämne eller vara i vilken sådant ämne ingår,

c. utrustning eller material som har särskilt konstruerats eller iordningställt för bearbetning, användning eller framställning av kärnämne *eller som annars är av väsentlig betydelse för framställning av kärnladdningar*, i den utsträckning regeringen föreskriver, och

5. upplåtelse eller överlåtelse av

1. uppförande, innehav eller drift av kärnteknisk anläggning,

2. förvärv, innehav, överlåtelse, hantering, bearbetning, transport av eller annan befattning med kärnämne eller kärnavfall,

3. införsel till riket *och utförsel ur riket* av kärnämne eller kärnavfall,

4. utförsel ur riket av

a. mineral med halt av *kärnämne*,

b. vad som har framställts av kärnämne eller vara i vilken sådant ämne ingår,

c. utrustning eller material som har särskilt konstruerats eller iordningställt för bearbetning, användning eller framställning av kärnämne, i den utsträckning regeringen föreskriver, och

5. upplåtelse eller överlåtelse av

rätt att utom riket tillverka sådan utrustning eller sådant material som avses i 4 c och som tillverkas inom riket, i den utsträckning regeringen föreskriver.

svensk myndighet, svenskt företag eller den som är bosatt eller stadigvarande vistas här av rätt att utom riket tillverka sådan utrustning eller sådant material som avses i 4 c, i den utsträckning regeringen föreskriver.

Prop. 1992/93:98
Bilaga 2

2 §

I denna lag avses med

I denna lag avses med

1. kärnteknisk anläggning:

- a. anläggning för utvinning av kärnenergi (kärnkraftsreaktor),
- b. annan anläggning i vilken en självunderhållande kärnreaktion kan ske, såsom forskningsreaktor,
- c. anläggning för utvinning, framställning, hantering, bearbetning, lagring eller slutlig förvaring av kärnämne, och

d. anläggning för hantering, bearbetning, lagring eller *slutlig förvaring* av kärnavfall,

2. kärnämne:

- a. uran, plutonium eller annat ämne som används eller kan användas för utvinning av kärnenergi (kärnbränsle) eller förening i vilken sådant ämne ingår,
- b. torium eller annat ämne som är ägnat att omvandlas till kärnbränsle eller förening i vilken sådant ämne ingår, och
- c. använt kärnbränsle som inte har placerats i slutförvar,

3. kärnavfall:

- a. använt kärnbränsle som har placerats i slutförvar,
- b. radioaktivt ämne som har bildats i en kärnteknisk anläggning eller material eller annat som har blivit radioaktivt förorenat i en sådan anläggning, och

1. kärnteknisk anläggning:

- a. anläggning för utvinning av kärnenergi (kärnkraftsreaktor),
- b. annan anläggning i vilken en självunderhållande kärnreaktion kan ske, såsom forskningsreaktor,
- c. anläggning för utvinning, framställning, hantering, bearbetning, *förvaring som avses bli bestående (slutförvaring) eller annan förvaring (lagring) av kärnämne*, och
- d. anläggning för hantering, bearbetning, lagring eller *slutförvaring* av kärnavfall,

2. kärnämne:

- a. uran, plutonium eller annat ämne som används eller kan användas för utvinning av kärnenergi (kärnbränsle) eller förening i vilken sådant ämne ingår,
- b. torium eller annat ämne som är ägnat att omvandlas till kärnbränsle eller förening i vilken sådant ämne ingår, och
- c. använt kärnbränsle som inte har placerats i slutförvar,

3. kärnavfall:

- a. använt kärnbränsle som har placerats i slutförvar,
- b. radioaktivt ämne som har bildats i en kärnteknisk anläggning *och som ej har framställts eller tagits ur anläggningen för att användas i undervisnings- eller forskningssyfte eller för medicinska, jordbruks- tekniska, industriella eller kommer-*

c. radioaktiva delar av en kärnteknisk anläggning som avvecklas.

siella ändamål,
c. material eller annat som tillhört en kärnteknisk anläggning och som har blivit radioaktivt förorenat samt inte längre skall användas i en sådan anläggning, och
d. radioaktiva delar av en kärnteknisk anläggning som avvecklas.

2 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i den utsträckning det kan ske utan att syftet med lagen åsidosätts

1. föreskriva undantag från tillämpningen av denna lag eller vissa bestämmelser i lagen i fråga om kärnämne eller kärnavfall,

2. meddela närmare föreskrifter om förvärv, innehav, överlåtelse, hantering, bearbetning, transport av eller annan befattnings med kärnämne eller kärnavfall.

3 §

Kärnteknisk verksamhet skall bedrivas på sådant sätt att kraven på säkerhet tillgodoses och de förpliktelser uppfylls som följer av Sveriges överenskommelser i syfte att förhindra spridning av kärnvapen.

Kärnteknisk verksamhet skall bedrivas på sådant sätt att kraven på säkerhet tillgodoses och de förpliktelser uppfylls som följer av Sveriges överenskommelser i syfte att dels förhindra spridning av kärnvapen, dels garantera fysiskt skydd av kärnämne.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela sådana föreskrifter som behövs med hänsyn till uppfyllandet av de förpliktelser som följer av Sveriges överenskommelser enligt första stycket.

Bestämmelser om strålskydd finns i strålskyddslagen (1988:220).

Bestämmelser om strålskydd finns i strålskyddslagen (1988:220).

4 §

Säkerheten vid kärnteknisk verksamhet skall upprätthållas genom att

Säkerheten vid kärnteknisk verksamhet skall upprätthållas genom att

de åtgärder vidtas som krävs för att

1. förebygga fel i eller felaktig funktion hos utrustning, felaktigt handlande eller annat som kan leda till en radiologisk olycka, och
2. förhindra olovlig befattning med kärnämne eller kärnavfall.

de åtgärder vidtas som krävs för att

1. förebygga fel i eller felaktig funktion hos utrustning, felaktigt handlande eller annat som kan leda till en radiologisk olycka, och
2. förhindra olovlig befattning med kärnämne eller kärnavfall.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om åtgärder som avses i första stycket.

5 §

För kärnteknisk verksamhet krävs tillstånd enligt denna lag. Frågor om tillstånd prövas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Tillstånd att uppföra en kärnkraftsreaktor får inte meddelas.

För kärnteknisk verksamhet krävs tillstånd enligt denna lag. Frågor om tillstånd prövas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Tillstånd att uppföra en kärnkraftsreaktor får inte meddelas.

I fråga om kärnämne eller kärnavfall i små mängder eller med låga halter av radioaktivitet kan regeringen i förordning meddela föreskrifter om tillstånd för envar eller för viss yrkesgrupp eller för vissa inrättningar, institutioner eller företag att använda ämnet eller avfallet i undervisnings- eller forskningssyfte eller för medicinska, jordbrukstekniska, industriella eller kommersiella ändamål.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att det i ärenden om tillstånd enligt denna lag skall upprättas en miljökonsekvensbeskrivning avseende säkerhetstekniska aspekter.

6 §

Ingen får utarbeta konstruktionsritningar, beräkna kostnader, beställa utrustning eller vidta andra sådana förberedande åtgärder i syfte att inom landet uppföra en kärnkraftsreaktor.

Tillstånd att uppföra en anläggning för slutförvaring av använt kärnbränsle eller kärnavfall från kärnteknisk anläggning i annat land får inte meddelas. Sådant material får dock slutförvaras i en anläggning som är avsedd för svenskt använt kärnbränsle eller kärnavfall om särskilda skäl föreligger och förutsättningarna för det program som avses i 12 § denna lag ej ändras.

Regeringen eller den myndighet som

10 §

Den som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet skall svara för att de åtgärder vidtas som behövs för

1. att med hänsyn till verksamhetens art och de förhållanden under vilka den bedrivs upprätthålla säkerheten,

2. att på ett säkert sätt hantera och slutförvara i verksamheten uppkommet kärnavfall eller däri uppkommet kärnämne som inte används på nytt, och

3. att på ett säkert sätt avveckla och riva anläggningar i vilka verksamheten inte längre skall bedrivas.

Den som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet skall svara för att de åtgärder vidtas som behövs för

1. att med hänsyn till verksamhetens art och de förhållanden under vilka den bedrivs upprätthålla säkerheten,

2. att på ett säkert sätt hantera och slutförvara i verksamheten uppkommet kärnavfall eller däri uppkommet kärnämne som inte används på nytt, och

3. att på ett säkert sätt avveckla och riva anläggningar i vilka verksamheten inte längre skall bedrivas.

En tillståndshavare får efter godkännande av regeringen eller av den myndighet som regeringen bestämmer uppdra åt annan att svara för åtgärd som avses i första stycket.

11 §

Den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnkraftsreaktor skall, utöver vad som sägs i 10 §, svara för att den allsidiga forsknings- och utvecklingsverksamhet bedrivs som behövs för att vad som föreskrivs i 10 § 2 och 3 skall kunna fullgöras.

Den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnkraftsreaktor skall, utöver vad som sägs i 10 § första stycket, svara för att den allsidiga forsknings- och utvecklingsverksamhet bedrivs som behövs för att vad som föreskrivs i 10 § första stycket 2 och 3 skall kunna fullgöras.

Frågor om kompletterande forsknings- och utvecklingsverksamhet prövas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

12 §

Den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnkraftsreaktor skall i samråd med övriga reaktorinne-

Den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnkraftsreaktor skall i samråd med övriga reaktorinne-

havare upprätta eller låta upprätta ett program för den allsidiga forsknings- och utvecklingsverksamhet och de övriga åtgärder som anges i 10 § 2 och 3 och 11 §. Programmet skall dels innehålla en översikt över samtliga åtgärder som kan bli behövliga, dels närmare ange de åtgärder som avses bli vidtagna inom en tidrymd om minst sex år. Programmet skall med början år 1986 vart tredje år insändas till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer för att granskas och utvärderas.

havare upprätta eller låta upprätta ett program för den allsidiga forsknings- och utvecklingsverksamhet och de övriga åtgärder som anges i 10 § *första stycket* 2 och 3 och 11 §. Programmet skall dels innehålla en översikt över samtliga åtgärder som kan bli behövliga, dels närmare ange de åtgärder som avses bli vidtagna inom en tidrymd om minst sex år. Programmet skall med början år 1986 vart tredje år insändas till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer för att granskas och utvärderas. *I samband med granskningen får uppställas sådana villkor som behövs med hänsyn till forsknings- och utvecklingsverksamhetens huvudinriktning.*

13 §

I fråga om skyldighet för en reaktor-innehavare att svara för vissa kostnader som staten har och att erlægga en årlig avgift till staten finns bestämmelser i lagen (1981:669) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.

I fråga om skyldighet för en reaktor-innehavare att svara för vissa kostnader som staten har och att erlægga en årlig avgift till staten finns bestämmelser i lagen (0000:000) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.

16 §

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av villkor eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen utövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av villkor eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen *samt övervakning och kontroll av slutförvar* utövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

17 §

En tillståndshavare skall på begäran av tillsynsmyndigheten

1. lämna myndigheten de upplysningar och tillhandahålla de handlingar som behövs för *tillsynens utövande*, och

2. ge myndigheten tillträde till anläggning eller plats där kärnteknisk verksamhet bedrivs, i den

En tillståndshavare skall på begäran av tillsynsmyndigheten

1. lämna myndigheten de upplysningar och tillhandahålla de handlingar som behövs för *tillsynen*, och

2. ge myndigheten tillträde till anläggning eller plats där kärnteknisk verksamhet bedrivs *för undersökningar och provtagningar*, i den

omfattning som behövs för tillsynens utövande.

omfattning som behövs för tillsynen.

Prop. 1992/93:98
Bilaga 2

En tillståndshavares skyldigheter enligt första stycket gäller även gentemot den som tillsynsmyndigheten anmält som övervakare av att de förpliktelser uppfylls som följer av Sveriges överenskommelser i syfte att förhindra spridning av kärnvapen.

Vad som i första och andra styckena sägs om tillståndshavare gäller även den åt vilken tillståndshavaren uppdragit att svara för åtgärder enligt 10 § andra stycket.

Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för tillsynen.

18 §

Tillsynsmyndigheten får besluta om de åtgärder som behövs för att trygga efterlevnaden av denna lag eller av villkor eller föreskrifter som uppställts med stöd av lagen.

Tillsynsmyndigheten får besluta om de åtgärder samt meddela de förelägganden och förbud som behövs i enskilda fall för att denna lag eller föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

Om någon inte vidtar en åtgärd som åligger honom enligt denna lag eller enligt föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen eller enligt tillsynsmyndighetens föreläggande, får myndigheten låta vidta åtgärden på hans bekostnad.

19 §

Den som har tillstånd att driva en sådan kärnteknisk anläggning som avses i 2 § 1 a eller 1 b eller en anläggning för framställning, hantering, bearbetning, lagring eller slutlig förvaring av kärnämne eller kärnavfall är skyldig att ge lokal säkerhetsnämnd, som regeringen bestämmer, insyn i säkerhets- och strålskyddsarbetet vid anläggningen.

Den som har tillstånd att driva eller uppföra en sådan kärnteknisk anläggning som avses i 2 § 1 a eller 1 b eller en anläggning för framställning, hantering, bearbetning, lagring eller slutlig förvaring av kärnämne eller kärnavfall är skyldig att ge lokal säkerhetsnämnd, som regeringen bestämmer, insyn i säkerhets- och strålskyddsarbetet i

Den som bedriver undersöknings- och planeringsarbete avseende förläggning av ett slutförvar för använt kärnbränsle, utan att det är fråga om verksamhet som avses i första stycket, är skyldig att ge lokal säkerhetsnämnd som regeringen bestämmer insyn i arbetet.

20 §

Insynen skall göra det möjligt för nämnden att inhämta information om det säkerhets- och strålskyddsarbete som har utförts eller planeras vid en anläggning som avses i 19 § och ställa samman material för att informera allmänheten om detta arbete.

Insynen skall göra det möjligt för nämnden att inhämta information om det säkerhets- och strålskyddsarbete som har utförts eller planeras vid en anläggning som avses i 19 § första stycket samt om sådant undersöknings- och planeringsarbete som avses i 19 § andra stycket och ställa samman material för att informera allmänheten om detta arbete.

21 §

Tillståndshavaren skall på begäran av nämnden

1. lämna nämnden upplysningar om tillgängliga fakta och låta nämnden ta del av tillgängliga handlingar, allt i den mån det behövs för att nämnden skall kunna fullgöra vad som anges i 20 §, och

2. ge nämnden tillträde till och förevisa anläggningar eller platser, om det behövs för att nämnden skall få innebörden av upplysningar eller handlingar som utlämnas enligt 1 belyst och tillträdet är förenligt med gällande säkerhetsföreskrifter.

Tillståndshavaren skall på begäran av nämnden

1. lämna nämnden upplysningar om tillgängliga fakta och låta nämnden ta del av tillgängliga handlingar, allt i den mån det behövs för att nämnden skall kunna fullgöra vad som anges i 20 §, och

2. ge nämnden tillträde till och förevisa anläggningar eller platser, om det behövs för att nämnden skall få innebörden av upplysningar eller handlingar som utlämnas enligt 1 belyst och tillträdet är förenligt med gällande säkerhetsföreskrifter.

Vad som i första stycket sägs om tillståndshavare gäller även den som bedriver undersöknings- och planeringsarbete enligt 19 § andra stycket.

24 a §

Till böter eller fängelse i högst två

är döms den som med uppsåt eller av grov oaksamhet bryter mot 10 § första stycket.

Prop. 1992/93:98
Bilaga 2

25 §

Till böter eller fängelse i högst två år döms den som

1. bedriver kärnteknisk verksamhet utan tillstånd enligt 5 § eller bryter mot 6 §, eller
2. åsidosätter villkor eller föreskrifter som meddelats med stöd av denna lag.

Till böter eller fängelse i högst två år döms den som med uppsåt eller av oaksamhet

1. bedriver kärnteknisk verksamhet utan tillstånd enligt 5 §, eller
2. åsidosätter villkor eller föreskrifter som meddelats med stöd av denna lag.

I fråga om olovlig införsel av kärnämne eller kärnavfall eller olovlig utförsel av kärnämne eller annat som avses i 1 § 4 eller försök därtill gäller dock lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

25 a §

Har brott enligt 24 a § eller 25 § begåtts uppsåtligen och är det att anse som grovt skall dömas till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Vid bedömande om brottet är grovt skall särskilt beaktas om det avsett ämnen eller produkter av särskilt farligt slag eller om gärningen annars varit av särskilt allvarlig art.

28 §

Den som har åsidosatt vitesföreläggande döms inte till straff enligt denna lag för gärning som omfattas av föreläggandet.

Den som har åsidosatt vitesföreläggande eller överträtt ett vitesförbud döms inte till ansvar enligt denna lag för gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

29 §

Brott som avses i 25 § första stycket eller 27 § vad gäller beslut av tillsynsmyndigheten får åtalas av allmän åklagare endast om det anmäls till åtal av tillsynsmyndigheten.

Till ansvar för brott som sägs i 24 a §, 25 § eller 25 a § kan även den dömas åt vilken tillståndshavaren uppdragit att svara för åtgärder enligt 10 § andra stycket.

*Till ansvar enligt denna lag döms
inte i ringa fall. Till ansvar döms
inte heller om ansvar för gärningen
kan ådömas enligt brottsbalken eller
lagen (1960:418) om straff för varu-
smuggling.*

Prop. 1992/93:98
Bilaga 2

Denna lag träder i kraft den

Har den som har tillstånd till innehav eller drift av kärnteknisk anläggning före den 1 juli 1986 genom avtal uppdragit åt annan att svara för driften eller delar av driften, skall sådant godkännande som avses i 10 § andra stycket anses föreligga.

2. Förslag till
Lag om ändring i strålskyddslagen (1988:220)

Prop. 1992/93:98
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om strålskyddslagen (1988:220)
dels att 27 § skall ha följande lydelse,
dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 22 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 a §

*Regeringen eller den myndighet som
regeringen bestämmer får föreskriva
att det i ärenden om tillstånd enligt
denna lag skall upprättas en miljö-
konsekvensbeskrivning avseende
strålskyddsmässiga aspekter.*

27 §

Om ett tillstånd har meddelats enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet eller under tillståndets giltighetstid, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela de ytterligare villkor som behövs med hänsyn till strålskyddet. Om tillståndet avser en kärnteknisk anläggning, skall dock villkor som i avsevärd mån kan påverka utformningen av anläggningen eller driften vid denna alltid underställas regeringens prövning.

Om ett tillstånd har meddelats enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet eller under tillståndets giltighetstid, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela de ytterligare villkor som behövs med hänsyn till strålskyddet. Om tillståndet avser en kärnteknisk anläggning, skall dock villkor som i avsevärd mån kan påverka utformningen av anläggningen eller driften vid denna alltid underställas regeringens prövning.

*Regeringen eller den myndighet som
regeringen bestämmer får föreskriva
att det i fall som avses i första
stycket andra punkten skall upp-
rättas en miljökonsekvensbeskrivning
enligt 22 a §.*

Denna lag träder i kraft den

4. Förslag till

Lag om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.

Prop. 1992/93:98
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs följande

1 §

I denna lag ges bestämmelser om avgifter för finansiering av omhändertagandet av använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall från kärnteknisk verksamhet samt om ansvaret för vissa kostnader som staten har. Reaktorinnehavarens skyldighet att svara för omhändertagandet samt för kostnaderna härför följer av bestämmelserna i 10 och 11 §§ lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

2 §

En reaktorinnehavare skall årligen, så länge reaktorn är i drift, betala avgift till staten för att säkerställa att medel finns tillgängliga för följande ändamål

1. en säker hantering och slutförvaring av i reaktorn använt kärnbränsle och radioaktivt avfall som härrör från detta,
2. en säker avveckling och rivning av reaktoranläggningen,
3. den forsknings- och utvecklingsverksamhet som behövs för att vad som avses i 1 och 2 skall kunna fullgöras och
4. den kostnad staten kan ha för åtgärder som avses i 3 §.

Såvitt gäller kostnader som avses i första stycket 1 skall skyldigheten att betala avgift avse de kostnader som är förenade med bränslet sedan detta förts bort från reaktoranläggningen.

3 §

En reaktorinnehavare svarar för, utöver vad som följer av bestämmelserna i 10 och 11 §§ lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet, de kostnader som staten har för att

1. komplettera forsknings- och utvecklingsverksamhet avseende vad som behövs för att vad som avses i 2 § första stycket 1 och 2 skall kunna fullgöras,
2. pröva frågor som avses i 6 § och i 7 § andra stycket denna lag, frågor om kompletterande forsknings- och utvecklingsverksamhet enligt 11 § andra stycket lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet samt frågor om övervakning och kontroll av slutförvar enligt 16 § samma lag och
3. övervaka och kontrollera slutförvar.

4 §

En reaktorinnehavare skall i samråd med övriga reaktorinnehavare upprätta eller låta upprätta en beräkning över de kostnader som behövs för fullgörandet av vad som anges i 2 § första stycket 1-3. I de beräknade kostnaderna skall ingå dels en uppskattning av kostnaderna för samtliga de åtgärder som kan bli behövliga, dels kostnaderna för de åtgärder som avses bli vidtagna

inom en tidrymd om minst tre år. Kostnadsberäkningen skall årligen ses över. Kostnadsberäkningen skall varje år insändas till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

5 §

Den årliga avgiften skall bestämmas så att de sammanlagda avgiftsbeloppen som erläggs under reaktorns drifttid täcker de kostnader som avses i 2 och 3 §§. Avgiften för varje reaktorinnehavare utgår i förhållande till den från reaktoranläggningen levererade energin.

Avgiften skall bestämmas med ledning av den kostnadsberäkning som avses i 4 § samt med hänsyn till de beräknade utgifterna för åtgärder som avses i 2 och 3 §§. Vad gäller åtgärder som avses i 2 § skall beaktas tidigare vidtagna åtgärder för omhändertagande av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall som härrör från detta, reaktoranläggningens beskaffenhet och övriga omständigheter som kan påverka avgiftsberäkningen.

Om uppgifter saknas eller är så bristfälliga att de inte kan läggas till grund för avgiftsberäkningen, kan avgiften bestämmas till skäligt belopp.

6 §

Avgiftens storlek fastställs årligen för nästföljande kalenderår av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Avgiften skall betalas in till den myndighet som regeringen bestämmer. Avgiftsmedlen skall av myndigheten sättas in på räntebärande konto i riksbanken. Upplupen ränta skall läggas till kapitalet.

7 §

Avgifter, som en innehavare av en reaktor betalat in, skall användas för att ersätta reaktorinnehavaren för hans kostnader för åtgärder som avses i 2 § och som föranlett avgiftsskyldighet samt för att bestrida statens kostnader för åtgärder enligt 3 § hänförliga till reaktorn eller förenade med bränsle som använts i reaktorn.

Frågor om användning av inbetalade avgifter prövas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

8 §

Reaktorinnehavaren skall på anfordran lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar som behövs för att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall kunna fastställa avgift enligt 5 § och pröva frågor som avses i 7 § andra stycket. I den mån det behövs för nyss angivna ändamål skall reaktorinnehavaren på anfordran även lämna tillträde till anläggningar eller platser där använt kärnbränsle eller radioaktivt avfall som härrör från detta förvaras eller hanteras.

9 §

Prop. 1992/93:98
Bilaga 2

Den som uppsåtligt eller av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift eller på annat sätt åsidosätter sina skyldigheter enligt 8 § döms till böter, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den , då lagen (1981:669) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. upphör att gälla. Avgifter som erlagts till staten enligt den gamla lagen skall anses som erlagda enligt den nya lagen.

Sammanställning av remissyttranden över betänkandet (SOU 1991:85) Översyn av lagstiftningen på kärnenergiområdet

Prop. 1992/93:98
Bilaga 3

1. Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av Krigsmaterielinspektionen, Försvarets forskningsanstalt, Generaltullstyrelsen, Arbetarskyddsstyrelsen, Boverket, Närings- och teknikutvecklingsverket, Kammarkollegiet, Riksrevisionsverket, Statens naturvårdsverk, Koncessionsnämnden för miljöskydd, Statens strålskyddsinstitut (SSI), Statens kärnkraftinspektion (SKI), Statens kärnbränslenämnd, Rikspolisstyrelsen, Hovrätten för Övre Norrland, Kammarrätten i Jönköping, Tekniska högskolan i Stockholm, Juridiska fakultetsstyrelsen vid Universitetet i Uppsala, Universitetet i Lund, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Malmöhus län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Statens räddningsverk, Vägverket, Sjöfartsverket, Lokala säkerhetsnämnden vid Oskarshamns kärnkraftverk, Lokala säkerhetsnämnden vid Ringhals kärnkraftverk, Lokala säkerhetsnämnden vid Forsmarks kärnkraftverk, Lokala säkerhetsnämnden vid Barsebäcks kärnkraftverk, Lokala säkerhetsnämnden vid Studsvik AB:s anläggningar, Östhammars kommun, Nyköpings kommun, Oskarshamns kommun, Varbergs kommun, Västerås kommun, Svenska kommunförbundet, Svenska Naturskyddsföreningen, ABB Atom AB, Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen, Forsmarks Kraftgrupp AB, Greenpeace, OKG AB, Studsvik AB, Svensk Kärnbränslehantering AB, Sydsvenska Värmekraft AB, Vattenfall AB, Landstinget i Uppsala län samt Landstinget i Södermanlands län.

I sammanställningen redovisas inte fall då remissinstanserna utan kommentarer tillstyrkt utredningens förslag. Reservationer till avgivna yttranden redovisas inte. Allmänna synpunkter som rör kärnkraftens utveckling och kostnadsansvar redovisas heller inte i remissammanställningen.

2. Allmänna synpunkter

Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen anser att det i en reviderad kärntekniklagstiftning bör fastläggas att:

"- kärnkraftavvecklingen omedelbart skall inledas och vara avslutad senast år 2010,

- projektering eller byggande av nya reaktorer är förbjudet,
- införsel, behandling, lagring (även tillfällig), och slutförvaring av utländskt kärnavfall eller kärnämne som inte utgör direkt råvara för pågående kärnbränsletillverkning är förbjuden,
- exporten av kärnteknisk utrustning skall upphöra,
- forskningsreaktorerna i Studsvik skall tas ur drift,

- en avvecklingsplan för ABB-Atom skall utarbetas,
- varje väsentlig ersättningsinvestering i kärnkraftverken skall samhällsekonomiskt och energipolitiskt prövas mot alternativet att avveckla reaktorn,
- inga ersättningsinvesteringar med syfte att öka kärnkraftverkens livslängd tillåts,
- anläggningsinnehavarna åläggs ett obegränsat ansvar för skador orsakade av verksamheten,
- priset på kärnkraftsel skall baseras på dess reella produktionskostnader och icke subventioneras med skattemedel eller genom överföringar av överskott från annan billigare kraftproduktion, t.ex. vattenkraft,
- SKB åläggs att seriöst utreda alternativa slutförvaringsmetoder,
- säkerhetsansvariga myndigheter såsom SKI och SSI åläggs att utarbeta och lägga fram katastrofprogram för nästa stora reaktorolycka inklusive planer för en snabbavveckling av kärnkraften,
- SKN:s status som fristående myndighet skall säkras och förstärkas,
- fonden för trygghandet av kärnavfallets slutförvaring vid varje tidpunkt skall innehålla tillräckligt med medel för att säkerställa en slutförvaring av dittills producerat kärnavfall,
- den största mängd kärnavfall som får slutförvaras i Sverige är slutgiltigt bestämd av folkomröstning och riksdagsbeslut avseende kärnkraftprogrammets omfattning och avveckling, dvs 7 750 ton utbränt kärnbränsle, 90 000 kubikmeter låg- och medelaktivt avfall samt 115 000 kubikmeter låg- och medelaktivt avfall från rivning av kärnkraftverken,
- lokal säkerhetsnämnd skall vara inrättad på varje ort där kärnteknisk verksamhet bedrivs,
- användning av blandoxidbränsle (s.k. MOX-bränsle) i svenska kärnreaktorer är förbjuden,
- en årligt återkommande "kontrollstation" skall vara inrättad i syfte att säkerställa en avveckling till år 2010,
- för avvecklingen skall finnas en offentlig avvecklingsplan."

Statens kärnkraftinspektion (SKI) tar upp frågan om det långsiktiga ansvaret för använt kärnbränsle och kärnavfall till diskussion. SKI anför följande:

"Principen, uttryckt i 10 § punkt 2, att den som producerat avfallet också skall ta hand om det - en skyldighet som enligt 14 § gäller även sedan företaget upphört med sin egentliga verksamhet - är möjlig att upprätthålla så länge producenten ännu existerar och har resurser att bära upp ansvaret. I andra länder har staten eller delstaten uttryckligen utpekats som ytterst ansvarig. Att även den svenska staten har ett långsiktigt ansvar framgår indirekt av tidigare lagmotiv och bestämmelserna om finansiering av hanteringen av det använda kärnbränslet. Vad som väckt viss uppmärksamhet i andra kärnkraftstater är att detta inte uttryckts explicit i lagtexten utöver det föreslagna i § 16 om tillsyn och kontroll av slutförvar eller förslutning.

Närings- och teknikutvecklingsverket anser att utredningen vid sin diskussion om samordning med EG borde ha behandlat frågor som rör fusionskraft eller vissa användningar av acceleratorer. Verket anser att dessa frågor borde ha berörts inte minst mot bakgrund av de nämnda möjligheterna med användning av acceleratorer för eliminering av långlivade

restprodukter och/eller samtidig storskalig energiproduktion. Dessa frågor har intresse ur samma tidsperspektiv som de behandlade frågorna rörande hanteringen och slutförvaringen av kärnkraftens restprodukter.

Juridiska fakultetsstyrelsen vid Uppsala Universitet anser att det finns goda skäl att införa tillåtlighetsregler i kärntekniklagen och strålskyddslagen. Därmed skulle provningar enligt kärntekniklagen och strålskyddslagen anpassas till provningen i miljöskyddslagen, även vid provningar enligt 4 kap naturresurslagen. När det gäller utformningen av här aktuella tillåtlighetsregler bör miljöskyddslagen utgöra förebild.

3. Vissa definitioner samt möjligheter till undantag

Utredningens överväganden och förslag beträffande definitionerna av kärnämne och kärnavfall samt beträffande en möjlighet att föreskriva undantag från kärntekniklagens tillämpning delas av **SKI, SSI, Statens kärnbränslenämnd, Hovrätten för Övre Norrland, Kammarrätten i Jönköping, Lunds tekniska högskola och Länsstyrelsen i Västmanlands län**. SSI anser dock att det bör vara SSI och inte SKI som i de flesta fall bör bemyndigas att föreskriva undantag från kärntekniklagens tillämpningsområde. Beträffande ändringen av definitionen av kärnavfall framhåller SKI som ett observandum att kärnavfall i form av använt kärnbränsle placerat i slutförvar fortfarande kan behöva stå under kontroll med hänsyn till Sveriges internationella åtaganden eftersom frågan om kontroll av kärnämne i förslutna slutförvar ännu inte lösts på det internationella planet.

Hovrätten för Övre Norrland framhåller att formuleringen i den föreslagna nya bestämmelsen i 2 a § bör förtydligas till exempelvis i "det i 3 § angivna syftet" etc. För övrigt är det enligt hovrättens mening mera logiskt att paragraferna byter plats så att 2 a § i stället blir 3 a §. Lunds tekniska högskola framhåller att termen kärnavfall från språkliga utgångspunkter är direkt olämplig. Reaktoravfall kunde enligt högskolan vara ett rimligt alternativ. Detsamma gäller begreppet kärnämne. Reaktorbränsle eller klyvbart material skulle enligt högskolan vara ett bättre alternativ.

Oskarshamns kommun och Lokala säkerhetsnämnden vid Oskarshamns kärnkraftverk anser att det lämpliga i en förändring av lagens tillämpning i enlighet med vad som nu föreslås noga måste övervägas. Kärntekniklagens syfte att ta tillvara en hög säkerhet inom den kärntekniska verksamheten kan äventyras vid införandet av s.k. friklassning. Om denna möjlighet ändå kommer att införas i lagen anser nämnden att friklassning endast får ske under förutsättning att de höga krav på säkerhet som KTL ska tillvarata inte äventyras och tillämpningsområdet måste därför noga avgränsas. Syftet med lagen får aldrig sättas ur spel.

Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen framför:

"Vi anser att §2 som ger definitionerna på kärnämne och kärnteknisk anläggning borde komma först, dvs §1 och §2 borde byta plats.

Vi avvisar kommitténs förslag i §1 mom 4c att inte räkna in sådan utrustning 'som annars är av väsentlig betydelse för framställning av kärn-

laddningar' i definitionen av kärnteknisk verksamhet bör den också vara föremål för särskild uppmärksamhet.

Prop. 1992/93:98
Bilaga 3

Vi avvisar förslaget i § 2a mom 1. Den föreslagna texten ger regeringen alltför stor makt och förvandlar hela lagen till ett gummidokument. Med denna föreskrift blir hela lagen meningslös och kan ersättas med en regeringsförordning, momentet bör helt utgå."

4. Normgivning och myndighetstillsyn

Utredningens förslag att myndigheterna skall kunna besluta om normföreskrifter tillstyrks av flera remissinstanser bl.a. **SKI, Riksrevisionsverket och Kammarrätten i Jönköping**. SKI framhåller det angelägna i att övergången till det nya föreskriftssystemet kan ske stegvis och i huvudsak i anslutning till återkommande översyner av olika föreskriftskomplex som ändå är motiverade.

Sjöfartsverket påpekar att det för verket framstår som oklart var gränsen mellan föreskrifter, som är anknutna till fartygen och som naturligen ligger hos Sjöfartsverket, och andra föreskrifter för transporten som ligger hos endera av SKI och SSI, går. Gränsen är möjligen svår att dra. Praktiskt ser verket inga svårigheter att lösa eventuella problem i det att berörda myndigheter är skyldiga att samråda med varandra.

5. Driftansvar för kärnteknisk verksamhet

Utredningens förslag att en tillståndshavare efter godkännande av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får uppdra åt annan att svara för verksamheten tillstyrks av flera remissinstanser, bl.a. **Riksrevisionsverket, Koncessionsnämnden för miljöskydd, SKI, Oskarshamns kommun och Lokala säkerhetsnämnden vid Oskarshamns kärnkraftverk**. SKI framhåller att tillägget kan sägas utgöra en legalisering av hittillsvarande praxis, dock med den viktiga ändringen att även operatörsföretaget blir straffrättsligt ansvarigt för sin verksamhet. Tillägget är en tillfredsställande praktisk lösning av ett latent problem angående företagaransvar.

Koncessionsnämnden framhåller i detta sammanhang följande:

"Det är en vedertagen uppfattning och framgår också av kärntekniklagens förarbeten att ett tillstånd till kärnteknisk verksamhet inte får överlätas. Samtidigt har det godtagits att verksamheten de facto drivs av annan än tillståndshavaren, utan att den förstnämnde betraktas som tillståndshavare. Kärntekniklagen skiljer sig härigenom från t.ex. miljöskyddslagen och strålskyddslagen enligt vilka tillståndshavare avses vara den fysiska eller juridiska person som vid varje tillfälle utövar den med tillståndet avsedda verksamheten. När driften av verksamheten övergår till någon annan överförs också tillståndet och de skyldigheter som följer med tillståndet på den nye utövaren.

Eftersom kärntekniklagen i det angivna avseendet skiljer sig från bl.a. ovannämnda lagar anser Koncessionsnämnden att det, för undvikande av

oklarheter, skulle vara till fördel om det av lagtexten framgick vem det är som är tillståndshavare till en kärnteknisk verksamhet. En tillståndshavare skulle därvid kunna definieras som den som av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer lämnats tillstånd till verksamheten. Ordet "Tillståndshavare" bör också genomgående användas i lagtexten. Nu talas ibland om "den som har tillstånd".

Nämnden anser också att det skulle skapa ytterligare klarhet om det även av lagtexten framgick att ett tillstånd eller en verksamhet inte utan medgivande av regeringen (eller den myndighet som regeringen bestämmer) får överlåtas. Föreslagna kompletteringar kan lämpligen tas in som en ny 10 a § tillsammans med det av utredningen föreslagna tillägget till 10 §.

Lunds universitet finner skäl att ifrågasätta, huruvida en omprövning av tillstånden verkligen kan anses motiverad vid smärre avtalsjusteringar, som ej påverkar frågor rörande säkerhet eller ansvarsfördelning.

Kammarrätten i Jönköping anser att den lösning som väljs inte får innebära att det kan uppstå sådan situation att förelägganden och andra beslut inte blir effektiva därför att beslutsmyndigheten riktat sig mot fel person. Tillståndshavaren har och bör ha ett odelat ansvar för verksamheten även om driften överläts. Fråga är, framhåller kammarrätten, om tillståndshavare och driftansvarig kan åläggas ett samtidigt, "solidariskt", ansvar. Om en tillståndshavare skall undgå ansvar bör den driftansvarige provas lika som en tillståndshavare.

Lokala säkerhetsnämnden vid Forsmarks kärnkraftverk framhåller att atomansvarighetslagens regler om tillståndshavarens ansvar för skador som drabbar tredje man vid en kärnkraftsolycka bör kompletteras med en bestämmelse om samma ansvar för den som driver anläggningen.

Lokala säkerhetsnämnden vid Barsebäcks kärnkraftverk anser att eftersom det är oklart vilket ansvar som ligger på ett bolag som enbart sköter driften så bör såväl tillståndsansvar som driftansvar, straffrättsansvar som ekonomiska ansvar ligga på samma bolag.

Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen anser att en tillståndshavare inte skall kunna överföra ansvaret för verksamheten på annan juridisk person. I konsekvens därmed anser Folkkampanjen vidare att näst sista stycket i 17 § kan utgå.

OKG AB anser att det är viktigt att driftbolagets ansvar förtydligas och finner att utredningens förslag är rimligt. OKG anser emellertid inte att ny prövning är erforderligt när ett avtal mellan tillståndshavaren och driftbolagets uppdrag. Detsamma gäller när ett driftavtal endast anpassas till rådande förhållanden, vilket i vissa fall torde vara nödvändigt efter en längre tid. I dessa fall bör det vara tillfyllest att det nya avtalet tillställs SKI för kännedom. SKI har då möjlighet att föranstalta om ny prövning om så finnes erforderligt. OKG anser att detta bör framgå av propositionen.

Studsvik AB tillstyrker förslaget men anser att det i kärntekniklagen tydligt borde anges att uppdrag får lämnas i flera led.

Svensk kärnbränslehantering AB anser att det i såväl specialmotiveringen som i den allmänna motiveringen till det föreslagna tillägget till 10 § kärntekniklagen borde redovisas den situation som gäller i Sverige, där

kraftföretagen gett SKB i uppdrag att inneha och driva anläggningar för att säkert hantera och slutförvara använt kärnbränsle och radioaktivt avfall. 10§ punkt 2 behandlas inte. Den föreslagna lagändringen täcker dock enligt SKB även denna situation. Specialmotiveringen bör därför kompletteras härvidlag.

Sydsvenska Värmekraft AB anser att det måste vara tillåtet att utan ny prövningsplikt ändra, anpassa eller uppdatera nuvarande avtal efter ändrade förhållanden och förutsättningar så länge man håller sig inom ramen för nuvarande avtals omfattning och ansvarsfördelning. I dessa situationer, framhåller bolaget, kan det ofta vara lämpligt att det gamla avtalet ersätts med ett nytt. Ändras eller skrivs ett befintligt avtal om bör det vara tillfyllest att det nya avtalet tillställs tillsynsmyndigheten, som därefter har att pröva om ändringarna är av den omfattning att en nyprövning bör ske.

6. Utländskt kärnavfall och använt kärnbränsle i Sverige

Utredningens förslag i syfte att hindra att utländskt kärnavfall och använt kärnbränsle slutförvaras i Sverige tillstyrks bl.a. av **SKI och Statens kärnbränslenämnd**.

SKI gör bedömningen att utredningen även om det enligt inspektionens bedömning råder viss oklarhet om rättsläget inom EG föreslagit en lagtekniskt lämplig lösning på den i direktiven förelagda uppgiften, eftersom den knyter förbudet till användningen av mark och vatten, vilket även inom EG faller under nationell suveränitet.

Hovrätten för Övre Norrland anser att 6 § kärntekniklagen bör utformas som ett direkt förbud mot införsel av utländskt använt kärnbränsle eller kärnavfall för slutförvaring, med de undantag som framgår av förslaget. Lokala säkerhetsnämnderna vid kärnkraftverken i Forsmark, Ringhals och Barsebäck framför liknande synpunkter.

Riksrevisionsverket anser att det är oklart huruvida utredningens förslag löser alla problem som skulle kunna uppkomma i en frihandelssituation för kärnavfall framöver.

Koncessionsnämnden för miljöskydd är något tveksam till om förslaget i alla situationer får åsyftad effekt. Under en ganska lång period efter det att ett förvar har färdigställts - närmare bestämt till dess det är fyllt - kommer nämligen förvaret att ha ett ej utnyttjat utrymme. Om förvaret då ägs av ett aktiebolag eller annan juridisk person och denne ägare är beredd att ta emot avfall från andra länder torde - med de EG-regler som utredningen förutsätter kommer att gälla - den av utredningen föreslagna bestämmelsen inte hindra att införsel och slutförvaring sker av sådant avfall. Gentemot EG-bestämmelserna torde staten i detta läge inte kunna åberopa att förvaret har byggts enbart för inhemskt avfall. Endast om staten äger eller i vart fall har ett bestämmande inflytande över förvaret torde denna situation enligt koncessionsnämnden kunna undvikas.

Kammarrätten i Jönköping framhåller att den föreslagna lösningen av EG kan komma att uppfattas som ett försök till kringgående och anmäler därför tveksamhet till förslaget.

Juridiska fakultetsstyrelsen vid Uppsala Universitet anser att man bör införa en regel om totalförbud mot import fram till en folkomröstning. Först därefter bör en eventuell regel om förbud att slutförvara utländskt använt kärnbränsle i Sverige kunna träda i kraft. Frågan bör dock enligt fakultetsstyrelsen utredas ytterligare.

Länsstyrelsen i Västmanlands län anser däremot att det är angeläget att möjligheterna till samarbete med utländska företag vid tillverkning av kärnbränsle och behandling av restprodukter från bränsletillverkningen kan fortsätta som hittills.

Oskarshamns kommun och Lokala säkerhetsnämnden vid Oskarshamns kärnkraftverk är tveksamma till förslaget att inte införa något införselförbud med hänvisning till den uttalade uppfattning som finns i frågan hos riksdag och regering. En förutsättning för att nämnden ska tillstyrka förslaget att undantag ska kunna göras från förbudet mot byggande av anläggningar för slutförvar av utländskt använt kärnbränsle eller kärnavfall är att det i lagen klart anges vilka undantagen kan vara.

Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen anför följande:

"Beträffande den föreslagna nya lydelsen av §6 anser vi att den andra meningen 'Sådant material....' bör utgå. Förbudet skall vara ovillkorligt!

I den mån frågan om slutförvaring av utländskt kärnavfall på svenskt område aktualiseras bör denna bli föremål för riksdagsbehandling.

Vi anser vidare att i §6 bör införas ett villkorslöst förbud mot införande av kärnavfall (låg-, medel- och högaktivt) till Sverige. Om EES-avtalet eller ett svenskt EG-medlemskap skulle kräva att Sverige skulle tvingas ta emot sådant avfall bör avtalen avvisas."

Greenpeace hävdar att ett absolut förbud mot import av använt kärnbränsle och kärnavfall inte skulle strida mot gällande EG-regler. Greenpeace anser att sådant förbud borde införas i kärntekniklagen.

7. Utförsel av kärnteknisk utrustning m.m.

Utredningens förslag att reglerna om utförsel av dual-use produkter förs över från kärntekniklagen till lagen (1991:341) om förbud mot utförsel av produkter som kan användas i massförstörelsesyfte tillstyrks av **Krigsmaterielinspektionen**, **Försvarets forskningsanstalt**, **Generaltullstyrelsen**, **Säkerhetspolisen**, **Rikspolisstyrelsen** och **SKI**. Krigsmaterielinspektionen anför att kontrollen av kärntekniska "dual-use"-produkter har nära samhörighet med kontrollen av missilteknologiprodukter såväl vad avser problemländer som rent tekniskt.

I detta sammanhang berör utredningen behovet av en samlad översyn av hela den aktuella lagstiftningen om säkerhetspolitiskt motiverad utförselkontroll, med en gemensam förteckning över alla berörda produkter. **Försvarets forskningsanstalt**, **Generaltullstyrelsen**, **Säkerhetspolisen** och **Rikspolisstyrelsen** understryker vikten av att en sådan utredning kommer till stånd.

Utredningens synpunkter och förslag i fråga om miljökonsekvensbeskrivningar, allmänhetens insyn och om samordningen av prövningen enligt naturresurslagen och kärntekniklagen delas och tillstyrks av flera remissinstanser bl.a. **Boverket**, **Kammarkollegiet**, **Statens naturvårdsverk**, **SKI**, **Hovrätten för Övre Norrland**, **Kammarrätten i Jönköping**, **Kungliga Tekniska Högskolan**, **Lokala säkerhetsnämnden vid Ringhals kärnkraftverk**, **Lokala Säkerhetsnämnden i Nyköping** och **Nyköpings kommun**. Enligt SKI:s mening bör granskningen av miljökonsekvensbeskrivningen hållas samman på samma sätt som tillståndsprövningen i övrigt enligt kärntekniklagen. För samordningen mellan SKI och SSI har en väl fungerande praxis utvecklats i form av tillsättande av gemensamma arbetsgrupper för den teknisk-vetenskapliga granskningen. SKI välkomnar den ytterligare precisering av allmänhetens rätt och möjlighet att framföra synpunkter i samband med tillståndsprövningen som kungörandet av miljökonsekvensbeskrivningen innebär. Det vore önskvärt att i och med att krav på miljökonsekvensbeskrivning ställs av regeringen i tillståndsfråga enligt KTL så skall också Koncessionsnämnden för miljöskydd ha möjlighet att med expertbiträde av SKI och SSI ta upp alla aspekter på miljökonsekvenser vid en offentlig förhandling som i så fall bör ske först när preliminära granskningsrapporter från SKI och SSI föreligger.

SSI anser däremot att förslaget att föra in krav på säkerhetstekniska miljökonsekvensbeskrivningar enligt lagen om kärnteknisk verksamhet, som är en tekniklag och inte en miljölag, är onödigt och därför olämpligt. Det kan dessutom leda till förvirring hos både granskande myndigheter och allmänheten. Kravet på miljökonsekvensbeskrivning bör endast återfinnas i strålskyddslagen.

Juridiska fakultetsstyrelsen vid Uppsala Universitet anser att kravet på en miljökonsekvensbeskrivnings innehåll bör anges tydligare i lagtexten. I detta sammanhang framhåller styrelsen att det är angeläget att nu införa regler om insyn och beslutspåverkan i både kärntekniklagen och strålskyddslagen. Miljöskyddslagens regler om samråd, offentligt sammanträde m.m. bör vara förebild för nya regler.

När det gäller frågan om samordning av tillståndsprövningen med naturresurslagen m. fl. lagar framhåller **Koncessionsnämnden för miljöskydd** att informationen till de närboende om verkningarna skulle kunna bli betydligt bättre om även företrädare för SKI och SSI kunde vara närvarande vid det sammanträde koncessionsnämnden regelmässigt håller enligt 14 § andra stycket 3 miljöskyddslagen. Det kunde i det sammanhanget enligt koncessionsnämndens uppfattning även vara lämpligt att redovisa den miljökonsekvensbeskrivning som enligt det föreslagna tillägget till lagens 5 § kan komma att föreligga. Denna närvaro skulle kunna ske helt formlost och utan att nämndens sammansättning påverkas men planeras i samråd mellan myndigheterna. Några lagändringar behöver detta inte föranleda.

Lokala Säkerhetsnämnden vid Forsmarks kärnkraftverk anser, med utgångspunkt från de erfarenheter som Östhammars kommun fått i SFR 1-

ärendet, att en kommun bör anmodas avge yttrande beträffande lokalisering av en kärnteknisk anläggning först då den tekniska utredningen i ärendet är fullständig, dvs. då SKI och SSI avgivit yttranden enligt kärntekniklagen resp. strålskyddslagen. För kommunen är det självfallet viktigt att vara så välinformerad som möjligt beträffande en anläggnings miljöpåverkan, innan kommunen uttalar sig om lokalisering av anläggningen. Vidare anser säkerhetsnämnden att myndigheterna i ökad utsträckning borde tillhandahålla lekmananpassad skriftlig information om sin verksamhet. Den del av myndigheternas information, som nu ingår i deras rapportserier (t.ex. promemoriorna om SFR-1) har utpräglat teknisk vetenskaplig karaktär och når därför inte fram, vare sig till nämnden, kommunen eller allmänheten. Detta är särskilt betänkligt för säkerhetsnämnden, eftersom nämnden skall tjänstgöra som vidareinformatör till kommunen och allmänheten. **Lokala Säkerhetsnämnden vid Barsebäcks kärnkraftverk** framför liknande synpunkter när det gäller behovet av lekmanamässig information.

Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen anser att i §5 stycke 2 bör orden "får föreskriva" bytas ut mot "skall föreskriva". Folkkampanjen framhåller vidare att:

alla ärenden, även sådana som betraktas som rutinärenden bör föras med miljökonsekvensbeskrivning. I rutinfall kan det givetvis räcka med att en standardbeskrivning bifogas.

Svensk kärnbränslehantering AB anser att tillägget i 5 § KTL om "... miljökonsekvensbeskrivning avseende säkerhetstekniska aspekter" och motsvarande tillägg i strålskyddslagen är otydligt formulerat. SKB anför följande: "Som framgår av sid.316 i betänkandet innebär 'Utredningens förslag att ett särskilt krav på miljökonsekvens skall införas i kärntekniklagstiftningen och strålskyddslagstiftningen ... att den beskrivning som skall upprättas enligt naturresurslagen kompletteras med en beskrivning där särskilt säkerhets- och strålskyddsaspekterna beaktas.' Detta bör kunna formuleras direkt i lagtexten på t.ex. följande sätt:

'Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att det i ärenden enligt denna lag som jämväl prövas enligt NRL skall upprättas en miljökonsekvensbeskrivning där även säkerhets- och strålskyddsaspekterna redovisas.'

Motsvarande skrivning bör ingå i strålskyddslagen."

Vattenfall AB anser att det i lagen bör anges att miljökonsekvensbeskrivningen inlämnas endast då den industriella verksamheten i väsentlig grad utökas eller förändras. Ett tydliggörande i lagtexten behövs.

9. Lokala Säkerhetsnämnder

Utredningens förslag att lokala säkerhetsnämnder skall inrättas i kommuner där undersökningsarbeten om lokalisering av slutförvar bedrivs tillstyrks av bl.a. SKI, Oskarshamns kommun samt de Lokala Säkerhetsnämnderna vid kärnkraftverken i Ringhals och Oskarshamn. Säkerhetsnämnden vid Oskarshamns kärnkraftverk vill framhålla det angelägna i att samhället

under urvalsprocessen och beslutsskedet har tillgång till en myndighet som kan betjäna berörda kommuner, intresseorganisationer och allmänheten med upplysningar inom olika områden som är avgörande i en urvalsprocess inför beslut om ett slutförvar.

Boverket anser att en bred och öppen offentlig behandling inte kan anses garanterad enbart genom att den föreslagna lokala säkerhetsnämnden blivit informerad. Det förefaller också vara orealistiskt att sådana nämnder tillsättes i alla de kommuner som kan vara berörda under den första fasen av urvalsprocessen.

Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen anser att säkerhetsnämndens informationsskyldighet mot allmänheten bör markeras på ett tydligt sätt.

10. Förbud mot vissa ersättningsinvesteringar i kärnkraftsreaktorer

Utredningens uppfattning att ett förbud mot vissa ersättningsinvesteringar inte bör införas delas av bl.a. **Försvarets forskningsanstalt**, **Arbets- och skyddsstyrelsen**, **Närings- och teknikutvecklingsverket**, **SKI**, **Lunds universitet**, **Oskarshamns kommun**, **Lokala säkerhetsnämnderna vid Forsmarks**, **Barsebäcks**, **Oskarshamns och Ringhals kärnkraftverk**, **OKG AB** och **Sydsvenska Värmekraft AB**. **SKI** biträder helt utredningens motiveringar varför det inte bör införas någon bestämmelse i lagen vari stadgas förbud mot vissa investeringar i kärnkraftsreaktorer.

Kammarrätten i Jönköping finner liksom utredaren att det kan vara svårt att formulera en sådan regel. En lösning skulle enligt kammarrätten kunna vara en regel om krav på tillstånd från regeringen eller av den myndighet regeringen bestämmer för vissa ersättningsinvesteringar.

Greenpeace anser att ersättningsinvesteringar som skulle försvåra en avveckling av kärnkraften inte bör tillåtas. **Greenpeace** föreslår att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer ges rätt att föreskriva vilka investeringar som får göras i syfte att öka säkerheten. Tillstånd till investeringen skulle krävas. Investeringar som inte är nödvändiga för att bibehålla eller öka säkerheten skulle inte få godkännas. Investeringar som ökar reaktorns kapacitet eller förlänger dess kommersiella livslängd skulle tillåtas enbart om det inte fanns någon annan möjlighet att uppnå samma säkerhet som investeringen avsåg.

11. Förbudet mot vissa förberedande åtgärder i syfte att uppföra en kärnkraftsreaktor

Utredningens förslag att slopa förbudet i 6 § kärntekniklagen mot att vidta vissa förberedande åtgärder i syfte att uppföra en kärnkraftsreaktor i Sverige tillstyrks av **Närings- och teknikutvecklingsverket**, **SKI**, **Lunds universitet**, **Lunds tekniska högskola**, **Lokala säkerhetsnämnderna vid Forsmarks**, **Barsebäcks** och **Ringhals kärnkraftverk**, **OKG AB** och **Syd-**

svenska Värmekraft AB. SKI påpekar att det nuvarande stadgandet ger SKI en artfrämmande tillsynsuppgift i så måtto att det mer rör sig om tillsyn av energipolitik än av säkerhet.

Juridiska fakultetsstyrelsen vid Uppsala universitet, Oskarshamns kommun, Lokala säkerhetsnämnden vid Oskarshamns kärnkraftverk och Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen anser att förbudet i 6 § bör bibehållas.

12. Straffbestämmelser, åtalsanmälan

Utredningens förslag om nya straffbestämmelser och slopandet av kravet i 29 § på åtalsanmälan från tillsynsmyndigheten tillstyrks av bl.a. SKI, Rikspolisstyrelsen, Polismyndigheten i Västerås, Hovrätten för Övre Norrland, Kammarrätten i Jönköping och Juridiska fakultetsstyrelsen vid Uppsala Universitet. SKI anser att rekvisiten i 24a § för straffbarhet bör göras tydligare, t.ex. genom att paragrafen ges följande lydelse: "Till böter eller fängelse i högst två år dömes den som med uppsåt eller av grov oakt-samhet *underlåter att vidta uppenbart erforderliga åtgärder enligt 10 § första stycket.*"

Förslaget att slopa kravet på åtalsanmälan avstyrks av Närings- och teknikutvecklingsverket. Genom att behålla bestämmelsen om åtalsprövning undviks enligt verket ett betydande merarbete för vårt rättsväsen, eftersom ett stort antal obefogade eller bagatellartade anmälningar omedelbart kan utgallras av de kompetenta tillsynsmyndigheterna på området, och eftersom andra anmälningars relevans för säkerheten omedelbart kan bedömas sak-kunnigt utan omväg av ett omständligt remissförfarande. Vattenfall AB avstyrker också förslaget och framför liknande.

Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen anför följande: "Vi anser att påföljden enligt §25 skall vara fängelse lägst 6 månader och högst 4 år. Påföljden enligt § 25a bör vara lägst 1 år och högst 8 år. I §28 bör den tidigare lydelsen bibehållas. I § 29 bör hänvisningen till § 10 utgå enligt vad som tidigare anförts."

13. Forsknings- och utvecklingsverksamheten

Utredningens förslag att regeringen i samband med sin granskning och utvärdering av det forsknings- och utvecklingsprogram som anges i 12 § kärntekniklagen får meddela villkor avseende forskningsarbetet under den kommande treårsperioden tillstyrks av bl.a. SKI.

Statens kärnbränslenämnd anser att villkor förefaller att vara en olämplig form för att utöva inflytande på en verksamhet som är en skyldighet snarare än en rättighet för reaktorinnehavarna att bedriva. Det vore enligt nämndens uppfattning bättre att använda begreppet föreskrifter i lagen. Det vore vidare enligt nämndens uppfattning bättre om lagen gav uttrycklig möjlighet även mellan granskningstillfällena för myndigheterna att pröva och för regeringen att ta ställning till strategiskt viktiga inslag i FoU-verk-

samheten. Därför bör begränsningen att villkor (föreskrifter) endast får uppställas vid granskningstillfällena utgå.

Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen anför: "I §12 bör uttrycket i sista meningen 'får uppställas' utbytas mot 'skall uppställas'. Självklart skall 'sådana villkor som behövs' också uppställas!"

Svensk kärnbränslehantering AB anser att det tillägg som föreslås i 12 § är onödigt och kan leda till en viss rättsosäkerhet för reaktorägarna. Bolaget anför följande: "Det är således fullt klart (enl. bestämmelserna i 10, 11, 12 §§ kärntekniklagen) att FoU-programmet måste omfatta allt som behövs för att på ett säkert sätt hantera och slutförvara kärnavfallet samt riva anläggningarna. Detta kan även beskrivas som programmets huvudinriktning. Som framgår av 18 § har myndigheterna full möjlighet att meddela föreskrifter i detta avseende om programmet är ofullständigt. Det av utredningen föreslagna tillägget är således onödigt.

Om i tillägget avses något annat med begreppet 'huvudinriktning' så kan det de facto ses som en möjlighet för den granskande myndigheten eller regeringen att utvidga reaktorinnehavarnas ansvar utöver vad som anges i 10 § 2 och 3. Detta framstår som olämpligt m.h.t. rättssäkerheten eftersom det i så fall innebär att omfattningen av reaktorinnehavarnas ansvar i praktiken inte i första hand anges genom lagen utan genom de villkor som uppställs vart tredje år vid utvärderingen av forsknings- och utvecklingsprogrammet."

Bolaget framhåller vidare följande när det gäller frågan om forsknings- och utvecklingsprogrammet följer lagens krav: "Vid behandlingen av FoU-programmen 1986 och 1989 har regeringen i ena fallet (1987) meddelat att programmet uppfyller de krav som ställs i KTL 12 § men i andra fallet (1990) lagt programmet till handlingarna. Lagen kräver att ett program skall inlämnas för granskning vart tredje år. Det är otillfredsställande om man då ej får ett klart och tydligt uttalande om att programmet uppfyller eller inte uppfyller de krav som ställts. 12 § KTL säger att programmet skall *utvärderas*. Riksdagen bör uttala att denna föreskrift i lagen innebär en skyldighet att klart ange antingen att programmet uppfyller lagens krav eller också de kompletteringar som behövs för att programmet skall uppfylla lagens krav. I annat fall framstår granskningen och utvärderingen som meningslös eller i varje fall tandlös."

Bolaget framhåller följande beträffande myndigheternas tillsyn av efterlevnaden av bestämmelserna i 11 och 12 §§ kärntekniklagen: "På sid 361 sägs i andra stycket att 'Genom befogenheten att vägra betala ut avgiftsmedel till kärnkraftföretagen kan således kärnbränslenämnden utöva styrning och kontroll av medlens användning.' Detta måste dock ske inom ramen för reaktorinnehavarens ansvar enligt 10 och 11 §§. Vid tillsyn bör väl i första hand 18 § KTL tillämpas och inte finansieringslagen. Diskussionen på sidan 361 ger intrycket att utredningen gärna vill blanda ihop de två lagarna."

Sydsvenska Värmekraft AB framhåller att för att tillståndshavaren skall kunna leva upp till sitt ansvar för forskning och utveckling är det viktigt att denna möjlighet endast utnyttjas i undantagsfall och verkligen enligt förslaget begränsas till att avse verksamhetens huvudinriktning.

14. Finansieringslagen

Utredningens förslag att renodla finansieringslagen tillstyrks av bl.a. **Närings- och teknikutvecklingsverket** och **Kammarrätten** i Jönköping. Kammarrätten ifrågasätter om inte begreppet "radioaktivt avfall" skulle kunna ges en tydligare teknisk beskrivning i 2 §. Språkligt sett torde detta ordpar i finansieringslagen inte överensstämja med vad som avses. I 13 § strålskyddslagen har ordparet en annan betydelse. Vidare kan det missförstås internationellt, då det inte motsvarar begreppet "radioactive waste".

Hovrätten för Övre Norrland finner det lämpligt att även övriga bestämmelser i finansieringslagen överförs till och inarbetas i kärntekniklagen. Hovrätten delar däremot utredningens uppfattning om att lagen om finansiering av hantering av visst radioaktivt avfall m.m. bör stå kvar oförändrad.

Utredningens uppfattning att prövningsförfarandet vid utbetalning av medel och frågan därför bör bli föremål för en översyn delas av **Riksrevisionsverket**.

Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen anför följande: "§2 mom 1 omformuleras enligt följande: 'en säker hantering och slutförvaring vid varje tidpunkt av det i reaktorn ditintills använda kärnbränslet och därav härrörande radioaktivt avfall'.

§2 mom 2 omformuleras enligt följande: 'en säker avveckling och rivningen av reaktoranläggningen vid varje tidpunkt'.

Motivet för denna omformulering är att man aldrig på förhand kan veta när kärnkraften eventuellt kan komma att snabbavvecklas. Därför måste medlen vid varje tidpunkt vara tillräckliga för slutförvaring av befintligt aktivt avfall inklusive reaktoranläggningen. Efter en snabbavveckling kan man befara att reaktorägaren saknar betalningsförmåga varför tillräckliga medel måste finnas fonderade.

Andra raden i första meningen §6 bör utgå. Avgiften skall alltid fastställas av regeringen.

Påföljden enligt §9 bör vara böter eller fängelse i högst 2 år.

§5 förses med följande tillägg: 'Avgiftsmedel får dock ej tas i anspråk i sådan omfattning att tillgängliga medel reduceras under de belopp som krävs för att vid varje tidpunkt bekosta slutförvaring av allt radioaktivt avfall från reaktorinnehavarens anläggning inklusive rivning och slutförvaring av själva anläggningen'.

Svensk kärnbränslehantering AB anför följande: "I 1 § anges att lagen ger 'bestämmelser om avgifter för finansiering av omhändertagandet av använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall från kärnteknisk verksamhet' i allmänhet. Lagen reglerar dock endast en 'reaktorinnehavares' skyldigheter. Enligt 10 § 2 och 3 KTL åligger det *alla* som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet att ta hand om kärnavfall och kärnämne och riva anläggningarna. Hur finansieringen av detta skall ske för tillståndsinne-

havare som inte är reaktorinnehavare är *inte* reglerat (utöver för gammalt avfall från Studsvik, som regleras i den s.k. Studsvikslagen).

Begreppet reaktorinnehavare är inte väl definierat i finansieringslagen. I 11 § KTL används i stället begreppet 'den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnkraftsreaktor', vilket således inte innefattar reaktorinnehavaren Studsvik. I finansieringslagen avses troligen även denna tolkning. Lagen bör tydliggöras på denna punkt."

15. Övriga frågor

SKI tillstyrker de föreslagna tilläggen till 18 §. Inspektionen framhåller dock att dess befogenhet bör begränsas till att vidta de åtgärder som är omedelbart nödvändiga för att trygga säkerheten. I den mån det sedan inte finns någon ansvarig med tillräcklig kompetens att fortsätta verksamheten bör inspektionen kunna överlämna ärendet till regeringen för utseende av lämplig "tvångsförvaltare" eftersom inspektionen som tillsynsmyndighet inte bör ha något utförandeansvar. Inspektionen vill i detta sammanhang erinra om att det numera, sedan Vattenfall bolagiserats, är oklart vem som lämpligen representerar staten inom energiområdet, dvs. vem som på statens vägnar vidtar och får vidta åtgärder, innefattande kärnteknisk verksamhet, med kärnämne eller kärnavfall som förverkats med stöd av 26 § KTL, eller som påträffas och saknar behörig innehavare, eller som avses med det föreslagna tillägget. SKI anser att formuleringarna i 18 § andra stycket bör modifieras med hänsyn till vad som anförts.

I anslutning till det föreslagna tillägget till 3 § påpekar SKI följande: "Enligt 14 § lagen (1976:633, omtryckt 1989:935) om kungörande av lagar och andra författningar skall internationella överenskommelser och de ändringar i sådana som enligt författning skall gälla som svensk rätt kungöras. Sådant kungörande skall i princip ske i SFS. Om det är lämpligare får regeringen dock bestämma att kungörandet skall ske på något annat sätt. Var kungörandet i sådant fall sker skall ges till känna i den författningssamling där författningen har kungjorts. Detta torde innebära att det i KTL bör anges att NPT-fördraget och konventionen om fysiskt skydd är publicerade i SÖ 1970:12 resp. SO 1985:24. Utredningens uttalande i betänkandet sid 300 att det skulle räcka att sådan hänvisning ges i en framtida tillämpningsföreskrift, utgiven av SKI, övertygar inte, eftersom det strider mot den citerade lagtexten. SKI föreslår att en upplysning om att NPT-fördraget och konventionen om fysiskt skydd är publicerade i SÖ 1970:12 resp. SÖ 1985:24 och att de är införlivade med svensk rätt genom 3 § KTL tas in sist i den föreslagna författningstexten (under strecket). Som följd av vad som ovan anförts i anslutning till 2 § 3b bör slutet av 3 § första stycket ha följande lydelse: , dels garantera fysiskt skydd av kärnämne och sådant kärnavfall som utgörs av använt kärnbränsle."

I fråga om överlåtelse och återkallelse av tillstånd enligt kärntekniklagen har SKI kommit in med ett särskilt yttrande, i vilket sammanfattningsvis anförts att det: "... synes rimligt och ändamålsenligt att göra sådana änd-

ringar i lagen som gör det möjligt att genom beslut av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer lägga ansvaret för omhändertagandet av använt kärnbränsle och kärnavfall, såväl det operativa ansvaret som det ekonomiska och juridiska, på det företag som har de bästa förutsättningar att fullfölja skyldigheterna."

Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen framför utöver vad som tidigare redovisats följande synpunkter:

"Förordning om kärnteknisk verksamhet.

§4 punkterna 2 och 3. Uran 233 och plutonium bör icke införas i riket över huvud taget. Beträffande det material som avses i punkterna 4 och 5 bör mängdbegränsningar finnas för SKI:s tillståndsbefogenheter.

Några undantag från kraven på särskilt utfärdat tillstånd när det gäller att att befattning med kärnämne bör inte förekomma. §12 och §13 bör därför utgå.

I §18 bör uttrycket 'bör ansökningen' ersättas av 'skall ansökningen', uttrycket 'får meddela' ersättas av 'skall meddela' och uttrycket 'Myndigheterna får därvid' ersättas av 'Myndigheterna skall därvid'.

Samma skärpning av formuleringarna bör göras i §19, dvs 'får meddela' ersätts av 'skall meddela' och 'får därvid uppställa' ersätts av 'skall därvid uppställa'.

Den avslutande bisatsen i §20, 'eller överlämnas till regeringen för prövning' bör utgå.

Kärnämne eller kärnavfall bör under inga villkor transiteras genom landet. §22 bör alltså utgå.

Strålskyddslagen (1988:220)

Miljökonsekvensbeskrivningar bör vara ett oavvisligt krav för all tillståndsgivning. I §22a och §27 bör uttrycket 'får föreskriva' utbytas mot 'skall föreskriva'.

Strålskyddsförordningen (1988:293)

Första meningen, andra stycket §14a bör lyda: 'statens strålskyddsinstitut skall föreskriva att det även i andra ärenden än som avses i första stycket för vilka tillstånd krävs skall upprättas...'

Lagen om förbud mot utförsel av vissa produkter..
(1991:341)

I §1 mom 7 utbytes 'är' mot 'kan vara'. Det har visat sig att exempelvis en högtryckspress från svenska ABB har använts för Iraks kärnvapenprogram. Sådan utrustning måste bli föremål för särskild uppmärksamhet, även om den också kan ha annan icke kärnteknisk användning."

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

dels att 1-5, 11-13, 16-19, 25, 28 och 29 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas fyra nya paragrafer, 2 a, 5 a, 5 b och 25 a §§, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §¹

Denna lag gäller kärnteknisk verksamhet, m.m.

Med sådan verksamhet avses

1. uppförande, innehav eller drift av kärnteknisk anläggning,
2. förvärv, innehav, överlåtelse, hantering, bearbetning, transport av eller annan befattning med kärnämne eller kärnavfall,
3. införsel till riket av kärnämne eller kärnavfall,
4. utförsel ur riket av
 - a. *kärnämne* eller mineral med halt av *sådant ämne*,
 - b. vad som har framställts av kärnämne eller vara i vilken sådant ämne ingår,
 - c. utrustning eller material som har särskilt konstruerats eller iordningställts för bearbetning, användning eller framställning av kärnämne eller som annars är av väsentlig betydelse för framställning av kärnladdningar, i den utsträckning regeringen föreskriver, och
5. upplåtelse eller överlåtelse av rätt att *inom riket* tillverka sådan utrustning eller sådant material som avses i 4 c *och som tillverkas inom riket*, i den utsträckning regeringen föreskriver.

3. införsel till riket *och utförsel ur riket* av kärnämne eller kärnavfall,

4. utförsel ur riket av

- a. mineral med halt av *kärnämne*,
- b. vad som har framställts av kärnämne eller vara i vilken sådant ämne ingår,

c. utrustning eller material som har särskilt konstruerats eller iordningställts för bearbetning, användning eller framställning av kärnämne eller som annars är av väsentlig betydelse för framställning av kärnladdningar, i den utsträckning regeringen föreskriver, och

5. upplåtelse eller överlåtelse *från svensk myndighet, svenskt företag eller den som är bosatt eller stadigvarande vistas här i riket till någon i utlandet* av rätt att tillverka sådan utrustning eller sådant material som avses i 4 c, i den utsträckning regeringen föreskriver.

¹Senaste lydelse 1987:3.

2 §

I denna lag avses med

1. kärnteknisk anläggning:

a. anläggning för utvinning av kärnenergi (kärnkraftsreaktor),

b. annan anläggning i vilken en självunderhållande kärnreaktion kan ske, såsom forskningsreaktor,

c. anläggning för utvinning, framställning, hantering, bearbetning, lagring eller slutlig förvaring av kärnämne, och

d. anläggning för hantering, bearbetning, lagring eller slutlig förvaring av kärnavfall,

2. kärnämne:

a. uran, plutonium eller annat ämne som används eller kan användas för utvinning av kärnenergi (kärnbränsle) eller förening i vilken sådant ämne ingår,

b. torium eller annat ämne som är ägnat att omvandlas till kärnbränsle eller förening i vilken sådant ämne ingår, och

c. använt kärnbränsle som inte har placerats i slutförvar,

3. kärnavfall:

a. använt kärnbränsle som har placerats i slutförvar,

b. radioaktivt ämne som har bildats i en kärnteknisk anläggning eller material eller annat som har blivit radioaktivt förorenat i en sådan anläggning, och

c. radioaktiva delar av en kärnteknisk anläggning som avvecklas.

I denna lag avses med

1. kärnteknisk anläggning:

a. anläggning för utvinning av kärnenergi (kärnkraftsreaktor),

b. annan anläggning i vilken en självunderhållande kärnreaktion kan ske, såsom forskningsreaktor,

c. anläggning för utvinning, framställning, hantering, bearbetning, förvaring som avses bli bestående (slutförvaring) eller annan förvaring (lagring) av kärnämne, och

d. anläggning för hantering, bearbetning, lagring eller slutförvaring av kärnavfall,

3. kärnavfall:

a. använt kärnbränsle som har placerats i slutförvar,

b. radioaktivt ämne som har bildats i en kärnteknisk anläggning och som inte har framställts eller tagits ur anläggningen för att användas i undervisnings- eller forskningssyfte eller för medicinska, jordbrukstekniska eller kommersiella ändamål,

c. material eller annat som har tillhört en kärnteknisk anläggning och blivit radioaktivt förorenat samt inte längre skall användas i en sådan anläggning, och

d. radioaktiva delar av en kärnteknisk anläggning som avvecklas.

2 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i fråga om kärnämne eller kärnavfall föreskriva om undantag från denna lag eller vissa bestämmelser i lagen, i den utsträckning det kan ske utan att syftet med lagen åsidosätts.

3 §²

Kärnteknisk verksamhet skall bedrivas på sådant sätt att kraven på säkerhet tillgodoses och de förpliktelser uppfylls som följer av Sveriges överenskommelser i syfte att förhindra spridning av kärnvapen.

Kärnteknisk verksamhet skall bedrivas på sådant sätt att kraven på säkerhet tillgodoses och de förpliktelser uppfylls som följer av Sveriges överenskommelser i syfte att förhindra spridning av kärnvapen och obehörig befattningsmed kärnämne och sådant kärnavfall som utgörs av använt kärnbränsle.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de föreskrifter som behövs för att sådana förpliktelser skall uppfyllas som ingår i överenskommelser som avses i första stycket.

Bestämmelser om strålskydd finns i strålskyddslagen (1988:220).

4 §

Säkerheten vid kärnteknisk verksamhet skall upprätthållas genom att de åtgärder vidtas som krävs för att

1. förebygga fel i eller felaktig funktion hos utrustning, felaktigt handlande eller annat som kan leda till en radiologisk olycka, och
2. förhindra olovlig befattningsmed kärnämne eller kärnavfall.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om åtgärder som avses i första stycket.

² Senaste lydelse 1988:23.

5 §³

För kärnteknisk verksamhet krävs tillstånd enligt denna lag. Frågor om tillstånd prövas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. *Tillstånd att uppföra en kärnkraftsreaktor får inte meddelas.*

I fråga om kärnämne eller kärnavfall i små mängder eller med låga halter av radioaktivitet kan regeringen i förordning meddela föreskrifter om tillstånd för envar eller för viss yrkesgrupp eller för vissa inrättningar, institutioner eller företag att använda ämnet eller avfallet i undervisnings- eller forskningssyfte eller för medicinska, jordbrukstekniska, industriella eller kommersiella ändamål.

För kärnteknisk verksamhet krävs tillstånd enligt denna lag. Frågor om tillstånd prövas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

En tillståndshavare får efter godkännande av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer uppdra åt någon annan att vidta åtgärder som enligt denna lag skall utföras av tillståndshavaren.

5 a §

Tillstånd att uppföra en kärnkraftsreaktor får inte meddelas.

Det är förbjudet att utan särskilt tillstånd här i riket slutförvara använt kärnbränsle eller kärnavfall från en kärnteknisk anläggning eller en annan kärnteknisk verksamhet i ett annat land. Tillstånd får endast medges om det finns synnerliga skäl och genomförandet av det program som avses i 12 § inte försvåras.

5 b §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att det i ärenden om tillstånd enligt denna lag skall upprättas en miljökonsekvensbeskrivning som möjliggör en samlad bedömning av en planerad

³Senaste lydelse 1987:3.

*anläggnings, verksamhets eller
åtgärds inverkan på miljön och
hälsan.*

11 §

Den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnkraftsreaktor skall, utöver vad som sägs i 10 §, svara för att den allsidiga forsknings- och utvecklingsverksamhet bedrivs som behövs för att vad som föreskrivs i 10 § 2 och 3 skall kunna fullgöras.

Frågor om kompletterande forsknings- och utvecklingsverksamhet som avses i första stycket prövas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer

12 §

Den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnkraftsreaktor skall i samråd med övriga reaktorinnehavare upprätta eller låta upprätta ett program för den allsidiga forsknings- och utvecklingsverksamhet och de övriga åtgärder som anges i 10 § 2 och 3 och 11 §. Programmet skall dels innehålla en översikt över samtliga åtgärder som kan bli behövliga, dels närmare ange de åtgärder som avses bli vidtagna inom en tidrymd om minst sex år. Programmet skall *med början år 1986* vart tredje år insändas till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer för att granskas och utvärderas.

Den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnkraftsreaktor skall i samråd med övriga reaktorinnehavare upprätta eller låta upprätta ett program för den allsidiga forsknings- och utvecklingsverksamhet och de övriga åtgärder som anges i 10 § 2 och 3 och 11 §. Programmet skall dels innehålla en översikt över samtliga åtgärder som kan bli behövliga, dels närmare ange de åtgärder som avses bli vidtagna inom en tidrymd om minst sex år. Programmet skall vart tredje år insändas till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer för att granskas och utvärderas. *I samband med granskningen och utvärderingen får sådana villkor ställas upp som behövs avseende den fortsatta forsknings- och utvecklingsverksamheten.*

13 §

I fråga om skyldighet för en reaktorinnehavare att svara för vissa kostnader som staten har och att erlägga en årlig avgift till staten

I fråga om skyldighet för en reaktorinnehavare att svara för vissa kostnader som staten har och att erlägga en årlig avgift till staten

finns bestämmelser i lagen (1981:669) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.

finns bestämmelser i lagen (1992:000) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.

16 §

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av villkor eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen utövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av villkor eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen *samt övervakning och kontroll av slutförvar* utövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

17 §

En tillståndshavare skall på begäran av tillsynsmyndigheten

1. lämna myndigheten de upplysningar och tillhandahålla de handlingar som behövs för *tillsynens utövande*, och

2. ge myndigheten tillträde till anläggning eller plats där kärnteknisk verksamhet bedrivs, i den omfattning som behövs för *tillsynens utövande*.

En tillståndshavare skall på begäran av tillsynsmyndigheten

1. lämna myndigheten de upplysningar och tillhandahålla de handlingar som behövs för *tillsynen*, och

2. ge myndigheten tillträde till anläggning eller plats där kärnteknisk verksamhet bedrivs *för undersökningar och provtagningar*, i den omfattning som behövs för *tillsynen*.

En tillståndshavares skyldigheter enligt första stycket gäller i den utsträckning som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer även gentemot den som utsetts som övervakare av att de förpliktelser uppfylls som följer av Sveriges överenskommelser i syfte att förhindra spridning av kärnvapen.

Vad som i första och andra stycket sägs om tillståndshavaren gäller även uppdragstagare som avses i 5 § andra stycket.

Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för tillsynen.

18 §

Tillsynsmyndigheten får besluta om de åtgärder som behövs för att trygga efterlevnaden av denna lag eller av villkor eller föreskrifter som uppställts med stöd av lagen.

Tillsynsmyndigheten får besluta om de åtgärder som behövs *samt meddela tillståndshavaren eller sådan uppdragstagare som avses i 5 § andra stycket de förelägganden och förbud som behövs i enskilda fall för att denna lag eller föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen skall följas.*

Om någon inte vidtar en åtgärd som åligger honom enligt denna lag eller enligt föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen eller enligt tillsynsmyndighetens föreläggande, får myndigheten låta vidta åtgärden på hans bekostnad.

19 §⁴

Den som har tillstånd att driva en sådan kärnteknisk anläggning som avses i 2 § 1 a eller 1 b eller en anläggning för framställning, hantering, bearbetning, lagring eller *slutlig förvaring* av kärnämne eller kärnavfall är skyldig att ge lokal säkerhetsnämnd, som regeringen bestämmer, insyn i säkerhets- och strålskyddsarbetet vid anläggningen.

Den som har tillstånd att driva en sådan kärnteknisk anläggning som avses i 2 § 1 a eller 1 b eller en anläggning för framställning, hantering, bearbetning, lagring eller *slutförvaring* av kärnämne eller kärnavfall är skyldig att ge lokal säkerhetsnämnd, som regeringen bestämmer, insyn i säkerhets- och strålskyddsarbetet vid anläggningen.

25 §

Till böter eller fängelse i högst två år döms den som

1. bedriver kärnteknisk verksamhet utan tillstånd enligt 5 § eller bryter mot 6 §, eller

2. åsidosätter villkor eller föreskrifter som meddelats med stöd av denna lag.

Till böter eller fängelse i högst två år döms den som *med uppsåt eller av oaksamhet*

1. bedriver kärnteknisk verksamhet utan tillstånd enligt 5 § *eller 5 a § andra stycket* eller bryter mot 6 §, eller

⁴Senaste lydelse 1989:323.

I fråga om olovlig införsel av kärnämne eller kärnavfall eller olovlig utförsel av kärnämne eller annat som avses i 1 § 4 eller försök därtill gäller dock lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

Den som i övrigt med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 10 § döms till böter eller fängelse i högst två år.

25 a §

Har någon med uppsåt begått brott enligt 25 § och är brottet att anse som grovt skall han dömas till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om det avsett en verksamhet, ett ämne eller en produkt av särskilt farligt slag och om gärningen annars varit av särskilt allvarlig art.

28 §

Den som har åsidosatt vitesföreläggande döms inte till straff enligt denna lag för gärning som omfattas av föreläggandet.

Den som har åsidosatt ett vitesföreläggande eller överträtt ett vitesförbud döms inte till ansvar enligt denna lag för gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

29 §

Brott som avses i 25 § första stycket eller 27 § vad gäller beslut av tillsynsmyndigheten får åtalas av allmän åklagare endast om det anmäls till åtal av tillsynsmyndigheten.

Till ansvar enligt denna lag döms inte om gärningen är ringa. Till ansvar döms inte heller om strängare straff för gärningen kan dömas ut enligt brottsbalken eller om ansvar kan dömas ut enligt lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

Har den som har tillstånd till innehav eller drift av en kärnteknisk anläggning före ikraftträdandet uppdragit åt annan att svara för driften eller delar av driften, skall sådant godkännande som avses i 5 § andra stycket anses föreligga.

Härigenom föreskrivs i fråga om strålskyddslagen (1988:220)
dels att 27 § skall ha följande lydelse,
dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 22 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att det i ärenden om tillstånd enligt denna lag skall upprättas en miljökonsekvensbeskrivning som möjliggör en samlad bedömning av en planerad anläggnings, verksamhets eller åtgärds inverkan på miljön och hälsan.

27 §

Om ett tillstånd har meddelats enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet eller under tillståndets giltighetstid, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela de ytterligare villkor som behövs med hänsyn till strålskyddet. Om tillståndet avser en kärnteknisk anläggning, skall dock villkor som i avsevärd mån kan påverka utformningen av anläggningen eller driften vid denna alltid underställas regeringens prövning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att det i fråga om villkor som enligt första stycket underställs regeringens prövning skall upprättas en miljökonsekvensbeskrivning enligt 22 a §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

3 Förslag till Lag om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.

Prop. 1992/93:98
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Avgifter skall betalas enligt denna lag för att finansiera dels omhändertagandet av använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall från kärnkraftsreaktorer, dels vissa kostnader som staten har enligt denna lag och enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

Avgift skall betalas av den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnkraftsreaktor (reaktorinnehavaren). Avgiften skall betalas årligen så länge reaktorn är i drift.

2 § Avgiftsskyldigheten avseende omhändertagande omfattar kostnader för

1. en säker hantering och slutförvaring av i reaktorn använt kärnbränsle och radioaktivt avfall som härrör från detta efter det att kärnbränslet eller avfallet har förts bort från anläggningen,
2. en säker avveckling och rivning av reaktoranläggningen,
3. den forsknings- och utvecklingsverksamhet som behövs för att vad som avses i 1 och 2 skall kunna fullgöras.

3 § Reaktorinnehavaren skall i samråd med övriga reaktorinnehavare beräkna kostnaderna för omhändertagandet. En sådan beräkning skall innehålla en uppskattning av dels kostnaderna för samtliga de åtgärder som kan behövas, dels kostnaderna för de åtgärder som är planerade inom en tidrymd om minst tre år.

Kostnadsberäkningen skall varje år ses över och lämnas till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

4 § Utöver kostnaderna för omhändertagande skall avgifterna täcka statens kostnader för att

1. komplettera forsknings- och utvecklingsverksamhet som avses i 2 § 3,
2. pröva frågor som avses i 5 § första stycket och 8 § andra stycket denna lag,
3. pröva frågor om kompletterande forsknings- och utvecklingsverksamhet enligt 11 § andra stycket lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet samt frågor om övervakning och kontroll av slutförvar enligt 16 § samma lag.

5 § Avgiftens storlek fastställs årligen för nästföljande kalenderår av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Varje reaktorinnehavare skall betala avgift i förhållande till den energi som levereras.

6 § Avgiften bestäms så att de sammanlagda avgiftsbeloppen som betalas under reaktorns drifttid täcker kostnaderna för omhändertagandet och statens kostnader enligt 4 §.

Vid avgiftsberäkningen skall hänsyn tas till tidigare åtgärder för omhändertagande av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall som härrör från detta, reaktoranläggningens beskaffenhet och övriga omständigheter som kan påverka avgiftens storlek.

7 § Avgiften skall betalas till den myndighet som regeringen bestämmer. Myndigheten skall sätta in medlen på räntebärande konto i Riksbanken. Räntan skall läggas till kapitalet.

8 § De avgifter som betalats av reaktorinnehavaren skall användas för att ersätta innehavaren för kostnader för omhändertagandet samt för att täcka statens kostnader för åtgärder enligt 4 § hänförliga till reaktor eller förenade med bränsle som använts i reaktor.

Frågor om användning av avgiftsmedlen prövas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

9 § Reaktorinnehavaren skall på begäran lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar som behövs för att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall kunna fastställa avgiftens storlek och pröva frågor om användningen av medlen. I den utsträckning det behövs skall reaktorinnehavaren på begäran även lämna tillträde till anläggningar eller platser där använt kärnbränsle eller radioaktivt avfall som härrör från detta förvaras eller hanteras.

10 § Den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet åsidosätter sina skyldigheter enligt 9 § genom att lämna oriktig uppgift döms till böter, om gärningen inte är belagd med straff i brottsbalken.

11 § Ett beslut enligt 9 § att infordra uppgifter eller begära tillträde till anläggningar eller platser får förenas med vite.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993, då lagen (1981:669) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. upphör att gälla.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1992-10-29

Närvarande: f.d. regeringsrådet Bengt Hamdahl, justitierådet Hans-Gunnar Solerud, regeringsrådet Anders Swartling.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 8 oktober 1992 har regeringen på hemställan av statsrådet Johansson beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet, m.m.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av kammarrättsassessorn Per Bergman.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Förslaget till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

Enligt det remitterade förslaget skall i 5 § införas ett nytt andra stycke som innehåller att en tillståndshavare efter godkännande av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får uppdra åt någon annan att vidta åtgärder som enligt lagen skall utföras av tillståndshavaren. Förslaget är grundat på ett förslag i betänkandet SOU 1991:95. Betänkandet innehöll också ett förslag om tillägg till lagens straffbestämmelser om att även den åt vilken tillståndshavaren lämnat uppdrag av nyss nämnt slag skulle dömas till ansvar för sådana brott som avses i remissförslagets 25 och 25 a §§.

I remissprotokollet anfördes att det föreslagna andra stycket i 5 § innebär att driftansvaret kan överlåtas på annan och att om så sker denne åläggs ett ansvar samtidigt som tillståndshavaren i princip behåller ansvaret för att skyldigheterna enligt kärntekniklagen fullgörs. I fråga om den i betänkandet SOU 1991:95 föreslagna särskilda bestämmelse som jämställer uppdragstagaren med tillståndshavaren när det gäller det straffrättsliga ansvaret anför föredragande statsrådet att en sådan bestämmelse är onödig och skulle kunna leda till oklarheter om ansvaret vid brott mot lagen. Han tillfogar att det av allmänna straffrättsliga principer förjer att den som utför åtgärder för annans räkning också har ett straffrättsligt ansvar.

Frågan synes vara otillräckligt förberedd i det remitterade lagförslaget. Lagrådet kan inte finna att med den utformning detta fått uppdragstagaren skulle kunna dömas till ansvar enligt 25 eller 25 a §. Den i betänkandet SOU 1991:95 intagna ståndpunkten synes ha bättre skäl för sig och en utväg skulle kunna vara att till 5 § foga ett tredje stycke av innebörd att, såvitt avser de åtgärder som godkännandet omfattar, vissa angivna bestämmelser i lagen, bl.a. 10, 17, 18 och 25 §§, skall tillämpas på uppdragstagaren som om han var tillståndshavare. På den tid som stått till buds för lagrådsgranskningen har det dock inte varit möjligt att överväga

alla bestämmelser som bör omfattas av ett sådant tillägg och bedöma alla dess konsekvenser.

Prop. 1992/93:98
Bilaga 5

Det föreslagna andra stycket i 11 § torde vara obehövligt och bör inte införas.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Regeringens proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	3
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 3 november 1992	17
1 Inledning	17
2 Allmän motivering	18
2.1 Allmänna utgångspunkter	18
2.2 Behovet av lagändringar m.m.	20
2.3 Begreppen kärnämne och kärnavfall m.m.	21
2.4 Internationella överenskommelser	24
2.5 Tillståndsprövning och beslutsunderlag	27
2.6 Förbud mot slutförvaring av utländskt kärnavfall	29
2.7 Myndigheternas verksamhet	33
2.8 Tillståndshavarens ansvar	35
2.8.1 Överlåtelse av driftansvaret m.m.	35
2.8.2 Bestämmelser om straffansvar	37
2.9 Forskning och utveckling samt finansieringen av kärnavfallets slutförvaring	39
2.10 Finansieringslagen	40
2.11 Studsvikslagen	41
3 Upprättade lagförslag	43
4 Specialmotivering	43
4.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet	43
4.2 Förslaget till lag om ändring i strålskyddslagen (1988:220)	49
4.3 Förslaget till lag om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.	49
4.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m.	51
4.5 Förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)	51
5 Hemställan	51
6 Beslut	51

Bilaga 1 Sammanfattning av betänkandet (SOU 1991:95) Översyn av lagstiftningen på kärnenergiområdet	52
Bilaga 2 Utdrag ur betänkandets lagförslag	65
Bilaga 3 Sammanställning av remissyttranden över betänkandet	79
Bilaga 4 Lagrådsremissens lagförslag	94
Bilaga 5 Lagrådets yttrande	105

